

**TURİZMİN BÖLGE HALKININ SOSYOLOJİK
YAPISI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: AYAZINI
KÖYÜ (AFYONKARAHİSAR) ÖRNEĞİ**

Atike Nur KALE
Yüksek Lisans Tezi
Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ
Haziran, 2025
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TURİZMİN BÖLGE HALKININ SOSYOLOJİK YAPISI
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: AYAZINI KÖYÜ
(AFYONKARAHİSAR) ÖRNEĞİ**

Hazırlayan
Atike Nur KALE

Danışman
Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ

AFYONKARAHİSAR 2025

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Turizmin Bölge Halkının Sosyolojik Yapısı Üzerindeki Etkileri: Ayazini Köyü (Afyonkarahisar) Örneği**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek, aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

04/06/2025

İmza

Atike Nur KALE

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Atike Nur KALE
	Numarası	2200642015
	Anabilim Dalı	Sosyoloji
	Programı	Sosyoloji
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Turizmin Bölge Halkının Sosyolojik Yapısı Üzerindeki Etkileri: Ayazini Köyü (Afyonkarahisar) Örneği
Tez Savunma Sınav Tarihi		25.06.2025
Tez Savunma Sınav Saati		14.00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

TURİZMİN BÖLGE HALKININ SOSYOLOJİK YAPISI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: AYAZİNİ KÖYÜ (AFYONKARAHİSAR) ÖRNEĞİ

Atike Nur KALE

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

Haziran, 2025

Danışman: Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ

Bu çalışma, Ayazini Köyü örneğinde turizmin yerel halkın sosyolojik yapısı üzerindeki etkilerini incelemektedir. Turizmin sadece ekonomik değil; kültürel, toplumsal ve mekânsal dönüşümleri de beraberinde getirdiği hipotezinden hareketle, köyde yaşanan değişim süreci analiz edilmiştir. Çalışmada 100 katılımcıya uygulanan anket ve 10 katılımcıyla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Kadın rolleri, aile yapısı, göç, sınıf farklılaşması ve kültürel değerlerdeki değişim gibi konular, klasik ve çağdaş sosyolojik kuramlar ışığında ele alınmıştır. Özellikle Durkheim, Marx, Weber ve Tönnies gibi kuramcıların kavramları, verilerin kavramsal çözümlemesinde açıklayıcı bir çerçeve sunmuştur. Turizmin yol açtığı sosyal dönüşüm hem toplumsal bütünleşme hem de gerilim alanları yaratmış; bu durum, kırsal yapıların karmaşıklaşan yeni dinamiklerini görünür kılmıştır. Tez, kırsal topluluklardaki sosyal değişimi anlamaya ve ilgili politikalara katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ayazini Köyü, turizm sosyolojisi, sosyal değişim, kırsal dönüşüm, kültürel etkileşim.

ABSTRACT

THE SOCIOLOGICAL IMPACTS OF TOURISM ON LOCAL COMMUNITIES: THE CASE OF AYAZINI VILLAGE (AFYONKARAHİSAR)

Atike Nur KALE

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY**

June, 2025

Advisor: Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ

This study investigates the sociological impact of tourism on the local community through the case of Ayazini Village. Based on the assumption that tourism brings not only economic changes but also cultural, social, and spatial transformations, the research analyzes the village's ongoing process of change. The data were gathered through surveys with 100 participants and semi-structured interviews with 10 individuals. Key themes such as changes in women's roles, family structure, migration, class differentiation, and cultural values were examined in light of classical and contemporary sociological theories. The conceptual frameworks of theorists such as Durkheim, Marx, Weber, and Tönnies offered valuable tools for analyzing the data. The social transformation triggered by tourism has generated both areas of integration and zones of tension, revealing the increasingly complex dynamics of rural life. This thesis aims to contribute to the understanding of social change in rural communities and to inform relevant policy discussions.

Keywords: Ayazini Village, sociology of tourism, social change, rural transformation, cultural interaction.

ÖN SÖZ

Bu tez hem akademik gelişimime katkı sunan hem de kişisel olarak beni derinleştiren bir sürecin ürünü olmuştur. Zaman zaman zorlandığım ama sonunda nihayete eren bir süreç. Kendi çabamla başlamış olsam da bu süreçte yalnız yürümedim. Yanımda olan, destek veren herkesin katkısıyla bu noktaya gelebildim. Şimdi geriye dönüp baktığımda hem bu çalışmayı hem de bana inanan insanları unutmadan teşekkür etmek istiyorum.

Her şeyden önce, bu yolculukta bana her konuda rehberlik eden, nezaketi, tevazusu ve akademik bilgeliğiyle her daim destek olan kıymetli danışmanım Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ hocama sonsuz teşekkür ederim. Bilimsel titizliği, yapıcı yönlendirmeleri ve samimi desteği, bu çalışmanın en sağlam temelini oluşturmuştur. Tez yazma sürecimde gerekli donanıma sahip olmam için çabalayan bütün bölüm hocalarıma da teşekkürü bir borç bilirim. Her zaman bir dağ gibi arkamda duran, bir babadan öte dostum gibi beni her konuda anlayan, maddi ve manevi desteğini hiç esirgemeyen canım babam Ergün Kale'ye; yüreği hep benimle olan ve dualarıyla beni ayakta tutan, arada sırada odamın kapısını tıklatarak kızım bak aklım hep sende yapabileceğim bir şey varsa yardım edeyim diyen sevgili annem Selma Kale'ye; hayat yolunda birlikte yürüdüğüm, saha çalışmasında benimle sıcaklığın altında koşturan, her derdimi sıkıntımı sabırla dinleyen sevgili nişanlım Halit Taner Atlı'ya da kalpten teşekkür ederim.

Ayrıca, çalışmama verdikleri katkılarla sürece değer katan Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Elbeyi PELİT hocama, yardım ve desteklerini benden esirgemeyen Prof. Dr. Hasan Hüseyin SOYBALI hocama ve Doç. Dr. Barış ÇAĞIRKAN hocama teşekkürlerimi sunarım. Saha çalışmam sırasında göstermiş olduğu misafirperverlik ve iş birliği için Ayazini Köyü Muhtarı Bekir YILMAZ'a ve anket çalışmasına gönüllü olarak katılan, samimiyetleri ve katkılarıyla bu araştırmayı mümkün kılan Ayazini Köyü'nün değerli halkına da minnettarım. Bu tez; bireysel bir çabanın ötesinde, bana inanan, destek olan ve emeğiyle katkı sunan herkesin ortak ürünüdür.

Atike Nur KALE
2025, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI.....	ii
ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	x
RESİMLER LİSTESİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM, TOPLUMSAL DEĞİŞME VE AYAZİNİ KÖYÜ

1. TURİZM ve TURİZM DESTİNASYONU	8
1.1. TURİZM VE TURİST KAVRAMI	11
1.2. TURİST KAVRAMININ SOSYOLOJİK BOYUTLARI	13
1.3. AYAZİNİ KÖYÜNDE TURİZMİN GELİŞMESİ İÇİN YÜRÜTÜLEN DESTİNASYON ÇALIŞMALARI	14
1.4. TURİZM DESTİNASYONUNUN BÖLGEYE EKONOMİK AÇIDAN ETKİSİ.	17
1.4.1. Yerel İşletmelerin Artışı.....	17
1.4.2. İstihdam Olanaklarının Artması.....	18
1.4.3. Yerel Ürünlerin Pazarlanması ve Ekonomik Değeri	18
1.4.4. Gayrimenkul ve Yatırım Artışı.....	19
1.4.5. Vergi Gelirleri ve Kamu Yatırımları	20
1.5. TURİZM DESTİNASYONUN YEREL HALKIN SOSYAL YAPISINA ETKİSİ.	20
1.6. TURİZM DESTİNASYONUNUN AİLE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	21
1.7. TURİZM DESTİNASYONUN VE TURİSTLERİN BÖLGENİN MİMARİ YAPISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	22
2. SOSYAL DEĞİŞME KURAMLARI	25
2.1. SOSYAL DEĞİŞME	25
2.2. SOSYAL DEĞİŞME KURAMLARI	26
2.2.1. Karl Marx ve Tarihsel Materyalizm	26
2.2.2. Max Weber ve Rasyonelleşme	27
2.2.3. Emile Durkheim ve Toplumsal Dayanışma	28
2.2.4. Anthony Giddens: Yapılaşma Kuramı.....	28
2.2.5. Mübeccel Belik Kıray: Çözülme-Dönüşme-Yerleşme Modeli	29
2.2.6. Ferdinand Tönnies: Gemeinschaft ve Gesellschaft	29
2.2.7. Robert D. Putnam ve Sosyal Sermaye	29
2.2.8. Pierre Bourdieu: Sermaye Türleri ve Habitus.....	30
2.2.9. Henri Lefebvre: Mekânın Üretimi	30
2.2.10. Niklas Luhmann: Sistem Kuramı	30
2.2.11. Niyazi Berkes: Gelenekten Modernliğe Geçiş	30
2.2.12. Şerif Mardin: Merkez-Çevre Kuramı	31
2.2.13. Ayşe Buğra: Sosyal Politika ve Ekonomik Değişim Bağlantısı.....	31
2.2.14. Yıldız Ecevit: Toplumsal Cinsiyet ve Değişim.....	31

2.2.15. Edward Said: Yerin Dönüşen Anlamı ve Simgesel Mekân	32
2.2.16. Edward Relph: Yer ile Özdeşleşme	32
2.3. SOSYAL DEĞİŞME VE TURİZM İLİŞKİSİ	34
2.3.1 Turizm ve Sosyal Değişme İlişkisinin Teorik Temelleri.....	34
2.3.2. Ayazini Köyü Örneğinde Sosyal Değişim Biçimleri.....	35
2.3.3. Literatürdeki Modeller ve Ayazini'ye Uygunluğu	36
2.4. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TURİZMİN GELİŞİMİ VE TOPLUMSAL DEĞİŞİM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	37
2.4.1. Turizmin İlk Dönemleri: Hoşgörü ve Ekonomik Beklentiler	37
2.4.2. Festivaller ve Etkinlikler Yoluyla Toplumsal Dönüşüm	37
2.4.3. Ekoturizm ve Gastronomi Turizmi: Yeni Kültürel Dinamikler	38
2.4.4. Sosyo-Kültürel Değişim ve Aile Dinamikleri.....	39
2.4.5. Yaşam Kalitesi, Göç ve Demografik Dönüşüm	39
2.4.6. Sosyoloji Perspektifinden Yaklaşımlar	39
3. AYAZINI KÖYÜ VE ÖZELLİKLERİ	40
3.1. AYAZINI KÖYÜNÜN TARİHİ VE ÖNEMİ.....	40
3.1.1. Ayazini Köyü'nün Tarihçesi.....	40
3.1.2. Frigler Dönemi: Dini ve Kültürel Bir Merkez	41
3.1.3. Roma ve Bizans Dönemi: Hristiyanlığın Yayılışı ve Manastır Hayatı	43
3.1.4. Selçuklu ve Osmanlı Dönemi: Ticaret, Taşçılık ve Kültürel İzler	44
3.1.5. Günümüzde Ayazini: Kültürel Miras ve Turizmin Yükselişi	45
3.1.6. Ayazini Köyünün Demografik Yapısı.....	46
3.2. AYAZINI KÖYÜ HALKININ ESKİ GEÇİM KAYNAKLARI	47
3.2.1. Tarım: Geçimlik Ekonominin Temel Direği.....	47
3.2.2. Hayvancılık: Kırsal Yaşamın Vazgeçilmez Unsuru	48
3.2.3 Taşçılık: Ayazini'ye Has Bir Zanaat.....	48
3.2.4. Ormancılık ve Odun Toplama	49
3.2.5. Göç ve Mevsimlik Dışarıda Çalışma.....	49
3.3. AYAZINI KÖYÜ HALKININ YENİ GEÇİM KAYNAKLARI	49
3.4. AYAZINI KÖYÜ HALKININ DESTİNASYONA ENTEGRE OLMA SÜRECİ..	51
3.4.1. Turizmin Başlangıç Sürecinde Halkın Tutumu.....	51
3.4.2. Ekonomik Entegrasyon Süreci	51
3.4.3. Sosyal ve Kültürel Entegrasyon Süreci.....	52
3.4.4. Turizme Adaptasyonun Getirdiği Zorluklar	52
3.4.5. Sürdürülebilir Turizm ve Geleceğe Yönelik Planlamalar.....	53

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

1. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR	54
1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	54
1.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	55
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI	56
1.4. ARAŞTIRMANIN AŞAMALARI	57
1.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE TEKNİKLERİ	59
1.5.1. Araştırmanın Nicel Boyutu	60
1.5.2. Araştırmanın Nitel Boyutu	62
1.4.3. Araştırmacının Saha Notları	63
1.6. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	70
1.7. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI.....	71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARININ ANALİZİ VE YORUMLANMASI

1. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	74
1.1. CİNSİYET	74
1.2. YAŞ	75
1.3. EĞİTİM	77
1.4. MESLEK	79
1.5. YAŞANILAN SÜRE	81
2. TURİZMİN AYAZINI KÖY HALKI ÜZERİNDEKİ SOSYOLOJİK ETKİLERİNE DAİR BULGULAR VE YORUMLANMASI	83
2.1. KOMŞULUK İLİŞKİLERİ VE YARDIMLAŞMA	83
2.1.1. Komşuluk İlişkilerine Etkisi	83
2.1.2. Yardımlaşmaya Etkisi	85
2.2. AİLE YAPISINDAKİ DEĞİŞİM	87
2.2.1. Genel Aile Yapısına Etkileri	87
2.2.2. Aile İçi İş Bölümü	89
2.2.3. Ailede Kadının Rollerindeki Değişim ve Kadın Katılımı	91
2.3. SINIFSA YAPIDAKİ DEĞİŞİM	93
2.4. SOSYAL YAŞAM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	95
2.4.1. Günlük Yaşamın Değişimi	95
2.4.2. Kültürel Etkinliklerin Artışı ve Sosyal Yaşama Etkileri	96
2.5. GÖÇE İLİŞKİN ETKİLERİ	98
2.6. EĞİTİM YAPISI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	100
2.7. GEÇİM KAYNAKLARI VE TİCARİ YAŞAMA DAİR DEĞİŞİMLER	102
2.7.1. Eski Geçim Kaynağı	102
2.7.2. Yeni Geçim Kaynağı	104
2.7.3. Ticari Yaşama Etkileri	105
2.8. GELİR EŞİTSİZLİĞİ	107
2.9. MEKÂNSAL DEĞİŞİM MEMNUNİYETİ	109
2.10. GENEL FAYDA ANLAYIŞI	111
2.11. KÜLTÜREL DEĞERLER VE YAŞAM BİÇİMİNE ETKİLERİ	113
2.12. TOPLUMSAL BÜTÜNLEŞME – ÇATIŞMA	114
2.13. LİDERLİK VE KARAR MEKANİZMALARI	116
2.14. GELECEK BEKLENTİLERİ	117
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	120
KAYNAKÇA	124
EKLER DİZİNİ	130

TABLÖLER LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Ayazini Köyü 2001–2024 Yılları Arası Yerleşim Yeri Bazlı Nüfus Verileri	47
Tablo 2. Yukarıdaki Grafiklerde Ayazini Köyü’nde Yapılan Çalışmasında Yer Alan Katılımcıların Demografik Dağılımı Dört Başlık Altında Görselleştirilmiştir...	62
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı	74
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Yaş Aralığı	75
Tablo 5. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Eğitim Durumları	77
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Meslek Dağılımı.....	79
Tablo 7. Ayazini Köyü’nde Yaşama Süresi	81
Tablo 8. Komşuluk İlişkilerindeki Değişim	83
Tablo 9. Yardımlaşma Biçimlerinde Gözlenen Değişim.....	85
Tablo 10. Aile Yapısına Yönelik Katılımcı Görüşleri	87
Tablo 11. Aile İçi İş Bölümüne Yönelik Değişiklikler	89
Tablo 12. Kadınların Toplumsal Rollerdeki Değişimi	91
Tablo 13. Sınıfsal Değişim Algısı	93
Tablo 14. Günlük Yaşamda Gözlenen Değişiklikler	95
Tablo 15. Kültürel Etkinliklere Katılım Düzeyleri	96
Tablo 16. Göç Hareketliliğinde Gözlenen Değişim	98
Tablo 17. 2001–2024 Yılları Arası Yerleşim Yeri Bazlı Nüfus Verileri	98
Tablo 18. Turizmin Eğitim Yapısına Etkisi	100
Tablo 19. Önceki Geçim Kaynaklarının Dağılımı	102
Tablo 20. Güncel Geçim Kaynaklarının Dağılımı	104
Tablo 21. Ticari Yaşama Katılım Düzeyi.....	105
Tablo 22. Gelir Eşitsizliği Algısı.....	107
Tablo 23. Mekânsal Değişimden Memnuniyet Durumu	109
Tablo 24. Genel Fayda Anlayışı.....	111

RESİMLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Resim 1. Ayazini Köyü’nde Proje Tanıtımı Gerçekleştirildi.....	16
Resim 2. Vali Çiçek Ayazini Frig Vadisi Alanında Proje Alanını İnceledi.....	16
Resim 3. Ayazini Köyü Frigya kaya yerleşimlerinde yüzey temizliği ve restorasyon çalışması.	17
Resim 4. Ayazini Köyü’nde Yaşayan Yaşlı Çift – Mağara Evde Gündelik Hayat.	18
Resim 5. Ayazma Mağara Cafe.	19
Resim 6. Ayazini Frig Vadisi – Kaya Oyma Mekânda Açık Hava Kafe Alanı.	19
Resim 7. Ayazini’de Restorasyon Sonrası Sokak Düzenlemesi Renkli Şemsiyeli Sokak.	24
Resim 8. Ayazini’de Restorasyon Sonrası Sokak Düzenlemesi Gül Süslemeli Sokak. .	24
Resim 9. Ayazini’de Yaşayan Miras Festivali Coşkusu	38
Resim 10. Frigya’da Hıdırellez Bahar Şenliği Başladı	38
Resim 11. Frigya Bölgesi ve Ayazini Köyü’nün Bu Bölgedeki Konumu.	40
Resim 12. Dünyanın İlk Apartmanı	41
Resim 13. Ayazini Frig Vadisi – Gün Batımında Kaya Oyma Yapılar.....	42
Resim 14. Katmanlı Kaya Oyma Yerleşim Alanı.....	42
Resim 15. Ayazini Köyü’ndeki Bu Oyma Kaya Yapısı, Frigya Dönemine Tarihlenen Mezar Yapılarından Biridir.	43
Resim 16. Yazılı Kilise.....	44
Resim 17. Evin Kafeye Dönüşümü Görseli.	46
Resim 18. Ayazini Ulaşım Haritası.	64
Resim 19. Ayazini Uzun Gezi Rotası.	65
Resim 20. Bu Hediyelik Dükkânında, Köye Özgü Olarak Tasarlanmış Minyatür Ürünler Satılmaktadır. Bu Ürünlerde, Köyün Kalkınmasında Önemli Rol Oynayan Kadın Emeğini Görmek Mümkündür.	93
Resim 21. Bir Girişimcilik Projesi Örneği Olarak; Köyde Türkiye’nin Tüm Bölgelerine Ait Özel Gazozların Satıldığı Bir Cafenin Açılmış Olması.	107

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- %** : Yüzde işareti
ADNKS : Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AFAD : Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AYZ : Ayazini
bkz. : Bakınız
Çev. : Çeviren
GZFT : Güçlü, Zayıf, Fırsat ve Tehdit Analizi
İHA : İhlas Haber Ajansı
örn. : Örneğin
s. : Sayfa
SBSS : Statistical Package for the Social Sciences
STK : Sivil Toplum Kuruluşu
TGA : Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı
TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNWTO : United Nations World Tourism Organization
vb. : Ve benzeri
vd. : Ve diğerleri

GİRİŞ

Turizm, yalnızca bireylerin mekânsal hareketliliğiyle sınırlı olmayan; aynı zamanda ekonomik, kültürel ve toplumsal yapıları çok boyutlu biçimde etkileyen dinamik bir olgudur. Günümüzde turizm, yerel topluluklar ile küresel etkileşimler arasında bir köprü işlevi görmektedir; sosyal ilişkileri dönüştürmekte, gündelik yaşam pratiklerini yeniden şekillendirmektedir (UNWTO, 2023: 14). Bu dönüşüm, sadece fiziksel mekânlarda değil; sosyal rollerin yeniden tanımlanmasında, geleneksel normların esnemesinde ve kültürel kimliğin yeniden üretiminde de kendini göstermektedir. Artık turizm, yalnızca ekonomik kazanç sağlamaya yönelik bir faaliyet değil, aynı zamanda toplumların sosyal yapılarında dönüşüme neden olan bir süreçtir (Urry, 1990: 10).

Küreselleşmenin etkisiyle birlikte ulaşım ve iletişim araçlarındaki gelişmeler, turizmi daha erişilebilir hâle getirmiştir. Özellikle kırsal bölgelerde gözlemlenen bu tür değişimler, yalnızca ekonomik boyutta değil; toplumsal yapıların yeniden şekillenmesi açısından da oldukça önemlidir (Aslan, 2006: 110).

Araştırmamın konusu olan Ayazini Köyü, bu bağlamda sadece bir turizm destinasyonu değil; aynı zamanda sosyal dönüşümün gözlemlenebileceği dinamik bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tez çalışması, turizmin Ayazini Köyü'nde toplumsal yapı üzerinde nasıl bir sosyolojik dönüşüm yarattığını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Söz konusu genel amaç çerçevesinde Ayazini Köyü'nün turizme açılmasıyla birlikte turizmin, köyün toplumsal yapısının bütün unsurlarına olan etkileri araştırılarak yorumlanacaktır.

Turizmin toplumsal yapı üzerindeki etkileri, son yıllarda sosyoloji disiplini içerisinde giderek artan bir ilgiyle ele alınmakta; özellikle kırsal bölgelerde gözlemlenen dönüşümler, mikro düzeydeki sosyal yapılar açısından dikkat çekici bulgular sunmaktadır. Türkiye bağlamında yapılan çalışmalar, genellikle halkın turizme yönelik tutumları, ekonomik faydalar ve genel yaşam memnuniyeti çerçevesinde şekillense de bu tez çalışmasında olduğu gibi toplumsal yapıdaki derinlikli dönüşümleri, sınıf ilişkilerini, kültürel sermaye değişimini ve cinsiyet rollerini çok boyutlu biçimde analiz eden yaklaşımların sayısı oldukça sınırlıdır.

Kuşadası, Manavgat, Akyaka ve Şirince gibi destinasyonlarda yapılan araştırmalarda, halkın büyük ölçüde turizme olumlu yaklaştığı ve ekonomik beklentiler doğrultusunda bu gelişimi desteklediği tespit edilmiştir. Özellikle Özdemir (2021),

Şirince köyünde halkın turizme hoşgörölü ve olumlu yaklaştığını vurgularken, bu yaklaşımın sosyolojik temellerini derinlemesine çözümlememiştir. Aynı şekilde, Çetinkaya (2020) Akyaka örneğinde daha çok memnuniyet düzeyine odaklanmış; sınıfsal farklılaşma ya da kültürel çatışma gibi konuları üzerinde durulmamıştır. Bu çalışmada ise, turizmin yalnızca ekonomik kazanç sağlamadığı; aynı zamanda kadınların ev içi rollerden çıkarak toplumsal hayata ve girişimciliğe aktif katılımı, gençlerin köyde kalma eğilimleri, yaşlıların toplumsal statülerindeki değişim gibi çok yönlü toplumsal dönüşümler de incelenmiştir.

Kadınların turizm aracılığıyla daha görünür hâle gelmesi, aile içi otorite dengelerinin yeniden şekillenmesi ve ev pansiyonculuğu ile el emeği ürünler üzerinden ekonomik özgürlük kazanımı gibi olgular, Baş'ın (2017) Safranbolu üzerine yaptığı çalışmada ve Giresun'da yürütölen bazı yerel araştırmalarda daha çok betimleyici biçimde ele alınmıştır.

Oysa bu tezde, söz konusu dönüşümler yalnızca tanımlamakla kalmamış; aynı zamanda Giddens'in yapılaşma kuramı gibi teorik yaklaşımlar ışığında derinlemesine analiz edilmiştir. Ayazini örneğinde kadınlar, sadece üretken bireyler değil; aynı zamanda toplumsal dönüşümün taşıyıcı aktörleri olarak konumlandırılmıştır. Bu yaklaşım, toplumsal cinsiyet perspektifiyle değerlendirilerek literatüre kuramsal bir katkı sunmuştur.

Turizmin gelir dağılımı üzerindeki etkileri, mevcut literatürde sınırlı biçimde ele alınmıştır. Çoğu çalışma, halkın genel memnuniyetini belirtmekle yetinirken; Ayazini Köyü'nde yapılan bu araştırma, turizmden doğrudan fayda sağlayan bireylerle geleneksel geçim kaynaklarını sürdürenler arasında yeni bir sınıfsal ayrışma ortaya çıktığını; bu ayrışmanın hem fiziksel yerleşimlerde (örneğin merkez-çevre farkı) hem de toplumsal ilişkilerde gerilim yarattığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda, Marx'ın sınıf kuramı ile Luhmann'ın sistem kuramı birlikte kullanılarak sosyo-ekonomik dönüşüm çok katmanlı biçimde analiz edilmiştir.

Mekânsal dönüşümün yalnızca fiziksel yapıların yenilenmesi ya da restorasyonu üzerinden değil; bireylerin mekânla kurdukları duygusal ve simgesel ilişki bağlamında değerlendirilmesi de bu tezin önemli bir özgünlüğüdür. Baş (2017), mekânsal değişimi büyük oranda fiziksel restorasyon bağlamında ele alırken, bu çalışmada Edward Relph'in "yer ile özdeşleşme" kavramı ışığında, mekânın kültürel hafıza ve aidiyetle ilişkisi analiz

edilmiştir. Yerel halkın, turizm sonrası kendi yaşadığı alanları nasıl algıladığı, ne tür duygusal bağlar kurduğu ya da bu bağların nasıl çözülmeye başladığı üzerine yapılan çözümleme, literatürde oldukça sınırlı olarak yer bulmaktadır.

Literatürde festivallerin ve turistik faaliyetlerin halk üzerindeki etkileri çoğu zaman olumlu yönleriyle vurgulanmış; ekonomik kazanç, toplumsal imaj ve eğlence fırsatları ön planda tutulmuştur. Edremit (Zeytinli Festivali), Alaçatı (Ot Festivali) ve Altın Portakal gibi örneklerde, halkın etkinliklere desteği, memnuniyet düzeyleri ve organizasyon algıları araştırılmış; ancak bu etkinliklerin toplumda ne tür dönüşümler başlattığı derinlemesine sorgulanmamıştır. Bu tezde ise, Ayazini özelinde turistik faaliyetlerin sadece olumlu değil; sosyal kıskançlık, statü gerilimleri, komşuluk ilişkilerinde dönüşüm ve dayanışma biçimlerinin yeniden şekillenmesi gibi çok boyutlu etkileri karma yöntem verileriyle ortaya konulmuştur. Aynı zamanda yerli halkın bu sosyal etkileşime dair endişeleri ve korkuları da işlenmiştir.

Benzer biçimde, göç ve demografik yapı üzerine yapılan çalışmalarda genellikle turizmin etkisi sınırlı biçimde tartışılmıştır. Oysa Ayazini örneğinde, turizmle birlikte bazı bireylerin köye geri dönmeye başladığı, gençlerin büyük şehirler yerine yerel iş alanlarına yöneldiği ve yaşlı bireylerin toplumsal konumlarının görece olarak gerilediği gözlemlenmiştir. Bu durum, sadece ekonomik değil; aynı zamanda kuşaklar arası ilişkilerin ve toplumsal otoritenin de dönüşmekte olduğunu göstermektedir.

Yöntemsel açıdan da bu tez, literatürdeki birçok çalışmadan ayrılmaktadır. Birçok araştırma yalnızca anket verilerine dayanırken (örneğin Mudurnu, Giresun, Eskişehir çalışmaları), bu tezde karma yöntem kullanılmış; niteliksel görüşmelerle halkın deneyimleri, algıları ve anlam dünyaları derinlemesine incelenmiştir. Böylece sadece "ne değiştiği" değil, "neden ve nasıl değiştiği" de sosyolojik olarak analiz edilmiştir. Sosyal değişim kuramlarının sistematik biçimde bu verilerle ilişkilendirilmesi, bu tezin teorik derinliğini artırmakta ve literatüre olan katkısını özgün hâle getirmektedir.

Özetle bu tez çalışması, turizmin kırsal toplumlarda yarattığı dönüşümü yalnızca ekonomik düzlemde değil; toplumsal roller, sınıf yapıları, kültürel değerler ve mekânsal aidiyetler üzerinden değerlendiren çok katmanlı bir analiz sunmaktadır. Literatürdeki benzer çalışmalardan farklı olarak, sosyal değişim kuramlarını alan verileriyle sentezleyerek hem açıklayıcı hem de anlamlandırıcı bir çerçeve oluşturmakta; kırsal

dönüşüm süreçlerini yalnızca betimlemekle kalmayıp, yapısal ve simgesel boyutlarıyla birlikte anlamaya çalışan özgün bir bakış açısı geliştirmektedir.

Bilindiği üzere kadınların sosyal hayatta daha görünür hale gelmesi, özellikle kırsal bölgelerde turizm sektöründe üstlendikleri aktif roller sayesinde geleneksel “ev içi roller” anlayışını zorlamakta ve kamusal alandaki temsillerini güçlendirmektedir (Kızılırmak, 2019: 170). Aynı şekilde, gençlerin büyük şehirlere göç etmek yerine köyde kalma eğilimleri göstermesi, turizmin istihdam ve gelir fırsatları sunmasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu durum, köydeki genç nüfusun üretkenliğini artırmakta ve yerel kalkınmaya katkı sunmaktadır.

Silver, turizmin otantiklik algısı üzerinden kültürel temsilleri dönüştürdüğünü vurgular. Bu dönüşüm, geleneksel toplum yapılarındaki otorite konumlarını da etkileyerek, genç kuşakların ön plana çıkmasına neden olabilir (Silver, 1993: 48). Bununla birlikte, toplumsal yaşamda öngörülemeyen çatışmalar ya da yeni dayanışma biçimleri de ortaya çıkmaktadır. Örneğin, ekonomik kazancı daha fazla olan aile bireyleriyle diğerleri arasında kıskançlık, sosyal rekabet ya da statü farklılıkları oluşabilmekte; buna karşılık komşuluk ilişkileri, ortak çıkar temelinde yeniden şekillenebilmektedir (Bourdieu, 1986: 249; Simmel, 2005: 13; Durkheim, 2019: 89).

Köy halkının günlük yaşam ritminde de önemli değişimler meydana gelmiştir. Turizm sezonuna göre şekillenen iş gücü dağılımı, mesai saatleri ve sosyal aktiviteler; geleneksel ritüellerin yerini yeni alışkanlıklara bırakmasına neden olmaktadır. Komşuluk ilişkileri, bir yandan turizmle gelen kalabalık ve zaman baskısı nedeniyle zayıflarken; diğer yandan ortak iş alanları ya da girişim faaliyetleri bağlamında yeni bir dayanışma ağına da dönüşebilmektedir (MacCannell, 2013: 14).

Turizmin sağladığı ekonomik kazanç, yerel halk arasında yeni sosyal sınıfların oluşmasına da neden olmaktadır. Özellikle turizmden doğrudan kazanç sağlayan bireyler ile geleneksel tarım ya da hayvancılıkla geçimini sürdürenler arasında gelir düzeyine dayalı bir sınıfsal ayrışma olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, hem mekânsal yerleşimlerde (örneğin merkez/çevre ayrımı) hem de sosyal statü algılarında farklılaşmaya yol açabilmektedir.

Ayazini Köyü’nde gözlemlenen göç olgusu da bu sosyo-kültürel değişimin bir başka sonucunu oluşturmaktadır. Turizmle birlikte bazı bireylerin köylerine geri dönme eğiliminde oldukları; bazı bireylerin ise farklı illere veya kent merkezlerine yönelerek

turizm dışındaki sektörlerde iş imkânı aradıkları görülmektedir. Eğitim olanaklarının artması ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte özellikle genç kuşaklar, daha farklı bir dünya görüşü geliştirmekte; bu da aile içi iş bölümü, karar alma süreçleri ve toplumsal değer algılarında dönüşümlere yol açmaktadır (Çetinkaya, 2020: 102; Işık, 2021: 88).

Ayazini Köyü'nde yaşayan yerli halkın ticarete atılma konusundaki eğilimi, kırsal girişimcilik dinamiklerinin yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda, özellikle kadınların el emeği ürünlerini pazarlamaya yönelmesi, genç bireylerin ise rehberlik, taşımacılık veya konaklama gibi hizmet alanlarında görev alması hem bireysel hem de toplumsal ölçekte ekonomik ve kültürel dönüşüm yaratmaktadır. Girişimcilik faaliyetleri yalnızca ekonomik özgürlük sağlamamakta, aynı zamanda köyün kolektif hafızasını ve kültürel üretim biçimlerini de dönüştürmektedir (Sharpley, 2002: 234).

Parsons'un sistem kuramı, toplumu birbirine bağlı ve birbirine bağımlı alt sistemlerden oluşan bütüncül bir yapı olarak tanımlar. Ona göre toplumun temel yapısal bileşenleri –aile, eğitim, ekonomi, din ve siyaset– belirli işlevleri yerine getirerek sistemin dengesini sağlar (Parsons, 2001: 37–41). Bu işlevsel denge bozulduğunda, sistem ya adaptasyonla dönüşür ya da çözülmeye başlar. Turizmin etkilediği toplumsal yapılar da bu kuramsal çerçevede değerlendirildiğinde yalnızca ekonomik faaliyetlerin değişimiyle sınırlı kalmaz; aynı zamanda aile yapısında, sosyal rollerde, kültürel değerlerde ve günlük yaşam pratiklerinde ciddi dönüşümler meydana gelir.

Kırsal bir yerleşim olan Ayazini Köyü'nde, turizmin gelişile birlikte sistemin farklı alt bileşenleri üzerinde zincirleme etkiler gözlemlenmektedir. Ekonomik sistemde yaşanan değişim, sadece geçim kaynaklarını dönüştürmekle kalmamış; toplumsal cinsiyet rolleri, aile içi iş bölümü ve nesiller arası ilişkiler gibi sosyal yapıların da yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Bu değişimlerin her biri, Parsons'un teorik çerçevesinde sistemin bir alt işlevinin diğerlerini nasıl etkileyebileceğini göstermesi bakımından anlamlıdır (Parsons, 2001: 43–47). Örneğin, kadının turizm sektöründe daha görünür hale gelmesi yalnızca ekonomik bir katılım değil, aynı zamanda aile yapısında otorite dengelerinin değişmesini de beraberinde getirmektedir (Çetinkaya, 2020: 106).

Sosyoloji disiplini, görünenin ötesine bakarak sosyal gerçekliğin altında yatan yapıları açığa çıkarır (Giddens, 2005: 41). Dolayısıyla saha araştırması yoluyla elde edilen bulgular, yalnızca yüzeyde gözlemlenen değişimleri değil; bu değişimlerin hangi

sosyal mekanizmalarla ve hangi yapısal koşullarda ortaya çıktığını da anlamamıza yardımcı olur.

Bu yaklaşım, sosyolojinin eleştirel bakış açısıyla birleştğinde, sadece açıklayıcı değil; aynı zamanda anlamlandırıcı bir perspektif sunar. Turizm gibi çok katmanlı bir olguyu yalnızca ekonomik düzlemde değil; toplumsal yapıların etkileşimi, kurumsal işleyişler ve birey-toplum ilişkileri açısından da değerlendirmek, bu çalışmanın temel hedefleri arasındadır. Urry turizmi yalnızca ekonomik bir hareketlilik değil, aynı zamanda simgesel ve görsel bir deneyim olarak tanımlar. Ona göre “turist, ‘başka’ olanı görmek, deneyimlemek ve tüketmek arzusuyla hareket ederken; yerel halk da kendi kültürel kimliğini bu beklentiler doğrultusunda yeniden üretmek zorunda kalır.” (Urry, 1990: 3–5).

Turistlerin ilgisini çekecek otantik unsurlar, zamanla standartlaşmış kültürel ürünlere dönüşmekte; bu da yerel kimliğin dönüşmesine, hatta zaman zaman yabancılaşmasına neden olmaktadır (MacCannell, 2013: 13–16).

Türkiye’de kırsal turizmin deneyimi incelendiğinde Şirince, Cumalıkızık ve Safranbolu gibi yerleşim yerlerinin de benzer dönüşüm süreçlerinden geçtiği görülmektedir. (Çetinkaya, 2020: 55–58; Gül, 2018: 143–147). Bu bölgelerde de turizmin etkisiyle sosyal yapıda değişimler yaşanmış, geleneksel yaşam pratikleri dönüşmüş ve ekonomik kazançların farklı gruplara dağılması yeni sosyal sınıfların oluşmasına neden olmuştur (Kozak, Kozak & Kozak, 2014: 122–125). Ayazini Köyü’nün özgünlüğü, bu dönüşüm sürecinin görece yeni, hızlı ve yerel halk açısından çok da hazırlıklı olunmayan bir düzlemde gerçekleşiyor olmasıdır.

Araştırmanın bulgularının sosyoloji literatürüne katkı sunması hedeflenirken, aynı zamanda kırsal kalkınma politikalarına da yön verici olması amaçlanmaktadır. Sosyal değişim süreçlerinin mikro düzeyde nasıl tezahür ettiğini anlamak, makro düzeyde geliştirilecek politikalara daha gerçekçi ve duyarlı bir zemin sunacaktır. Bu anlamda, çalışmanın sadece akademik bir katkı sağlaması değil, aynı zamanda uygulayıcı kurumlar için pratik sonuçlar üretmesi beklenmektedir.

Sonuç olarak bu tez, turizmin toplumsal yapı üzerindeki etkilerini sadece ekonomik bir çerçevede değil; kültürel, yapısal ve sembolik boyutlarıyla birlikte ele alan çok katmanlı bir sosyolojik bakış açısıyla değerlendirmektedir. Ayazini Köyü’nde yürütülen saha araştırması, sosyal değişim kuramları çerçevesinde yorumlanmakta ve

Türkiye kırsalında yaşanan hızlı dönüşümlerin anlaşılmasına yönelik özgün çıkarımlar sunmaktadır.

Bu tez çalışması, açıklanan temel amaç ve hedefler bağlamında üç ana bölüm üzerine kurgulanarak oluşturuldu. Birinci bölümde, çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi ortaya konulmaya çalışıldı. Bu kapsamda öncelikle turizm ve turizm destinasyonu kavramları detaylı biçimde tanımlandı, Ayazini Köyü özelinde yürütülen destinasyon çalışmaları aktarıldı. Turizmin bölge üzerindeki muhtemel ekonomik, toplumsal ve kültürel etkileri ilgili literatür çerçevesinde değerlendirildi. Ayrıca sosyal değişme kavramı, sosyal değişme kuramları ve turizmle ilişkisi teorik düzeyde literatür incelemesi yaparak açıklandı. Birinci bölümün son kısmında ise Ayazini Köyü'nün tarihi, geçim kaynakları ve yerel halkın destinasyona entegrasyon süreci, kavramsal ve kuramsal çerçevenin bir parçası olarak ele alındı.

İkinci bölüm, araştırmanın metodolojik boyutunu kapsamaktadır. Araştırmanın konusu, amacı, hipotezi, önemi, aşamaları ve sınırlılıkları bu bölümde açıklanmaya çalışıldı. Aynı zamanda çalışma kapsamında araştırmanın evreni ve örnekleme, kullanılan yöntem ve teknikler ile uygulanan anket ve mülakatlara ilişkin teknik bilgiler sunuldu.

Üçüncü bölümde, saha çalışmasından elde edilen bulgulara ve bu bulguların sosyolojik analizlerine yer verildi. Katılımcılara ilişkin elde edilen sosyo-demografik bilgiler sunulurken, Ayazini Köyü halkının toplumsal tutumları, aile yapısı, eğitim düzeyi, göç eğilimleri ve ticari yaşama dair değişimler, gündelik yaşam pratiklerindeki farklılaşmalar ve kültürel değerlerine ilişkin bulgular değerlendirildi. Bulgular üzerinden yapılan çözümlemeler, sosyal değişme kuramlarıyla ilişkilendirilerek tartışıldı ve çalışmanın sonunda sonuç ve değerlendirmelere yer verildi.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM, TOPLUMSAL DEĞİŞME VE AYAZINI KÖYÜ

1. TURİZM ve TURİZM DESTİNASYONU

Turizm, tarihsel süreç içerisinde yalnızca bir mekânsal hareketlilik biçimi olmaktan çıkmış, çok boyutlu ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkileri olan bir faaliyet alanı hâline gelmiştir. İlk çağlardan itibaren insanların merak, macera, ticaret ya da dini amaçlarla yaptıkları yolculuklar, modern dönemde turizmin kurumsallaşmasına ve küresel bir sektör olarak biçimlenmesine zemin hazırlamıştır. Özellikle sanayi devriminden sonra artan refah, ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler ve boş zamanın artmasıyla birlikte turizm, toplumların hem ekonomik hem de kültürel yapısında belirleyici bir faktör hâline gelmiştir (Özdemir, 2021: 12; Gökdeniz, 2012: 33).

Modern anlamda turizm, yalnızca bir ekonomik faaliyet olarak ele alınmamalıdır. Günümüz toplumlarında turizm, kültürlerarası etkileşimin bir aracı, bireysel kimlik ve aidiyet duygusunun inşasında etkili bir süreç, sosyal değişim dinamiği ve modernleşmenin önemli bir bileşeni olarak değerlendirilir. Avcıkurt'a (2007: 31) göre turist, gündelik hayatın rutininden uzaklaşmak ve farklı yaşam deneyimleri edinmek isteyen bireydir. Bu yönüyle turizm, bireyin sosyo-kültürel kimliğini yeniden inşa ettiği bir deneyim alanı hâline gelmektedir. Bu bağlamda turizm, bireyin yeni anlamlar ve deneyimler aracılığıyla kendi kimliğini dönüştürmesine olanak tanıyan bir sosyal araç niteliğindedir. Turizm bireysel bir deneyim olmasına karşın bu deneyim diğer bireyler olmaksızın paylaşılmaz. Turizm deneyimi paylaşıldığı için aynı zamanda toplumsal bir deneyimdir. (Rızaoğlu, 2004: 12)

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), turizmi bireylerin yaşadıkları çevrenin dışına eğlence, iş, sağlık, din ya da kişisel nedenlerle gerçekleştirdikleri, bir yıldan kısa süreli ve konaklama içeren hareketlilik olarak tanımlar (UNWTO, 2018). Bu tanım, turizmin yalnızca mekânsal bir yer değiştirme değil, aynı zamanda gidilen yerin kültürel, sosyal ve ekonomik bağlamıyla kurulan çok yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Turizm; ekonomik boyutuyla yerel kalkınmayı desteklerken, sosyal boyutuyla da toplumsal yapıları yeniden şekillendirmektedir. Özellikle kırsal turizm, göç veren bölgelerde ekonomik alternatifler sunarak genç nüfusun yerinde kalmasına katkı sağlamakta, yeni iş alanları yaratmakta ve bölgesel refah düzeyini artırmaktadır. Bununla

birlikte bu gelişme süreci, kültürel çözülme, geleneksel değerlerin zayıflaması ve sosyal çatışma gibi olumsuz sonuçlar da doğurabilir (Tosun, 2001: 57).

Turizm sosyolojisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, turizmin birey ve toplum üzerindeki etkileri çok boyutlu olarak ele alınmalıdır. MacCannel, turistin otantik deneyim arayışını merkeze alarak turizmi kültürel tüketim süreci olarak tanımlar. Urry (1990) ise turizmi, bireyin görsel ve deneyimsel bir tüketim aracılığıyla kendini yeniden tanımladığı bir alan olarak değerlendirir. Bu görüşler, turizmin sadece fiziksel bir hareketlilik değil, aynı zamanda bir kimlik inşa süreci olduğunu gösterir.

Kültürel anlamda turizm, ev sahibi toplum ve turist arasında karşılıklı bir etkileşim alanı yaratır. Bu etkileşim, çoğu zaman kültürel alışveriş ve zenginleşmeyi beraberinde getirirken, bazı durumlarda kültürel bozulmaya ve yerel kimliğin aşınmasına da neden olabilir. Geleneksel yapıları güçlü olan kırsal alanlarda, turizmin etkisiyle yeni değer sistemleri, davranış normları ve kimlik yapıları ortaya çıkabilir (Timothy & Boyd, 2003: 109).

Turizmin çevresel etkileri de dikkate değerdir. Doğal kaynakların aşırı kullanımı, altyapı yetersizliği ve plansız gelişim süreçleri, özellikle popüler destinasyonlarda sürdürülebilirlik sorunlarına yol açmaktadır. Bu bağlamda sürdürülebilir turizm anlayışı; çevresel, sosyal ve ekonomik dengeleri gözeterek hem mevcut toplumun hem de gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan bütüncül bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır (Coşkun & Giritlioğlu, 2016: 128). Turizm parçalayıcı değil birleştirici, dağıtıcı değil toparlayıcı, çatışmacı değil uzlaştırmacı bir yaşam biçimidir. (Rızaoğlu, 2004: 20)

Sonuç olarak, günümüzde turizm sadece bireyin seyahat etme arzusu ya da hakkı olarak değil, aynı zamanda toplumların dönüşümünü şekillendiren, mekânsal kimlikleri yeniden üreten ve kültürel etkileşimleri derinleştiren çok boyutlu bir yapı olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle turizmi yalnızca ekonomik getiriler ekseninde anlamak yetersiz kalacaktır. Ayazini Köyü gibi yerleşimler, bu dönüşümün kırsal ölçekli etkilerini gözlemlemek ve analiz etmek açısından önemli örnek alanlar sunmaktadır.

Turizm destinasyonu kavramı ise yalnızca belirli bir coğrafi alanı değil; bu alanın doğal, kültürel, tarihi, sosyal ve ekonomik öğeleriyle birlikte, ziyaretçilere sunulan toplam deneyimi ifade eden çok katmanlı bir yapıdır (Buhalis, 2000: 98; Hall, 2014: 21). Destinasyon, fiziksel bir yerin ötesinde, turistin zihninde oluşan algılar bütünüyle de

tanımlanır. Bu yönüyle destinasyon hem somut hem de soyut özellikleriyle ele alınmalıdır (Hall, 2014: 21). Destinasyonun algısal boyutu hem pazarlama faaliyetleri hem de kültürel temsil biçimleri ile şekillenir. Yani destinasyon, sadece görülen değil, aynı zamanda deneyimlenen ve anlatılan bir olgudur.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'ne (UNWTO) göre bir turizm destinasyonu, sınırları tanımlanabilir ve ziyaretçinin en az bir gece geçirdiği coğrafi bir bölgedir. Bu bölge; cazibe merkezleri, destekleyici hizmetler, ulaşım altyapısı ve diğer turistik unsurlarla birlikte, turistin beklentilerini karşılayacak bir bütün olarak kurgulanmalıdır (UNWTO, 2002: 12). Bu açıdan destinasyon, sadece doğal güzellikler veya tarihi kalıntılarla sınırlı değildir; aynı zamanda ziyaretçiye sunulan konaklama, yeme-içme, rehberlik, kültürel etkinlikler gibi birçok unsuru da içinde barındıran bir sistemdir.

Bir destinasyonun oluşumu, yalnızca doğal ve kültürel kaynaklara sahip olmakla sınırlı değildir; bu kaynakların etkili yönetimi, pazarlanması ve ziyaretçiye nasıl sunulduğu da belirleyicidir. Bu bağlamda destinasyon yönetimi ve marka kimliği kavramları ön plana çıkmaktadır (Kozak, 2014: 87), destinasyonların sadece fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel olarak da “var edilmesi” gerektiğini, yani turistin zihninde bir çağrışım ve arzu yaratması gerektiğini savunur. Bu bağlamda, başarılı bir destinasyon stratejisi; özgünlük, tutarlılık ve sürdürülebilirlik ilkelerine dayanmalıdır.

Destinasyonlar, turistik deneyimin gerçekleştiği mekânlardır ve bu deneyim yalnızca fiziki ziyaretle sınırlı kalmaz; bireyin destinasyona dair beklentileri, hayalleri ve algıları da bu deneyimin bir parçasını oluşturur. Urry'nin (1990: 4–7) “turistik bakış” kuramına göre, turist mekânı sadece görmekle kalmaz; o mekân aracılığıyla farklı kültürleri anlamak, kimlik inşa etmek ve sosyal statü göstermek ister. Bu nedenle destinasyonlar, yalnızca tüketilen alanlar değil; aynı zamanda kimlik üretim alanlarıdır.

Turizm destinasyonları, ev sahibi toplum açısından yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda kültürel ve sosyal dönüşümlere neden olabilecek bir yapıdadır. Özellikle kırsal bölgelerde destinasyonlaşma süreci, toplumsal yapının yeniden inşasını beraberinde getirebilir. Kadınların ev içi rollerden çıkıp girişimci konumuna gelmesi, gençlerin istihdam edilmesi, yabancı dil ve iletişim becerilerinin gelişmesi gibi örnekler bu dönüşümün göstergesidir (Kızılırmak, 2019: 172). Ayazini Köyü örneği bu bağlamda dikkat çekici bir örnektir. Destinasyon kimliği, doğal, kültürel ve tarihi miras üzerine

kurulmuştur; ancak bu mirasın tanıtımı ve deneyimlenme biçimi, turistik anlam kazandırarak bölgeyi çekim merkezi haline getirmiştir. Frigya Vadisi'nin kaya oluşumları, yer altı şehirleri, Roma dönemine ait yapılar ve eski kiliseler gibi unsurlar, fiziksel varlıklarının ötesinde kültürel anlatıya dönüşmüş semboller hâline gelmiştir. Yerel halkın bu değerleri koruma ve tanıtmaya biçimi, destinasyonun sürdürülebilirliğini doğrudan etkileyen faktörlerden biridir.

Ancak her destinasyon süreci kendi içinde bazı riskler de barındırır. Plansız yapılaşma, turistik baskının yerel halk üzerinde yarattığı sosyal gerilim, kültürel deformasyon ve çevresel tahribat gibi olumsuzluklar, iyi yönetilemeyen destinasyonlarda sıkça görülmektedir. Özellikle taşıma kapasitesinin üzerinde ziyaretçi alınması, tarihi ve doğal dokunun zarar görmesine neden olabilmektedir. Timothy ve Boyd (2003: 17–18), bu nedenle destinasyon planlamasının kültürel miras odaklı ve çok aktörlü bir yapı içerisinde ele alınması gerektiğini vurgular.

Sonuç olarak, turizm destinasyonu kavramı; sadece coğrafi bir bölge değil, anlam üreten, deneyim sunan ve toplumsal dönüşümlere zemin hazırlayan bir yapıdır. Başarılı bir destinasyon sadece gelenleri ağırlamakla kalmaz; aynı zamanda yerel halkın yaşam kalitesini artırır, kültürel kimliğini güçlendirir ve sürdürülebilir kalkınmayı destekler. Ayazini Köyü örneğinde olduğu gibi, destinasyonlar kırsal kalkınmayı destekleyebilir, göçü yavaşlatabilir ve kültürel mirası görünür kılabilir. Ancak bu sürecin başarılı olabilmesi için çok aktörlü bir yönetim modelinin geliştirilmesi, bilinçli planlama ve yerel halkın aktif katılımı oldukça önemlidir.

1.1. TURİZM VE TURİST KAVRAMI

Turizm, en genel anlamıyla bireylerin sürekli ikamet ettikleri yerlerin dışına geçici olarak yaptıkları seyahatler ve bu seyahatler sırasında gerçekleştirdikleri faaliyetlerin bütünüdür. Bu hareketlilik; eğlence, iş, sağlık, dini veya kişisel nedenlerle olabilir. Temel ölçüt ise bu faaliyetin bir yıl süresini aşmaması ve konaklama içermesidir. Bu yönüyle turizm, yalnızca fiziksel bir yer değiştirme değil; ekonomik, kültürel ve toplumsal ilişkiler bütünü olarak çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), turizmi “bireylerin olağan çevreleri dışına çıkarak eğlence, iş ya da diğer amaçlarla bir yıldan az süreli yaptıkları ve konaklama içeren faaliyetler bütünü” olarak tanımlar (UNWTO, 2018: 14). Bu tanımda “olağan çevre” ifadesiyle bireyin sürekli yaşadığı çevre kastedilir; dolayısıyla turizm, bu çevreden geçici bir çıkışı ifade eder.

Turist ise, bu hareketliliği gerçekleştiren bireydir. UNWTO'ya göre turist, “eğlence, sağlık, iş, eğitim, din veya kişisel nedenlerle olağan çevresi dışına seyahat eden, en az bir gece konaklayan ve bu faaliyeti bir yıl içinde tamamlayan kişidir” (UNWTO, 2018: 14). Turist yalnızca fiziksel bir hareketlilik içinde olan birey değil; aynı zamanda bu süreçte ekonomik, kültürel ve sosyal ilişkiler kuran, deneyimler yaşayan ve etkileyen bir aktördür.

Cohen, turisti motivasyonlarına göre kategorize ederek “organize kitle turisti”, “bireyselleşmiş kitle turisti”, “kâşif” ve “gezgin” gibi türlere ayırmıştır. Bu sınıflandırma, turistin yalnızca seyahat eden değil; aynı zamanda gündelik yaşamın sıradanlığından kaçmaya çalışan ve seyahat yoluyla yeni anlamlar arayan bir birey olduğunu gösterir (Cohen, 1972: 171–175). MacCannell, turistin modern toplumda “otantiklik” arayışı içerisinde olduğunu belirtmiştir. Ona göre turist, gerçek yaşama dair “sahne arkasını” görmek ister ancak genellikle ev sahibi toplumun turistlere yönelik düzenlediği sahnelenmiş deneyimlerle karşılaşır. Bu nedenle turistik deneyimler sıklıkla “sahte otantiklik” ile sınırlıdır (MacCannell, 2013: 91–97).

Urry, turizmi bir görsel deneyim olarak tanımlamış ve “turist bakışı” kavramını ortaya koymuştur. Turist, seyahat ettiği yerdeki manzaraları, mimariyi, kültürel öğeleri ve yaşam biçimlerini belirli bir estetik bakış açısıyla tüketir. Bu bakış, medya ve sosyal normlar tarafından biçimlenir (Urry, 1990: 3–5).

Timothy ve Boyd, turistin kültürel miras alanlarında hem tüketici hem de kültürel etkileşim taşıyıcısı olarak rol oynadığını belirtmiştir. Bu bağlamda turist, sadece geçmişe tanıklık eden değil; aynı zamanda bulunduğu mekânın kültürel anlamını yeniden üreten bir özne olarak ele alınır (Timothy & Boyd, 2003: 109).

Türkiye’de ise turist kavramı üzerine yapılan çalışmalar, bu tanımlara sosyolojik bir derinlik katmaktadır. Tosun, turisti kırsal toplumlarda bir “dış etken” olarak değerlendirir ve sadece ekonomik değil, sosyal ve kültürel anlamda da etkileyici bir figür olduğunu ifade eder. Turist, özellikle küçük yerleşimlerde yerel kültürün şekillenmesini etkiler (Tosun, 2001: 59). Kozak, turistin farklı amaçlarla seyahat ettiğini vurgulayarak, bu çeşitliliğin turizm türlerini ve ev sahibi toplumla kurulan ilişkiyi doğrudan etkilediğini belirtir. Turist, sadece fiziksel olarak değil; aynı zamanda sembolik ve kültürel olarak da mekâna dâhil olur (Kozak, 2002: 28–29). Ahıpaşaoğlu, turistin turizm olgusunun temel yapı taşı olduğunu ve onun yokluğunda turizmden söz etmenin mümkün olmadığını ifade

eder. Turist hem ekonomik faaliyetlerin başlamasını sağlar hem de toplumsal ilişkilerin yönünü değiştirebilir (Ahipaşaoğlu, 2006: 17). Gürüz ve Altuntaş, turistin sadece bir ziyaretçi değil; seyahat süresince mekân, insanlar ve kültürle kurduğu ilişkiler üzerinden anlamlar üreten bir özne olduğunu vurgular. Bu üretim, kültürel paylaşım kadar kültürel çatışmayı da beraberinde getirebilir (Gürüz ve Altuntaş, 2016: 85).

Sonuç olarak turist, yalnızca geçici olarak seyahat eden bir birey değil; aynı zamanda ekonomik sistemin parçası, kültürel etkileşimin aracı ve sosyal değişimin öznesidir. Bu nedenle turist kavramı, yalnızca bireysel değil; toplumsal yapının dönüşümünü anlamak açısından da kritik bir öneme sahiptir.

1.2. TURİST KAVRAMININ SOSYOLOJİK BOYUTLARI

Modern anlamda turizm yalnızca ekonomik bir faaliyet olarak değerlendirilmemelidir. Günümüzde turizm; kültürlerarası etkileşimin bir aracı, bireysel kimlik ve aidiyet duygusunun inşasında etkili bir süreç, sosyal değişimin dinamiği ve modernleşmenin önemli bir bileşeni olarak ele alınmaktadır. Cohen (1972: 165), turisti “modern toplumun gündelik yaşamının sıradanlığından kaçmak isteyen birey” olarak tanımlar. Bu bağlamda turizm, bireyin yeni anlamlar ve deneyimler aracılığıyla kendi kimliğini dönüştürmesine olanak tanıyan bir sosyal araç niteliğindedir.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), turizmi; bireylerin yaşadıkları çevrenin dışına, eğlence, iş, sağlık, din ya da kişisel nedenlerle gerçekleştirdikleri, bir yıldan kısa süreli ve konaklama içeren hareketlilik biçimi olarak tanımlar (UNWTO, 2018: 14). Bu tanım, turizmin yalnızca mekânsal bir yer değiştirme değil, aynı zamanda gidilen yerin kültürel, sosyal ve ekonomik bağlamıyla kurulan çok yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Turizm; ekonomik boyutuyla yerel kalkınmayı desteklerken, sosyal boyutuyla da toplumsal yapıları yeniden şekillendirmektedir. Özellikle kırsal turizm, göç veren bölgelerde ekonomik alternatifler sunarak genç nüfusun yerinde kalmasına katkı sağlamakta, yeni iş alanları yaratmakta ve bölgesel refah düzeyini artırmaktadır. Ancak bu gelişme süreci, kültürel çözülme, geleneksel değerlerin zayıflaması ve sosyal çatışmalar gibi olumsuz sonuçları da beraberinde getirebilmektedir (Tosun, 2001: 57).

Turizm sosyolojisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, turizmin birey ve toplum üzerindeki etkileri çok boyutlu olarak ele alınmalıdır. MacCannell, turisti otantik deneyim arayışı içinde olan ve modern yaşamın yabancılaştırıcı doğasından kaçmak isteyen bir

figür olarak tanımlar. Ona göre turizm, bireyin otantik olanı keşfetme arzusu üzerinden kültürel tüketimin bir biçimine dönüşmektedir (MacCannell, 2013: 13–15). Urry (1990) ise turizmi “görsel tüketim” üzerinden tanımlar; bireyin yeni mekânları, kültürleri ve yaşam tarzlarını deneyimlemesiyle kendi kimliğini yeniden tanımladığı bir alan olarak ele alır (Urry, 1990: 3–5).

Kültürel anlamda turizm, ev sahibi toplum ve turist arasında karşılıklı bir etkileşim alanı yaratır. Bu etkileşim çoğu zaman kültürel alışverişi ve zenginleşmeyi teşvik ederken, bazı durumlarda kültürel bozulmalara ve yerel kimliğin aşınmasına da neden olabilmektedir. Özellikle geleneksel yapıları güçlü olan kırsal alanlarda turizmin etkisiyle yeni değer sistemleri, davranış normları ve kimlik yapıları ortaya çıkabilir (Timothy & Boyd, 2003: 109).

Turizmin çevresel etkileri de göz ardı edilemez. Doğal kaynakların aşırı kullanımı, altyapı yetersizlikleri ve plansız gelişim süreçleri, özellikle popüler destinasyonlarda sürdürülebilirlik sorunlarını beraberinde getirmektedir. Bu nedenle sürdürülebilir turizm kavramı, yalnızca bugünün değil, geleceğin de ihtiyaçlarını gözeten; çevresel, sosyal ve ekonomik dengeleri merkezine alan bütüncül bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır (Sharpley, 2002: 71).

Sonuç olarak, günümüzde turizm sadece bireyin seyahat etme arzusu ya da hakkı olarak değil; aynı zamanda toplumların dönüşümünü şekillendiren, mekânsal kimlikleri yeniden üreten ve kültürel etkileşimleri derinleştiren çok boyutlu bir yapı olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle turizmi yalnızca ekonomik getiriler ekseninde anlamak yetersiz kalacaktır. Ayazini Köyü gibi yerleşimler, bu dönüşümün kırsal ölçekli etkilerini gözlemlemek ve analiz etmek açısından önemli örnek alanlar sunmaktadır.

1.3. AYAZİNİ KÖYÜNDE TURİZMİN GELİŞMESİ İÇİN YÜRÜTÜLEN DESTİNASYON ÇALIŞMALARI

Ayazini Köyü, Afyonkarahisar’ın İhsaniye ilçesine bağlı, Frig Vadisi içinde yer alan önemli bir kültürel miras alanıdır. Doğal güzellikleri ve tarihî dokusuyla dikkat çeken bu köy, özellikle son yıllarda yapılan destinasyon geliştirme çalışmaları sayesinde turizm açısından büyük bir dönüşüm geçirmektedir. Köydeki turizm potansiyeli, uzun yıllar boyunca keşfedilmemiş ya da yeterince değerlendirilmemiştir. Ancak 2019 yılından itibaren Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın başlattığı “Frig Vadisi Turizm Rotası” projesi

kapsamında, Ayazini merkez noktaya alınarak çeşitli altyapı, tanıtım ve restorasyon çalışmaları yürütülmüştür (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022).

Destinasyon çalışmaları kapsamında ilk olarak ulaşım altyapısı iyileştirilmiş, köye ulaşımı sağlayan yollar genişletilmiş ve tabela sistemleri yenilenmiştir. Bununla birlikte, tarihi yapılar olan Ayazini Kilisesi, kaya mezarları, yer altı şehirleri ve oyma kaya evler gibi birçok arkeolojik ve kültürel değer koruma altına alınmış ve restorasyon çalışmalarına başlanmıştır (İhsaniye Kaymakamlığı, 2022).

Ayazini Köyü Turizm Gelişim Planı, 2021 yılında Afyonkarahisar Valiliği ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanmış; köyün bir açık hava müzesi niteliğine dönüştürülmesi hedeflenmiştir. Bu plan kapsamında köydeki işletmelere turizm eğitimi verilmiş, kadın kooperatifleri desteklenmiş ve el sanatlarına dayalı ürünlerin satışına yönelik stantlar kurulmuştur (Afyonkarahisar Valiliği, 2021). Ayrıca 2022 yılında Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) tarafından köyde dijital tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmiş, Frig Yolu ve Ayazini için profesyonel tanıtım filmleri ve sosyal medya kampanyaları başlatılmıştır (TGA, 2022). Bu süreçte köyde yürüyüş yolları, dinlenme alanları ve fotoğraf noktaları gibi ziyaretçilerin ilgisini çekecek mekânsal düzenlemeler de yapılmıştır.

Destinasyon yönetimi çerçevesinde yapılan bu çalışmalar yalnızca fiziksel düzenlemelerle sınırlı kalmamış; aynı zamanda yerel halkın turizme entegrasyonu da hedeflenmiştir. Köyde yaşayanlar, rehberlik, pansiyon işletmeciliği ve yöresel ürün satışına teşvik edilmiştir. Böylece destinasyon sürdürülebilirliği açısından önemli bir toplumsal katılım sağlanmıştır (Gürsoy & Karagülle, 2023: 44–46).

Bugün itibariyle Ayazini Köyü, Afyonkarahisar'ın kültürel turizm vizyonunun önemli bir bileşeni hâline gelmiş; Frig Vadisi rotasının “kalbi” olarak tanımlanmıştır. Yapılan çalışmalar sayesinde destinasyon bilinirliği artmış, köyün hem yerli hem de yabancı turistler için cazibesi yükselmiştir.

Resim 1. Ayazini Köyü'nde Proje Tanıtımı Gerçekleştirildi.

Kaynak: Afyonkarahisar Valiliği Resmî Web Sitesi, 5 Mart 2021.

Resim 2. Vali Çiçek Ayazini Frig Vadisi Alanında Proje Alanını İnceledi.

Kaynak: Afyonkarahisar Valiliği Resmî Web Sitesi, 19 Ağustos 2021.

Resim 3. Ayazini Köyü Frigya kaya yerleşimlerinde yüzey temizliği ve restorasyon çalışması.

Kaynak: İHA. (2021, Temmuz 31).

1.4. TURİZM DESTİNASYONUNUN BÖLGEYE EKONOMİK AÇIDAN ETKİSİ

Turizm, özellikle kırsal alanlarda ekonomik kalkınmanın en dinamik araçlarından biri olarak görülmektedir. Bir destinasyonun tanıtımı, altyapısının geliştirilmesi ve turist çekme kapasitesinin artırılması yalnızca ziyaretçi sayısını değil, aynı zamanda bölge ekonomisinin tüm yapı taşlarını etkileyen önemli bir dönüşüm başlatmaktadır (Küçükaltan, 2019: 35). Ayazini Köyü örneğinde bu dönüşüm çok daha görünür hâle gelmiş; köy, kültürel turizmin etkisiyle yeni bir ekonomik düzleme geçmiştir. Ekonomik yaşamda çeşitlenme, yeni iş kollarının gelişimi, dışarıdan yatırımcının gelmesi ve istihdamdaki farklılaşma gibi ekonomik alanda önemli gelişmeler yaşanmıştır.

1.4.1. Yerel İşletmelerin Artışı

Ayazini’de destinasyon geliştirme çalışmaları sonrasında köyde pansiyonculuk, kafeterya, rehberlik, yöresel ürün satış stantları gibi yeni ekonomik alanlar ortaya çıkmıştır. Bu işletmelerin çoğu aile işletmesi niteliğindedir ve özellikle kadın girişimcilerin öne çıktığı bir ekonomik hareketlilik oluşmuştur (Çavuş ve Tanrısevdi, 2003: 58). Kadın kooperatifleri tarafından üretilen reçeller, dokumalar ve el işi ürünler hem köy ekonomisine katkı sağlamakta hem de kadının üretim sürecindeki yerini güçlendirmektedir.

Resim 4. Ayazini Köyü’nde Yaşayan Yaşlı Çift – Mağara Evde Gündelik Hayat.

Kaynak: Afyonkarahisar Valiliği Tanıtım Arşivi, Frig Vadisi Yaşam Projesi Görseli.

1.4.2. İstihdam Olanaklarının Artması

Turizm sektörü doğrudan (rehberlik, konaklama, restoran işletmeciliği) ve dolaylı (tarım, ulaşım, el sanatları) olmak üzere çok sayıda istihdam alanı yaratır. Özellikle genç nüfusun göç etme eğilimi bu yolla tersine çevrilmiş, köyde kalmak ve üretmek yeniden bir seçenek hâline gelmiştir (Kozak, 2014: 122). Ayazini örneğinde, sezonluk çalışanların sayısında ciddi bir artış gözlemlenmiş ve yerel halk turizm ekonomisinin doğrudan paydaşı hâline gelmiştir.

1.4.3. Yerel Ürünlerin Pazarlanması ve Ekonomik Değeri

Frig Vadisi gibi tarihî ve kültürel bir destinasyon içinde konumlanan Ayazini, el sanatları ve yöresel ürünlerin doğrudan turistlere sunulduğu canlı bir pazara dönüşmüştür. Bu durum hem ürünlerin tanıtımına katkı sağlamakta hem de üretici ile tüketici arasındaki aracıyı ortadan kaldırarak gelir dağılımını daha adil hâle getirmektedir (Timothy, 2003: 84). Köylüler tarafından yapılan tarhana, haşhaş ezmesi, keçi sütü sabunu gibi ürünler, kültürel kimliğin korunması kadar ekonomik kazanç sağlama açısından da stratejik bir rol oynamaktadır.

Resim 5. Ayazma Mağara Cafe.

Kaynak: Afyonkarahisar Tanıtım Portalı / Özel İşletme Tanıtımı (2022).

Resim 6. Ayazini Frig Vadisi – Kaya Oyma Mekânda Açık Hava Kafe Alanı.

Kaynak: Frig Vadisi Tanıtım Portalı, “Frig Vadisi’nin Kalbi Ayazini’de Turizm Sezonu Açıldı” başlıklı haberdan. (2024)

1.4.4. Gayrimenkul ve Yatırım Artışı

Turistik faaliyetlerin artması, Ayazini’deki gayrimenkullerin değeri kazanmasına neden olmuş, çevrede yatırımcı ilgisi artmıştır. Özellikle butik otel ve taş ev projelerine

olan talep, köy ekonomisine yeni bir boyut kazandırmıştır (Ahipaşaoğlu, 2006: 54). Bu durum bazı sosyal tartışmaları beraberinde getirir de ekonomik canlılık açısından dikkat çekici bir veri sunmaktadır.

1.4.5. Vergi Gelirleri ve Kamu Yatırımları

Turizmin ekonomiye sağladığı katkılar yalnızca bireysel kazançlarla sınırlı kalmamaktadır. Ayazini’de artan turizm hareketliliğiyle birlikte belediye hizmetlerine ayrılan bütçelerde de artış görülmüştür. Gelişen destinasyon, kamu yatırımlarının (altyapı, çevre düzenlemesi, tanıtım) artmasını teşvik etmiş; bu da bölgenin genel yaşam kalitesini olumlu etkilemiştir (Gürsoy ve Karagülle, 2023: 50).

1.5. TURİZM DESTİNASYONUN YEREL HALKIN SOSYAL YAPISINA ETKİSİ

Turizmin gelişimi, yalnızca ekonomik bir kalkınma süreci değil, aynı zamanda sosyal yapının yeniden biçimlenmesine neden olan çok katmanlı bir değişimdir. Özellikle kırsal destinasyonlarda, turizm faaliyetleri yerel halkın yaşam tarzından toplumsal rollerine kadar birçok alanda dönüşüm yaratmaktadır (Tosun, 2001: 60). Ayazini Köyü örneğinde, bu sosyal dönüşüm süreci dikkat çekici boyutlara ulaşmıştır.

Destinasyon geliştirme çalışmalarının olumlu sosyal etkilerinden biri, kültürel mirasa olan ilginin artması olmuştur. Ayazini’deki kaya kiliseleri, mezar odaları ve antik yerleşim alanlarının turizme açılması, yerel halkın kendi tarihine ve kültürel mirasına yönelik farkındalığını artırmış; koruma bilincinin gelişmesine katkı sağlamıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022). Ayrıca turistlerin ilgisi, halkın geçmişini yeniden anlamlandırmasına ve kültürel kimliğini sahiplenmesine zemin hazırlamıştır.

Bir diğer önemli sosyal dönüşüm, kadınların turizm faaliyetlerine katılımı ile gerçekleşmiştir. Özellikle kırsal bölgelerde kurulan kadın kooperatifleri aracılığıyla kadınlar üretim süreçlerine dahil edilmiştir. El işi ürünler, yöresel gıda ve hediyelik eşya üretimi sayesinde hem ekonomik gelir elde edilmiş hem de kadınların toplumsal görünürlüğü artmıştır (Bozkurt ve Öztürk, 2023: 334). Bu durum, geleneksel cinsiyet rollerinin yeniden tanımlanmasına ve kadınların sosyal hayattaki etkinliğinin artmasına katkı sağlamıştır.

Ancak turizmin sosyal yapıya etkileri her zaman olumlu değildir. Turistik talepler doğrultusunda geleneksel yaşam biçimlerinde değişim yaşanmakta; hızlı modernleşme baskısı özellikle yaşlı nüfus üzerinde kültürel yabancılaşma yaratmaktadır (Urry, 1990:

8). Köyde geleneksel misafirperverlik anlayışı, kimi zaman ticari ilişkiye evrilmiş; bu da sosyal ilişkilerde samimiyetin azalmasına neden olmuştur.

Ayrıca, bölgede artan turistik faaliyetlerle birlikte yaşam maliyetlerinde yükselme gözlemlenmiş, özellikle kiralar ve gıda fiyatları turizm sezonlarında artış göstermiştir. Bu durum, sabit gelire sahip yerel halk için ekonomik baskı oluşturmuş; bölge içinde sınıf temelli ayrışmaları gündeme getirmiştir (Gürsoy ve Karagülle, 2023: 50).

Son olarak, turistik taleplerin kültürel performans baskısı yaratması, yerel halkın kendi değerlerini değiştirmesine yol açabilir. Kimlik kaybı ve kültürel yozlaşma riski, geleneksel kıyafetlerin yalnızca gösteri amaçlı kullanılması, folklorik değerlerin ticarileştirilmesi ve dildeki değişimler gibi olgular üzerinden gözlemlenebilmektedir (MacCannell, 2013: 95). Ayazini Köyü örneğinde bu durum henüz tam anlamıyla yaşanmamış olsa da artan ziyaretçi sayısı ile birlikte bu riskler güncelliğini korumaktadır.

Sonuç olarak, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri çift yönlü bir nitelik taşımaktadır. Bir yandan toplumsal gelişimi destekleyen, kadınları güçlendiren ve kültürel mirasa sahip çıkmayı teşvik eden bir araç olarak görülürken; öte yandan geleneksel yapıyı tehdit eden, ekonomik baskı yaratan ve kimlik sorunlarını gündeme taşıyan bir dönüşüm alanıdır. Ayazini Köyü örneği, bu etkilerin dengeli biçimde yönetilmesi gerektiğini açık biçimde göstermektedir.

1.6. TURİZM DESTİNASYONUNUN AİLE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Turizmin bölgesel düzeyde yarattığı değişimler, makro sosyoekonomik yapının yanı sıra mikro düzeyde, yani aile yapısı üzerinde de belirgin etkiler oluşturabilmektedir. Özellikle kırsal yerleşimlerde yürütülen destinasyon çalışmaları, yalnızca ekonomik ve kültürel ortamı değil; aynı zamanda aile bireyleri arasındaki rolleri, ilişkileri ve iletişim biçimlerini de dönüştürmektedir (Çavuş ve Tanrısevdi, 2003: 58). Ayazini Köyü örneğinde bu dönüşüm net şekilde gözlemlenmektedir. Saha araştırmasında bu konu farklı boyutlarıyla ele alınacaktır. Bulgular üzerinden daha somut değerlendirmeler yapılabilecektir.

Yapılan çalışmalar, turizmin gelişmesiyle birlikte aile içi iş bölümünün değiştiğini, özellikle kadınların üretim sürecine katılımının arttığını göstermektedir. Önceden ev içi rollerle sınırlı olan kadınlar, el işi üretimi, kooperatif faaliyetleri ve ev pansiyonculuğu gibi turizm odaklı işlere yönelmiş; bu durum hem kadının ev içindeki konumunu güçlendirmiş hem de aile gelirine doğrudan katkı sağlamasına yol açmıştır

(Bozkurt ve Öztürk, 2023: 333). Böylece geleneksel aile yapısı içinde kadının ekonomik bağımsızlığına dair önemli adımlar atılmıştır.

Turizm sektörünün mevsimsel doğası, ailelerin zaman yönetimini ve birlikte geçirilen zamanı da yeniden şekillendirmiştir. Özellikle yaz sezonunda artan iş yükü, aile üyeleri arasında daha yoğun bir iş birliği ve dayanışma ilişkisi kurulmasına neden olurken, aynı zamanda özel zamanların azalması nedeniyle sosyal gerilimleri de beraberinde getirebilmektedir (Kozak, 2014: 125). Bazı ailelerde turistik faaliyetlerin getirdiği maddi yoğunluk, ilişkisel zenginliğin yerini alarak aile içi iletişimin zayıflamasına neden olmuştur.

Diğer taraftan, turizmle birlikte artan dışa açıklık, özellikle genç bireylerin kültürel değerler üzerinde farklı görüşler geliştirmesine yol açmıştır. Turistlerle kurulan ilişkiler, gençlerin dünya görüşlerini genişletmiş; eğitim, kariyer ve yaşam tarzı beklentilerinde değişiklikler doğurmuştur. Bu da nesiller arası çatışma ve kültürel değer aktarımında kopukluk riskini beraberinde getirmiştir (Urry, 1990: 9). Turizmle birlikte bölgeye gelen yeni değer sistemleri, aile içi dengeleri ve mahremiyet algısını da dönüştürmüş, gelir artışı çocukların eğitime kaynak ayırmayı artırmış; aynı zamanda geleneksel tasarruf alışkanlıklarını zayıflatmış, harcama kararlarını değiştirmiştir (Demir, 2020: 85). Ayazini Köyü özelinde yapılan gözlemler, turizmin aile yapısı üzerindeki etkilerinin çok boyutlu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu süreç, kadınların toplumsal görünürlüğünü artırsa da aile içi rollerin yeniden tanımlanması, gençlerin beklentilerinin farklılaşması ve kuşaklar arası değer çatışmaları gibi yeni sosyal sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, turizm politikalarının yalnızca ekonomik çıktılarına değil; aile dinamiklerine olan etkilerine de duyarlı şekilde geliştirilmesi önemlidir. Ayazini Köyü aile yapısındaki değişimler, saha araştırmasının bulguları üzerinden daha somut değerlendirmelerle ortaya konulacaktır.

1.7. TURİZM DESTİNASYONUN VE TURİSTLERİN BÖLGENİN MİMARİ YAPISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Turizm, yalnızca ekonomik ya da sosyokültürel bir faaliyet değil, aynı zamanda fiziki çevre ve mekânsal yapı üzerinde dönüştürücü etkileri olan bir süreçtir. Özellikle tarihi ve kültürel kimliğe sahip olan kırsal destinasyonlarda bu etki çok daha görünür hâle gelmektedir (Timothy & Boyd, 2003: 92). Ayazini Köyü örneğinde, turizmin gelişmesiyle

birlikte bölgenin mimari dokusunda hem koruma hem de dönüşüm süreçleri aynı anda yaşanmıştır.

Her şeyden önce turizmin bölgeye sağladığı en önemli katkılardan biri, kültürel mirasın korunmasına yönelik restorasyon çalışmalarının başlamasıdır. Frig, Roma ve Bizans dönemlerine ait kaya mezarları, oyma kiliseler, yer altı şehirleri ve geleneksel taş evler hem kamu kurumlarının hem de özel girişimcilerin desteğiyle restore edilerek hem korunmuş hem de turizme entegre edilmiştir. Bu tür restorasyon faaliyetleri, tarihî yapıların çökmesini engellemekle kalmamış, aynı zamanda onları işlevsel mekânlara dönüştürmüştür (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022).

Bununla birlikte, turist taleplerine yönelik yeni yapılaşmalar, bölgenin geleneksel mimari dokusu üzerinde baskı oluşturabilmektedir. Özellikle artan konaklama ihtiyacı doğrultusunda butik otel, restoran ve kafeterya gibi işletmelerin yapılması, bazen köyün özgün mekânsal karakteriyle uyumsuz mimari tercihler doğurabilmektedir (Gürsoy ve Karagülle, 2023: 51). Öte yandan, geleneksel yapıların yeni işlevlerle kullanılması, bölgedeki mimarının yaşamasına olanak tanımaktadır. Özellikle eski taş evlerin pansiyonlara, mağara yapıların kafe ve hediyelik eşya dükkânlarına dönüştürülmesi, sürdürülebilirlik açısından olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Ahipaşaoğlu, 2006: 66). Bu tür adaptif kullanım biçimleri, hem yerel halkın gelir elde etmesini sağlamakta hem de yapıların uzun ömürlü olmasına imkân tanımaktadır.

Ancak bu dönüşüm süreci, mimari mirasın sadece estetik değil aynı zamanda sosyolojik bir değer taşıdığını göz önünde bulundurmaya gerektirir. Zira turist odaklı dönüşüm, yapıları yalnızca birer gösteri nesnesine dönüştürerek, yerel halk için taşıdığı kültürel anlamları silikleştirebilir. Ayazini örneğinde bu durum henüz yoğun şekilde yaşanmamış olsada, özellikle ticarileştirme baskısı arttıkça bu risk büyümektedir (MacCannell, 2013: 96).

Bu bağlamda, turizm destinasyonlarının mimari yapı üzerindeki etkileri hem koruyucu hem de dönüştürücü nitelikler taşımakta; bu çift yönlü etki, yerel kimliğin yeniden inşasında belirleyici bir rol oynamaktadır.

Ayazini Köyü'nde gerçekleştirilen mimari müdahaleler, bölgenin turizm potansiyelini görünür biçimde artırmakta, yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilgisini çekerek ekonomik canlılık yaratmaktadır. Ancak bu gelişim süreci, yalnızca fiziksel dönüşümle sınırlı kalmamalı; kültürel süreklilik, yapısal özgünlük ve toplumsal aidiyet gibi unsurlar

da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, yerel mimari dokunun ticarileştirme baskısıyla yüzeyselleştirilmesi tehlikesi karşısında, hassas bir planlama süreci yürütülmesi zorunludur. Sürdürülebilir turizm anlayışı çerçevesinde, hem tarihsel-mimari bütünlüğün korunması hem de ziyaretçilerin konfor ve beklentilerine uygun yapısal ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Bu iki yönlü dengenin kurulması, Ayazini gibi kültürel miras niteliğindeki kırsal destinasyonlarda, turizmin kalkınma ile kimlik koruma arasında köprü kuran bir araç olarak işlev görebilmesini mümkün kılacaktır.

Resim 7. Ayazini’de Restorasyon Sonrası Sokak Düzenlemesi Renkli Şemsiyeli Sokak.

Kaynak: Anadolu Ajansı (AA), 2022.

Resim 8. Ayazini’de Restorasyon Sonrası Sokak Düzenlemesi Gül Süslemeli Sokak.

Kaynak: Anadolu Ajansı (AA), 2022.

2. SOSYAL DEĞİŞME KURAMLARI

2.1. SOSYAL DEĞİŞME

Toplumsal değişim, bireylerin toplumsal rollerini, değer sistemlerini, yaşam tarzlarını ve ilişkiler ağını yeniden biçimlendiren bir süreçtir (Giddens, 2005: 39). Bu süreç yalnızca bireylerin yaşam tarzlarını değil, aynı zamanda sosyal kurumların işleyiş biçimini, toplumsal normları, değer sistemlerini ve ilişkiler ağını da derinden etkilemektedir (Giddens, 2005: 39). Değişim, toplumu oluşturan her birim üzerinde farklı etkiler yaratır; bazı yapılar hızla dönüşüme uyum sağlarken, bazıları direnç gösterebilir.

Geleneksel toplumlardan modern toplumlara geçişte yaşanan dönüşüm, sosyal değişimin en belirgin örneklerinden biridir. Sanayi Devrimi, bu bağlamda yalnızca üretim ilişkilerini değil, aynı zamanda aile yapısını, meslek dağılımını, kentleşme biçimlerini ve eğitim anlayışını da dönüştürmüştür (Lenski, 1966: 2). Örneğin, tarım toplumlarında geniş aile yapısı norm iken; kentleşme ve bireyselleşmeyle birlikte çekirdek aile modeli yaygınlaşmış, toplumsal roller yeniden tanımlanmıştır (Gökçe, 1991: 203).

Sosyal değişme, çok sayıda iç ve dış etkene bağlı olarak gelişir. İç faktörler arasında nüfus artışı, eğitim düzeyindeki değişim, teknolojiye erişim, üretim biçimlerinde yaşanan evrim ve kültürel etkileşim yer alırken; dış faktörler arasında savaşlar, doğal afetler, göç hareketleri ve küresel entegrasyon gibi etkenler sayılabilir (Tosun, 2001: 57). Bu etkenler çoğu zaman birbiriyle bağlantılı olup, sosyal değişme sürecini çok katmanlı hâle getirir. Bu bağlamda, sosyal değişme her zaman tek yönlü ilerleyen bir süreç değildir. Örneğin, gelişen iletişim teknolojileri bireyler arasında daha hızlı bilgi akışı sağlarken, aynı zamanda toplumsal yüz yüze etkileşimin zayıflamasına da yol açabilmektedir. Dolayısıyla, sosyal değişme hem ilerlemeyi hem de çözölmeyi aynı potada barındırabilir (MacCannell, 2013: 10).

Değişimin toplumsal dokular üzerindeki etkisi, farklı toplumsal kesimlerde farklı biçimlerde tezahür eder. Örneğin, eğitimdeki reformlar genç kuşakları daha doğrudan etkilerken; teknolojik yenilikler iş gücü yapısını ve üretim araçlarını yeniden şekillendirir. Aynı şekilde göç hem göç eden bireyler hem de ev sahibi topluluklar üzerinde kültürel ve ekonomik düzeyde önemli dönüşümlere neden olur (Urry, 1990: 3–5). Sosyal değişme, toplumun tüm yapısını etkileyebileceği gibi, kimi zaman sadece belirli sosyal kurumlarla sınırlı kalabilir. Örneğin, bir toplumda eğitim alanında yaşanan bir dönüşüm, uzun vadede

toplumsal değer sistemini ve ekonomik yapıyı da değiştirebilir. Giddens (2005), bu süreci “yapısal çift yönlülük” olarak açıklar: bireyler toplumsal yapıyı değiştirirken aynı zamanda o yapı tarafından şekillendirilirler.

Kırsal alanlarda ise sosyal değişimin seyri daha özgün bir karakter taşır. Özellikle geleneksel yaşam biçiminin hâkim olduğu köylerde, dışarıdan gelen etkiler – turizm, sanayileşme, göç gibi – mevcut sosyal yapıda belirgin kırılmalara yol açabilir (Kaypak, 2012, s.12). Bu dönüşüm; kadının toplumsal rolünde, çocuk eğitimi anlayışında, komşuluk ilişkilerinde ve ekonomik geçim modellerinde belirgin değişimleri beraberinde getirir. Bu noktada, sosyal değişim olgusu yalnızca bir kuramsal çerçeve olarak değil, aynı zamanda somut bir toplumsal gerçeklik olarak değerlendirilmelidir. Çünkü değişim süreci, toplumsal yaşamın dokusunu dönüştürmekle kalmaz, bireylerin kendilerini algılayış biçimlerini, aidiyet ilişkilerini ve kimlik yapılarını da yeniden biçimlendirir (Castells, 2014: 23)

Bu bağlamda sosyal değişim kavramı, yalnızca makro düzeyde bir analiz nesnesi olarak değil, aynı zamanda bireylerin mikro düzeydeki yaşamlarına doğrudan temas eden bir dönüşüm dinamiği olarak da anlaşılmalıdır. Takip eden bölümde ele alınacak olan sosyal değişim kuramları, bu sürecin kuramsal temellerini açıklamaya hizmet edecek ve daha sonra Ayazini Köyü’nde yapılan saha araştırmasıyla birlikte daha somut bir çerçevede değerlendirilecektir.

2.2. SOSYAL DEĞİŞİM KURAMLARI

Sosyal değişim kuramları, toplumların zaman içindeki dönüşüm süreçlerini açıklamayı amaçlayan teorik yaklaşımlardır. Bu kuramlar; yapısal dönüşümlerden kültürel farklılaşmalara, ekonomik ilişkilerden teknolojik etkilenelemlere kadar çok boyutlu açıklamalar getirir. Bu başlık altında hem klasik hem de çağdaş sosyologların kuramsal perspektiflerine yer verilerek, Ayazini Köyü örneğindeki sosyal değişim süreçlerinin hangi kuramsal çerçeveler içinde değerlendirilebileceği tartışılacaktır.

2.2.1. Karl Marx ve Tarihsel Materyalizm

Karl Marx, sosyal değişimi tarihsel materyalizm kuramı çerçevesinde açıklamıştır. Ona göre, bir toplumun yapısı, altyapı (ekonomik yapı) ve üstyapı (hukuk, din, ideoloji, siyaset gibi kurumlar) olmak üzere iki temel bileşenden oluşur. Bu yapılar arasında belirleyici olan ise altyapıdır. Marx’a göre üretim araçlarını ellerinde bulunduran sınıf, aynı zamanda siyasal ve ideolojik kontrolü de sağlar; bu nedenle ekonomik

ilişkilerdeki değişim, tüm toplumsal yapının dönüşümünü beraberinde getirir (Marx, 2021a: 187).

Toplumlar tarihsel olarak bir üretim biçiminden diğetine geçerler: feodalizmden kapitalizme, kapitalizmden sosyalizme doğru giden bu süreç, sınıf mücadelesi yoluyla gerçekleşir. Yani tarih, ezilen ve ezen sınıflar arasındaki mücadelelerin tarihidir. Bu yönüyle sosyal değişim, kendiliğinden bir evrim değil, çatışma temelli ve devrimci bir dönüşüm sürecidir (Marx & Engels, 2018: 63).

Marx'ın yaklaşımı, ekonomik gücün el değiştirmesiyle toplumun değerleri, davranış biçimleri ve ilişkiler ağının da kökten dönüşeceğini savunur. Bu bağlamda turizmin, özellikle kırsal bölgelerde yarattığı ekonomik yeniden yapılanma, yeni bir sınıfsal yapı ve iş gücü organizasyonu ortaya koyar.

Bu yapı Marx'ın altyapı-üstyapı ilişkisiyle açıklanabilir. Turizmin teşvikiyle doğan yeni ekonomik ilişkiler, yalnızca gelir kaynaklarını değil, aile içi iş bölümü, kadınların çalışma yaşamına katılımı ve bireylerin kimlik algılarını da yeniden inşa etmektedir. Bu durum, sınıfsal farkların ve yeni ekonomik tabakalaşmaların oluşumuna da zemin hazırlamaktadır (Marx, 2021a: 187).

2.2.2. Max Weber ve Rasyonelleşme

Max Weber, sosyal değişimi anlamada sadece ekonomik yapıları değil, aynı zamanda kültürel, ideolojik ve dinsel faktörleri de dikkate alan çok boyutlu bir yaklaşım geliştirmiştir. Weber'e göre, insan davranışları sadece maddi çıkarlarla değil, anlamla, inançla ve değerlerle yönlendirilir. Özellikle Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu adlı eserinde, dini inanç sistemlerinin ekonomik davranışlar üzerindeki etkisini gözler önüne serer. Ona göre, Protestan ahlakının bireysel sorumluluğu, çalışma disiplini ve dünyevi başarıyı kutsaması, kapitalist sistemin gelişimine zemin hazırlamıştır (Weber, 2020: 114).

Weber'in sosyal değişime dair en önemli katkılarından biri de rasyonelleşme kavramıdır. Rasyonelleşme, geleneksel davranış kalıplarının yerini akılcı, hesaplanabilir ve öngörülebilir sistemlere bırakmasıdır. Bu süreçte otorite biçimleri de dönüşür: karizmatik ve geleneksel otorite yerini hukuki-rasyonel otoriteye bırakır (Weber, 2023: 178). Bu dönüşüm, bürokratikleşme, uzmanlaşma ve iş bölümü gibi modern kurumların ortaya çıkmasını beraberinde getirir.

Turizm sektörünün gelişmesiyle birlikte hizmet sunumunun belirli standartlara bağlanması, düzenlemelerin artması ve bürokratik kontrol mekanizmalarının yerleşmesi

Weberyen çerçevede açıklanabilir. Ayrıca yerel halkın turist beklentilerine göre hizmet üretmesi, geleneksel değerlerin yerini işlevsel ve piyasaya dönük pratiklerin almasına yol açar. Böylece Weber'in rasyonel modernleşme süreci, mikro düzeydeki yerleşim yerlerinde somut karşılık bulur (Weber, 2023: 184).

2.2.3. Emile Durkheim ve Toplumsal Dayanışma

Emile Durkheim, sosyal değişmeyi toplumun dayanışma biçimleri üzerinden açıklayan yapısal-işlevselci bir yaklaşıma sahiptir. Durkheim'a göre geleneksel toplumlarda mekanik dayanışma hâkimdir; bireyler benzer işleri yapar, aynı değerlere ve normlara bağlı yaşarlar. Ancak modernleşme ile birlikte toplumlar farklılaşır, iş bölümü artar ve bu da organik dayanışmayı doğurur. Organik dayanışma, farklı işlevlere sahip bireyler arasında kurulan karşılıklı bağımlılığa dayanır (Durkheim, 2019: 119).

Durkheim'ın bir diğer temel kavramı anomidir. Anomi, toplumsal normların zayıflaması ya da ortadan kalkması durumunu ifade eder. Hızlı sosyal değişim dönemlerinde bireyler kendilerini boşlukta hisseder, bu da psikolojik ve toplumsal istikrarsızlığa yol açar (Durkheim, 2014: 221).

Kadınların iş gücüne katılması, gençlerin farklı yaşam tarzlarını benimsemesi ve aile içi rollerin değişmesi, Durkheim'ın organik dayanışma modelinin bir yansımasıdır. Ancak aynı zamanda, yerleşik norm ve değerlerin geçerliliğini yitirmesi, bazı bireylerde anomik duygulara neden olabilir. Özellikle yaşlı bireylerin bu değişime uyum sağlamakta zorlanmaları, Durkheim'ın anomie kavramıyla açıklanabilecek bir durumdur (Durkheim, 2014: 243).

2.2.4. Anthony Giddens: Yapılaşma Kuramı

Anthony Giddens, yapılaşma kuramıyla sosyal teoride özne ve yapı ikiliğini aşmayı amaçlamıştır. Giddens'a göre yapılar, yalnızca bireylerin davranışlarını belirleyen dışsal etkenler değildir; aynı zamanda bireylerin gündelik uygulamalarıyla sürekli olarak yeniden üretilen süreçlerdir (Giddens, 2005: 2). Bu çerçevede bireyler, toplumsal yapının hem ürünü hem de üreticisidir. Yapılar bireylerin eylemleri için bir çerçeve sunsa da, bireyler bu yapılar içinde aktif olarak hareket eder ve onları dönüştürme kapasitesine sahiptir.

Yapılaşma kuramı, toplumsal değişim süreçlerinin analizinde bireyleri pasif alıcılar olarak görmek yerine, dönüşümün etkin öznesi olarak konumlandırır. Bu yönüyle kuram, özellikle modernleşme, ekonomik dönüşüm, toplumsal rol değişimleri gibi

dinamik süreçlerin anlaşılmasında açıklayıcı bir işlev görür. Kadınların toplumsal rolleri, sınıfsal hareketlilik, mekânsal dönüşüm ya da geleneksel yapının çözülmesi gibi temalarda bireyin yapıyı dönüştürme kapasitesi, bu kuram aracılığıyla değerlendirilebilir (Giddens, 2005: 2).

2.2.5. Mübeccel Belik Kıray: Çözülme-Dönüşme-Yerleşme Modeli

Mübeccel Belik Kıray, Türkiye'nin en etkili sosyal değişme kuramcılarında biri olarak, çözülme-dönüşme-yerleşme modeliyle toplumsal yapının değişim sürecini açıklamıştır. Kıray'a göre, toplumsal yapıların bazı parçaları hızlı, bazıları ise yavaş değişir. Bu değişme temposundaki farklılıklar "çözümlere" neden olur. Bu çözümler zamanla yeni bir toplumsal dengeye doğru evrilir (Kıray, 1998: 15).

Kıray'ın odak noktası modeli, sosyal değişimin belirli bir yapısal ögede başlayarak diğer alanlara yayıldığını savunur. Örneğin, bir köydeki ekonomik faaliyetlerde yaşanan dönüşüm (örneğin turizmle birlikte hizmet sektörünün öne çıkması), aile yapısından toplumsal ilişkilere kadar birçok alanda değişim yaratabilir. (Kıray, 1998: 31).

2.2.6. Ferdinand Tönnies: Gemeinschaft ve Gesellschaft

Tönnies, sosyal ilişkileri iki temel tipe ayırır: "Gemeinschaft" (cemaat) ve "Gesellschaft" (cemiyet). Gemeinschaft, yüz yüze ilişkilerin hâkim olduğu, dayanışmacı ve geleneksel toplumu ifade ederken; Gesellschaft, bireyci, sözleşmeye dayalı ve rasyonel ilişkiler ağını temsil eder (Tönnies, 2022: 43–49). Geleneksel ilişkiler örüntüsünün bu çerçevede analiz edilebilir.

2.2.7. Robert D. Putnam ve Sosyal Sermaye

Putnam'a göre sosyal sermaye, bireylerin karşılıklı güven, normlar ve ağlar yoluyla kolektif fayda üretmelerini sağlayan bir kaynak türüdür (Putnam, 1993: 167). Sosyal sermaye düzeyi yüksek toplumlarda, gönüllülük, katılım ve güven gibi unsurlar daha yaygındır.

Turizmle birlikte Ayazini'de toplumsal katılımın nasıl etkilendiği, komşuluk ilişkilerinde güvenin artıp azaldığı, sosyal ağların güçlenip zayıfladığı gibi konular Putnam'ın yaklaşımıyla ilişkilendirilebilir.

2.2.8. Pierre Bourdieu: Sermaye Türleri ve Habitus

Bourdieu, toplumsal yapıların yeniden üretimini açıklarken dört tür sermayeden bahseder: ekonomik, sosyal, kültürel ve sembolik sermaye (Bourdieu, 1986: 241). Bu sermaye türleri bireylerin toplumsal konumlarını belirler. Ayrıca “habitus” kavramıyla, bireylerin geçmiş deneyimlerinin içselleştirilmiş eğilimlere dönüştüğünü ve bu yapıların bireyin davranışlarını belirlediğini ifade eder (Bourdieu, 2018: 72).

Halkın turizmle birlikte yeni davranış kalıpları edinmesi, geleneksel habitus’un dönüşmesi, kültürel sermayenin ve ekonomik sermayenin yeniden dağılımı bağlamında Bourdieu’nün kuramı oldukça kullanışlıdır.

2.2.9. Henri Lefebvre: Mekânın Üretimi

Lefebvre’ye göre mekân, sadece fiziksel bir yer değil, toplumsal ilişkilerin içinde üretildiği bir alandır. “Mekânın toplumsal üretimi” kavramı, şehirlerin, köylerin ve diğer yerleşim alanlarının ekonomik ve politik güçlerle şekillendiğini savunur (Lefebvre, 2023: 33). Turizmin mekânsal düzenlemeleri yeniden yapılandırması, yerel halkın kamusal ve özel alan algısını da dönüştürmektedir (Lefebvre, 2023: 26).

2.2.10. Niklas Luhmann: Sistem Kuramı

Luhmann, modern toplumları birbirinden farklılaşmış “alt sistemler” (ekonomi, hukuk, siyaset, eğitim vb.) olarak değerlendirir. Her sistem kendi iletişim biçimiyle işler ve sistemler arası iletişim sınırlıdır (Luhmann, 2006: 187).

Turizmin ekonomik sistemin dışında aile, eğitim ve kültürel sistemlere nasıl sirayet ettiğini anlamak açısından bu kuram oldukça açıklayıcıdır. Turizm bir sistem olarak farklı alanlarla temas kurdukça toplumsal yapının bütününde dönüştürücü etkiler yaratır (Luhmann, 2006: 48).

2.2.11. Niyazi Berkes: Gelenekten Modernliğe Geçiş

Niyazi Berkes, Türkiye’deki sosyal değişim sürecini “gelenekten modernliğe geçiş” ekseninde değerlendirir. Ona göre Batı’daki evrimsel modernleşmenin aksine, Türkiye’deki modernleşme süreci büyük ölçüde devlet eliyle ve yukarıdan aşağıya yürütülmüştür (Berkes, 1973: 25–27). Bu model, modernleşmenin halkın iç dinamiklerinden değil, siyasi elitlerin müdahaleleriyle gerçekleştiğini savunur.

Berkes’e göre turizme yönelik devlet destekli projeler, yerel halkın yaşam biçimini ve kültürel yapısını dönüştürme potansiyeli taşımaktadır (Berkes, 1973: 33).

2.2.12. Şerif Mardin: Merkez-Çevre Kuramı

Şerif Mardin'in sosyal değişmeye dair en temel katkısı, merkez-çevre kuramıdır. Bu modele göre, Osmanlı-Türk modernleşmesi, merkez (devlet seçkinleri) ile çevre (taşra halkı) arasındaki ilişki çerçevesinde anlaşılmalıdır. Merkez değişimi teşvik ederken, çevre başlangıçta direnç gösterir fakat zamanla bu etkileşim değişimin yönünü de etkiler (Mardin, 1974: 102–105).

2.2.13. Ayşe Buğra: Sosyal Politika ve Ekonomik Değişim Bağlantısı

Ayşe Buğra, sosyal değişme sürecini özellikle ekonomik dönüşüm ile sosyal politikalar arasındaki ilişki üzerinden analiz eder. Ona göre, neoliberal politikaların Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde uygulanması, yalnızca ekonomik değil aynı zamanda sosyal yapının da dönüşümünü zorunlu kılar (Buğra, 2008: 15–18). Sosyal devletin geri çekilmesiyle birlikte aile yapısı, toplumsal dayanışma biçimleri ve yerel ekonomi ciddi şekilde etkilenmektedir.

Buğra'nın yaklaşımı, turizm faaliyetlerinin devlet desteğiyle yönlendirilmesi ya da özel sermayeye bırakılması konularında önemli bir teorik çerçeve sunar. Yerel kalkınma çabalarının sosyal adaleti ve eşitliği ne ölçüde gözettiği Buğra'nın sosyal politika perspektifiyle analiz edilebilir (Buğra, 2008: 21).

2.2.14 Yıldız Ecevit: Toplumsal Cinsiyet ve Değişim

Yıldız Ecevit, sosyal değişimin toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerindeki etkisini vurgulayan çalışmalarıyla dikkat çeker. Kadınların eğitim, iş gücü piyasası ve kamusal alana katılımı gibi alanlardaki konumlarının dönüşümü, sosyal değişimin en temel göstergelerinden biridir (Ecevit, 2007: 56–59). Ecevit'e göre, modernleşme süreçleri kadınların toplumsal rollerini çeşitlendirmekte ve yeni kimlik biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bu bağlamda, elde edilen bulgular sonucunda kadınların turizm aracılığıyla iş yaşamına katılımı, aile içindeki rolleri ve toplumsal statülerinin durumu Ecevit'in çerçevesiyle yorumlanabilir (Ecevit, 2007: 61). Kadınların turizm sektöründe istihdam edilmesi, sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir dönüşümü de beraberinde getirmektedir.

2.2.15. Edward Said: Yerin Dönüşen Anlamı ve Simgesel Mekân

Edward Said, özellikle kültürel kimlik, aidiyet ve temsil kavramları üzerine çalışmalarıyla tanınan bir düşünürdür. Mekânı yalnızca fiziksel bir alan olarak değil, aynı zamanda tarihsel, kültürel ve simgesel anlamlarla yüklü bir yapı olarak ele alır. Ona göre yer, bireylerin hafızalarında ve kolektif bilinçte çeşitli anlam katmanlarıyla yeniden inşa edilir (Said, 2000: 176). Bu yaklaşım, “yerin dönüşen anlamı” kavramı ile somutlaşır.

Bu bakış açısına göre bir mekân, zamanla yalnızca fiziki özellikleriyle değil, bireylerin ona yüklediği anlamlar doğrultusunda da dönüşür. Göç, geri dönüş, nostalji ve aidiyet gibi duygular bu dönüşümde belirleyici rol oynar. Böylece, yer dediğimiz kavram sadece yaşanılan değil, aynı zamanda hissedilen ve yeniden kurgulanan bir toplumsal uzama dönüşür (Said, 2000: 176).

Said’in bu yaklaşımı, özellikle yerleşim birimlerinin kültürel kimlik, tarihsel aidiyet ve kolektif bellek bağlamında nasıl anlam kazandığını analiz etmek açısından önemli bir kuramsal arka plan sunar.

2.2.16. Edward Relph: Yer ile Özdeşleşme

Edward Relph, yer kavramını yalnızca fiziksel bir konum değil, bireyin o yerde kurduğu anlam yüklü ilişki olarak ele alır. “Place and Placelessness” (1976) adlı çalışmasında geliştirdiği yer ile özdeşleşme (place attachment) kavramı, bireylerin yaşadıkları mekâna yönelik geliştirdikleri duygusal, kültürel ve tarihsel bağlılıkları tanımlamak için kullanılır. Relph’a göre bu bağ, mekânın yalnızca yaşanılan bir yer değil; aynı zamanda kimlik, aidiyet ve anlam üretimi açısından belirleyici bir alan olduğunu ortaya koyar (Relph, 1976: 38).

Bu kuramsal çerçeve, bireylerin bir yerle nasıl özdeşleştiğini, o yere nasıl anlam yüklediğini ve bu ilişkinin toplumsal yaşam pratiklerini nasıl etkilediğini analiz etmede kullanışlıdır. Yer ile kurulan bağ, bireyin belleğinde şekillenir ve kolektif hafızanın bir parçası hâline gelir. Böylece mekân, yalnızca bir coğrafi alan değil, aynı zamanda toplumsal bir aidiyet zeminine dönüşür (Relph, 1976: 40).

Sosyal değişme kuramcılarının açıklamalarından da anlaşılacağı üzere sosyal değişme kuramları, toplumların tarihsel ve yapısal dönüşümlerini açıklamak için sosyolojinin sunduğu en güçlü teorik çerçevelerden biridir.

Klasik sosyologlar olan Karl Marx, Max Weber ve Emile Durkheim, toplumsal değişimi sırasıyla ekonomik yapı, kültürel-ideolojik etkenler ve toplumsal dayanışma üzerinden analiz etmiş; her biri farklı boyutlarıyla bu sürece ışık tutmuştur (Marx, 2018: 89; Weber, 2004: 103; Durkheim, 2019: 76).

Bu kuramların ortaya koyduğu kavramlar ve yaklaşımlar, günümüzde kırsal alanlarda yaşanan dönüşümleri anlamada hâlâ işlevselliğini korumaktadır. Ayazini Köyü gibi geleneksel yapısını koruyan kırsal yerleşim alanlarında turizmin etkisiyle gözlemlenecek olan değişimler, klasik kuramlarla birlikte çağdaş yaklaşımlar çerçevesinde de değerlendirilmelidir. Turizmin ekonomik yeniden biçimlendirmesi Marx'ın altyapı-üstyapı ilişkisiyle (Marx, 2011: 97), kültürel normların dönüşmesine neden olan rasyonelleşme süreçleri Weber'in modernlik anlayışıyla (Weber, 2004: 215), toplumsal dayanışma biçimlerinde meydana gelen kırılmalar ise Durkheim'in organik dayanışma ve anomi kavramlarıyla açıklanabilir (Durkheim, 2019: 241). Bu kuramların ortaya koyduğu kavramlar ve yaklaşımlar, günümüzde kırsal alanlarda yaşanan dönüşümleri anlamada hâlâ işlevselliğini korumaktadır. Çerçevesinde de değerlendirilmelidir. Turizmin ekonomik yapıyı yeniden

Ayazini Köyü gibi geleneksel yapısını koruyan kırsal yerleşim alanlarında turizmin etkisiyle gözlemlenecek olan değişimler, klasik kuramlarla birlikte çağdaş yaklaşımlar çerçevesinde de değerlendirilmelidir. Turizmin ekonomik yeniden biçimlendirmesi Marx'ın altyapı-üstyapı ilişkisiyle (Marx, 2021a: 97), kültürel normların dönüşmesine neden olan rasyonelleşme süreçleri Weber'in modernlik anlayışıyla (Weber, 2023: 215), toplumsal dayanışma biçimlerinde meydana gelen kırılmalar ise Durkheim'in organik dayanışma ve anomi kavramlarıyla açıklanabilir (Durkheim, 2019: 241; Durkheim, 2014: 125).

Giddens'in yapılaşma ve modernite kavramları (Giddens, 2005: 5) günümüzün dinamik sosyal yapısını anlamlandırmada kullanılabilir.

Çağdaş Türk sosyologları da bu çok katmanlı yapıyı Türkiye bağlamında anlaşılır kılmakta önemli rol oynamaktadır. Mübeccel Belik Kıray'ın çözülme-dönüşme-yerleşme modeli (Kıray, 1998: 31), Ayşe Buğra'nın neoliberal dönüşüm ve sosyal politika analizleri (Buğra, 2008: 18) ile Yıldız Ecevit'in toplumsal cinsiyet perspektifi (Ecevit, 2007: 59), sosyal değişimin kırsal topluluklar üzerindeki etkilerini analiz etmekte teorik zemin sunmaktadır.

Bu kuramsal yaklaşımlar, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yer alacak bulguların değerlendirilmesinde temel referans noktalarını oluşturacaktır. Ayazini Köyü'nde turizm ile başlayan sosyal dönüşüm süreci, yukarıda değinilen kuramsal çerçeveler ışığında anlamlandırılarak, saha verileri ile kuramlar arasında analitik bir bağ kurulacaktır. Böylece yalnızca yerel düzeydeki değişimlerin değil, genel olarak kırsal dönüşüm süreçlerinin de sosyolojik açıdan daha kapsamlı bir biçimde kavranması mümkün olacaktır.

2.3. SOSYAL DEĞİŞME VE TURİZM İLİŞKİSİ

Turizm, günümüzde sadece ekonomik kalkınmanın bir aracı olarak değil, aynı zamanda toplumların sosyal yapısını dönüştüren çok boyutlu bir toplumsal olgu olarak değerlendirilmektedir. Özellikle kırsal alanlarda turizmin gelişimi, geleneksel toplumsal düzenin yeniden şekillenmesine neden olmakta; sosyal rollerden toplumsal cinsiyet ilişkilerine, yaşam tarzlarından mekânsal pratiklere kadar geniş bir yelpazede değişim yaratmaktadır. Bu nedenle turizm ile sosyal değişme arasındaki ilişki, sosyolojik perspektifle ele alınarak analiz edilmesi oldukça önemlidir.

2.3.1 Turizm ve Sosyal Değişme İlişkisinin Teorik Temelleri

Turizmin sosyal yapıyı dönüştürücü etkisini anlamak için öncelikle sosyal değişme kuramlarının sunduğu teorik çerçeveye başvurmak gerekmektedir. Karl Marx'ın altyapı-üstyapı ilişkisi içinde üretim biçiminin değişmesinin toplumsal ilişkileri dönüştüreceği görüşü (Marx, 2021b): 89), turizmin ortaya çıkardığı yeni iş kolları ve ekonomik faaliyet biçimlerinin yerel halkın yaşam tarzı ve değer sistemleri üzerinde ne denli etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Emile Durkheim'in mekanik ve organik dayanışma ayrımı (Durkheim, 2019: 76), kırsal yaşamın geleneksel bağlarının turizmle birlikte çözülmeye başlaması ve yeni iş bölümleriyle birlikte farklılaşmış rollerin gelişmesi bağlamında değerlendirilebilir. Max Weber'in rasyonelleşme kavramı (Weber, 2023: 215) ise turizmle birlikte gelen bürokratikleşme, standartlaşma ve girişimcilik zihniyetinin yerel topluma nüfuz etmesini açıklar.

Anthony Giddens'in yapılaşma ve küreselleşme kavramları (Giddens, 2005: 52), turizm sayesinde yerel halkın farklı kültürel normlarla karşılaşması ve bu etkileşimle birlikte kimliklerinin yeniden inşa edilmesi süreçlerini anlamada yardımcı olur. Manuel Castells'in ağ toplumu yaklaşımı (Castells, 2003: 22), dijital turizmin sosyal medyada

ürettiği imgelerin yerel yaşamı nasıl dönüştürdüğünü anlamak için işlevseldir. Urry'nin “turist bakışı” teorisi (Urry, 1990: 3–5), turistik alanların ziyaretçi beklentilerine göre yeniden düzenlenmesini ve bu düzenlemenin sosyal yapıda nasıl kırılmalara yol açtığını kavramamızı sağlar.

2.3.2. Ayazini Köyü Örneğinde Sosyal Değişim Biçimleri

Ayazini Köyü gibi geleneksel kırsal yerleşimlerde turizmin etkisi yalnızca ekonomik göstergelerle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda sosyal yapıdaki dönüşümlerle de açıkça gözlemlenmektedir. Saha gözlemleri ve anket/mülakat verileri, bu bağlamda sosyal değişimin pek çok farklı düzeyde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır.

Turizmin gelişmesiyle birlikte Ayazini Köyü'nde aile yapılarında gözle görülür bir farklılaşma yaşanmıştır. Geleneksel geniş aile modelinden çekirdek aileye geçiş gözlemlenmekte; özellikle genç bireylerin turizm sektörüne yönelmesiyle birlikte aile içi iş bölümü değişmektedir. Kadınların ev içi rollerden çıkarak gelir getirici faaliyetlerde yer almaya başlaması (Kozak, Kozak & Kozak, 2014: 122–125), hem kadının toplumsal konumunu dönüştürmekte hem de aile içi otorite ilişkilerini yeniden şekillendirmektedir.

Bu dönüşüm toplumsal cinsiyet rollerinde de belirginleşmektedir. Kadınların hediyelik eşya üretimi, pansiyon işletmeciliği ve rehberlik gibi alanlarda faaliyet göstermesi, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik önemli bir değişimi beraberinde getirmektedir. Bu süreç, Yıldız Ecevit'in “toplumsal cinsiyetin dönüşüm alanları” bağlamında değerlendirdiği biçimde, kadınların ekonomik bağımsızlık elde etmesiyle köydeki sosyal hiyerarşilerin yeniden yapılandığını göstermektedir (Ecevit, 2007: 59).

Turizmin etkisi aynı zamanda yerel halkın davranış kalıplarında ve değer yargılarında da esnemelere neden olmaktadır. Geleneksel yaşam normlarının dışından gelen turistlerin etkisiyle, özellikle genç bireyler daha özgürlükçü, tüketim odaklı ve bireyci bir yaşam tarzına yönelmekte; bu durum ise kuşaklararası çatışmaları beraberinde getirmektedir (Tosun, 2001: 57). Durkheim'in anomi kavramı, geleneksel normların çözülmesiyle bireylerin yön bulmakta zorlandığı ve toplumsal uyumun zedelendiği bu durumu açıklamak için oldukça işlevseldir (Durkheim, 2019: 241).

Ayazini Köyü'nde turistik yatırımlar ve restorasyon projeleriyle birlikte fiziki mekânda gerçekleşen değişim, sosyal belleği ve mekânsal aidiyet duygusunu da dönüştürmektedir. Lefebvre'nin “mekânın toplumsal üretimi” yaklaşımına göre bu tür bir

mekânsal dönüşüm, aynı zamanda toplumsal kimliğin yeniden üretildiği bir süreçtir (Lefebvre, 2023: 26).

Yerel halkın kültürel değerlerini turistik pazarlarda sunması ise kültürün ticarileşmesini ve “sahneye konmasını” beraberinde getirmektedir. Bu süreç, MacCannell’in “sahte otantiklik” kavramıyla açıklanabilir (MacCannell, 2013: 91–97). Turistler için yaratılan imajlar bazen yerel halkın gerçek kimliğini örtebilmekte veya bu kimliği dönüştürmeye zorlamaktadır.

Son olarak, turizmin gelişmesiyle birlikte Ayazini Köyü’ne dışarıdan yatırımcılar, çalışanlar ve girişimciler gelmekte; bu durum da demografik yapının değişmesine neden olmaktadır. Aynı zamanda daha önce köyden göç etmiş bireylerin geri dönmesiyle kırsal yaşam yeniden canlanmakta; ancak bu geri dönüşler beraberinde kültürel çatışmaları da getirebilmektedir (Pike, 2020: 79).

2.3.3. Literatürdeki Modeller ve Ayazini’ye Uygunluğu

Turizm literatüründe Butler’ın “Turizm Alan Yaşam Döngüsü Modeli” (TALC) turizmin gelişim aşamalarını anlatır. Bu modele göre ilk dönemlerde turizm yerel halk tarafından olumlu karşılanır; ancak zamanla turizm baskısı arttıkça sosyal gerilimler yaşanır (Butler, 1990: 10). Ayazini Köyü’nde bu modelin ilk aşamalarından geçilmekte olduğu, fakat dikkatli bir planlama yapılmazsa ileriki dönemlerde kimlik aşınması ve sosyal çatışmalar yaşanabileceği öngörülmektedir.

Bütün bu açıklamalardan anlaşılıyor ki turizm ile sosyal değişim arasındaki ilişki, karşılıklı etkileşimlerle şekillenen çok katmanlı bir süreci ifade etmektedir. Turizmin getirdiği ekonomik fırsatlar kadar, geleneksel toplumsal yapılar üzerindeki dönüştürücü etkileri de dikkatle incelenmelidir. Ayazini Köyü örneği, bu dönüşümün kırsal topluluklarda nasıl farklı boyutlar kazandığını gösteren güçlü bir saha örneğidir.

Bu bağlamda yapılan analizler, yalnızca Ayazini gibi destinasyonların değil, benzer sosyal yapıya sahip kırsal bölgelerin sürdürülebilirlik açısından nasıl yönlendirilmesi gerektiğine dair sosyolojik öngörüler de sunmaktadır. Sosyal değişim kuramlarının sunduğu kavramsal çerçeveler, bu dönüşüm sürecini analiz etmek ve anlamlandırmak için vazgeçilmez araçlardır.

2.4. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TURİZMİN GELİŞİMİ VE TOPLUMSAL DEĞİŞİM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Turizm, yalnızca ekonomik kalkınmanın bir aracı olarak değil; aynı zamanda toplumsal yapıların, kimliklerin, rollerin ve normların dönüşümüne doğrudan etki eden bir sosyolojik olgu olarak değerlendirilmelidir. Geçmişten günümüze turizmin gelişim süreci, modernleşme, kentleşme, küreselleşme ve neoliberal politikalarla iç içe geçmiş bir şekilde ilerlemiş; bu süreç, yerel toplulukların gündelik yaşam pratiklerinde ve kültürel formasyonlarında kalıcı değişiklikler meydana getirmiştir.

2.4.1. Turizmin İlk Dönemleri: Hoşgörü ve Ekonomik Beklentiler

Turizmle tanışmanın ilk evrelerinde yerel halkın genellikle turistlere karşı hoşgörülü ve olumlu bir tutum sergilediği, ancak zamanla bu tutumun değişebileceği savı, Butler (1990), Doxey (1975) ve Murphy (1985) gibi kuramcılarının modellerinde ele alınmıştır. Bu yaklaşımlar, turizmin taşıma kapasitesine ulaştığında sosyo-kültürel gerilimlerin arttığını savunur. Ancak Kuşadası örneğinde görüldüğü üzere, halkın ekonomik beklentileri, hoşgörüyü sürdürebilir kılmakta; turizmden yeterince fayda sağlanamasa dahi olumlu tutumlar devam etmektedir (Yılmaz, 2019: 88)

2.4.2. Festivaller ve Etkinlikler Yoluyla Toplumsal Dönüşüm

Beypazarı, Edremit, Safranbolu, Ayvalık ve Alaçatı gibi kırsal ve kentsel bölgelerde gerçekleştirilen festivaller, sadece eğlence ve kültürel paylaşım aracı değil; aynı zamanda toplumsal imajı, mekânsal kimliği ve sosyo-kültürel yapıyı dönüştüren güçlü unsurlar haline gelmiştir. Festivallerin sosyal etkileri, “toplumsal imaj”, “güvenlik riskleri”, “ekonomik maliyet”, “kentsel gelişim” ve “çevresel riskler” gibi çok boyutlu değerlendirmelerle ele alınmakta ve bu etkilerin yerel halkın festivale olan desteğini şekillendirdiği tespit edilmektedir (Uysal, 2018: 84; Baş, 2017: 67).

Bu bağlamda, etkinlik turizminin sosyolojik bir yönü olarak yerel değerlerin festivaller aracılığıyla pazarlanması, bir yandan kimliklerin güçlendirilmesine katkı sağlarken diğer yandan popüler kültür etkisiyle kimliklerin aşınmasına neden olabilmektedir (Kurt, 2020: 122).

Resim 9. Ayazini’de Yaşayan Miras Festivali Coşkusu

Kaynak: Afyon Valiliği Resmî Facebook Sayfası, 13 Mayıs 2025.

Resim 10. Frigya’da Hıdırellez Bahar Şenliği Başladı

Kaynak: Anadolu Ajansı, 11 Mayıs 2024.

2.4.3. Ekoturizm ve Gastronomi Turizmi: Yeni Kültürel Dinamikler

Günümüzde sürdürülebilirlik kavramının yükselmesiyle birlikte gastronomi turizmi ve ekoturizm, yalnızca ekonomik gelir değil aynı zamanda yerel kültürel değerlerin korunması için de bir fırsat alanı sunmaktadır. Giresun örneğinde yapılan çalışmalarda, halkın gastronomi turizmini desteklediği ve yerel mutfak kültürünün

tanıtımıyla yaşam kalitesinin olumlu etkilendiği görülmüştür. Aynı şekilde, ekoturizm faaliyetlerinin doğaya duyarlılık kadar toplumsal bütünlük açısından da değer taşıdığı, halkın bu konuda olumlu tutum geliştirdiği anlaşılmıştır (Aydın, 2019: 55).

2.4.4. Sosyo-Kültürel Değişim ve Aile Dinamikleri

Turizmin kırsal bölgelerdeki en belirgin etkilerinden biri de aile yapılarında ve toplumsal rollerde gözlenen değişimlerdir. Şirince ve Akyaka gibi bölgelerde yürütülen araştırmalar, kadınların iş gücüne daha fazla katıldığını, geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçişin hızlandığını ve genç nüfusun geleneksel üretim biçimlerinden uzaklaşarak hizmet sektörüne yöneldiğini ortaya koymuştur. Bu durum hem toplumsal cinsiyet rolleri hem de kuşaklar arası ilişkiler açısından dikkate değer bir dönüşüm yaratmaktadır (Karakaya, 2017: 73; Çetinkaya, 2020: 99).

2.4.5. Yaşam Kalitesi, Göç ve Demografik Dönüşüm

Manavgat ve Eskişehir gibi bölgelerde yapılan araştırmalar, turizmin yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini üç boyutlu olarak (ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel) ele alırken; göç hareketlerinin turizm potansiyeli ile nasıl ivme kazandığını da göstermektedir. Yerel halkın yaşam yerinden memnuniyeti arttıkça turizme verdiği destek artmakta; ancak yoğun göç dalgaları toplumsal yapıda yeni gerilimlere neden olabilmektedir (Özdemir, 2021: 110; Arıkan, 2016: 93).

2.4.6. Sosyoloji Perspektifinden Yaklaşımlar

Türkiye’de sosyal bilimler alanında yapılan çalışmaların çoğu turizmin sürdürülebilirliğini ekonomik göstergelerle ele alsa da sosyolojik bakış açısı yerel halkın kimlik, aidiyet, kültürel etkileşim ve sosyal bağlar açısından nasıl etkilendiğini irdelemeyi ön plana çıkarır. Özellikle Bourdieu’nün “kültürel sermaye” kavramı, Lefebvre’in “mekânın üretimi” yaklaşımı ve Giddens’in “zaman-mekân sıkışması” teorileri, kırsal destinasyonların modernleşme sürecindeki dönüşümünü açıklamada önemli teorik katkılar sunmaktadır.

Bu literatür değerlendirmesi, Ayazini Köyü gibi yerel destinasyonlarda gerçekleştirilecek sosyolojik analizlere sağlam bir temel oluşturmakta; geçmişten bugüne turizmin toplumsal alanlarda nasıl bir değişim yarattığını çok boyutlu biçimde ortaya koymaktadır. Gerek klasik yaklaşımlar gerekse çağdaş kuramlar çerçevesinde, turizmin yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda kimliksel, mekânsal ve kültürel bir dönüşüm aracı olduğu açıkça görülmektedir.

3. AYAZINI KÖYÜ VE ÖZELLİKLERİ

3.1. AYAZINI KÖYÜNÜN TARİHİ VE ÖNEMİ

Resim 11. Frigya Bölgesi ve Ayazini Köyü'nün Bu Bölgedeki Konumu.

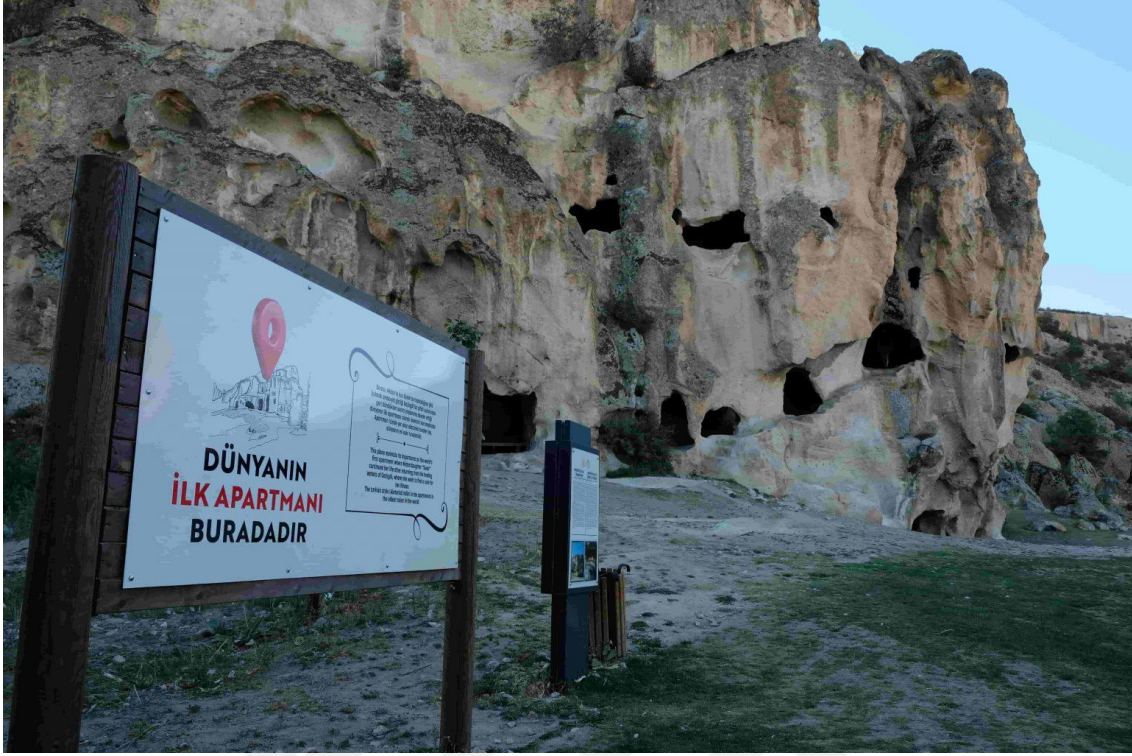
Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

3.1.1. Ayazini Köyü'nün Tarihçesi

Ayazini Köyü, Afyonkarahisar ili İhsaniye ilçesine bağlı, Frig Vadisi içinde yer alan ve binlerce yıllık çok katmanlı bir tarihe ev sahipliği yapan önemli bir yerleşim yeridir. Coğrafi olarak İç Batı Anadolu'nun merkezi sayılabilecek bu bölge, tarih boyunca stratejik bir kavşak noktası olmasının yanı sıra doğal kaya oluşumları ve tüf yapısı sayesinde oyma mimariye son derece uygun bir topoğrafyaya sahiptir. Bu özellikleri, yerleşimin prehistorik dönemlerden itibaren insanlar tarafından tercih edilmesine neden olmuştur (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022: 11).

Bölgedeki ilk yerleşim izleri Geç Tunç Çağı'na kadar gitmekte olup, Ayazini'nin özellikle Frig, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde kesintisiz bir kültürel sürekliliğe sahne olduğu bilinmektedir. Köy, günümüzde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülen koruma ve tanıtım faaliyetleri sayesinde Türkiye'nin önemli kırsal turizm merkezlerinden biri hâline gelmiştir.

Resim 12. Dünyanın İlk Apartmanı

Kaynak: Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, yerinde çekim.

3.1.2. Frigler Dönemi: Dini ve Kültürel Bir Merkez

M.Ö. 1200’lerden itibaren Anadolu’nun orta bölgelerine yerleşen Frigler, Ayazini’ni dini ve kültürel bir merkez olarak kullanmışlardır. Bölgenin tüf kayalardan oluşan jeolojik yapısı, Frigler tarafından büyük ölçüde değerlendirilmiş; tapınaklar, mezarlar, sunaklar ve nişler doğrudan kayalara oyularak yapılmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, t.y.). Frigya’nın ana tanrıçası Kybele adına yapılan tapınma alanları, kaya mezarları ve sembolik figürlerle süslenmiş anıt yapılar, bölgenin dini önemini artırmıştır.

Ayazini Köyü, özellikle Frig kaya mezarlarıyla dikkat çeker. Bu mezarlar aristokrat sınıfa ait bireyler için inşa edilmiştir ve genellikle çok odalıdır. Bu mezarların bazıları ön cephe süslemeleri, basamaklı girişleri ve sunaklarıyla dönemin inanç dünyasını ve ölü gömme ritüellerini yansıtır. Frigler’in doğayla iç içe dini anlayışı, Ayazini’nin mistik atmosferinde hâlen hissedilebilmektedir.

Resim 13. Ayazini Frig Vadisi – Gün Batımında Kaya Oyma Yapılar.

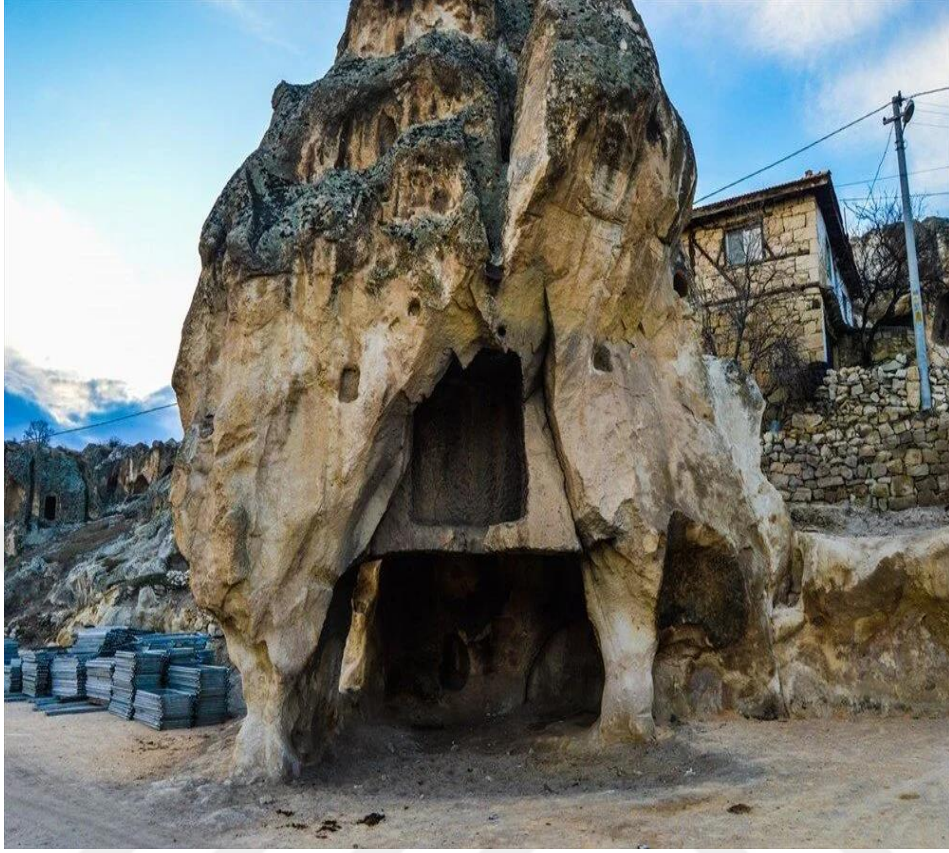
Kaynak: Afyonkarahisar Valiliği Tanıtım Arşivi, Frigya Projesi.

Resim 14. Katmanlı Kaya Oyma Yerleşim Alanı

Kaynak: Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Fotoğraf Arşivi, 2023.

Resim 15. Ayazini Köyü'ndeki Bu Oyma Kaya Yapısı, Frigya Dönemine Tarihlenen Mezar Yapılarından Biridir.

Kaynak: Kültür Portalı, kulturportali.gov.tr.

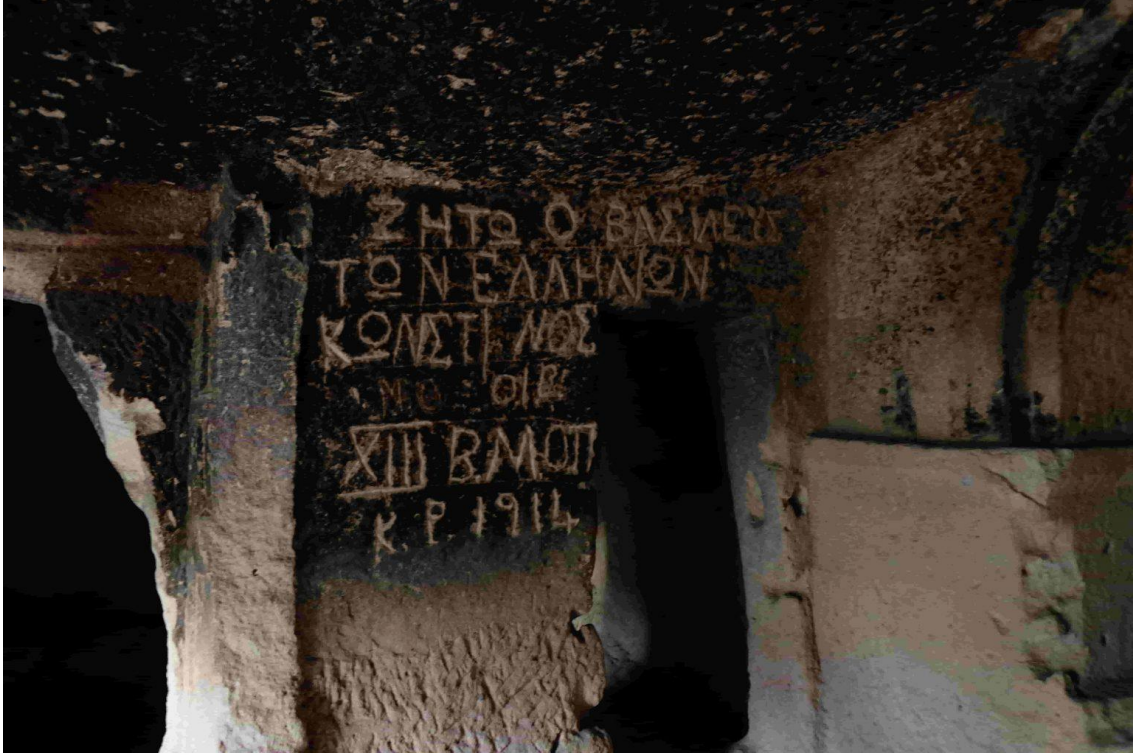
3.1.3. Roma ve Bizans Dönemi: Hristiyanlığın Yayılışı ve Manastır Hayatı

M. . 1. yüzyılda Roma h kimiyetine giren Ayazini bölgesi, bu dönemle birlikte mimari ve idari anlamda yeni bir kimlik kazanmıştır. Roma döneminde özellikle mezar mimarisi ve yerleşim düzeni açısından gelişen Ayazini, kaya oyma mezarları, nişli odalar ve apsisli yapılarıyla dikkat çeker. Bu yapılar, Roma mezar mimarisinin bölgesel yorumlarını yansıtmaktadır (Olca  Uçkan vd., 2010: 45).

Bizans döneminde ise Ayazini, erken Hristiyanlık için önemli bir sığınak ve ibadet merkezi hâline gelmiştir. Kayalara oyulmuş kiliseler, şapeller ve manastır kompleksleri inşa edilmiş; bu yapılar dönemin Hristiyan ikonografisi ile süslenmiştir. Özellikle 6. ve 7. yüzyıllarda Arap akınlarından kaçan keşişlerin bölgede inzivaya çekildikleri ve manastır hayatı sürdükleri bilinmektedir. En dikkat çekici yapılardan biri olan Ayazini Kilisesi, üç nefli bazilika planına sahiptir ve apsis bölümünde fresk kalıntılarına rastlanmaktadır. Yapının mimarisi, Kapadokya'daki örneklerden etkilenmiş olmakla birlikte, Ayazini'ne özgü bir taş işçiliğini de yansıtır (TÜTAV, 2025: 22).

Bölgenin doğal korunaklı yapısı sayesinde, Bizans döneminde hem dini hem de sivil yapılar ayakta kalabilmiş; Ayazini uzun yıllar dini merkez olma özelliğini sürdürmüştür.

Resim 16. Yazılı Kilise

Kaynak: Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi, Yerinde çekim.

3.1.4. Selçuklu ve Osmanlı Dönemi: Ticaret, Taşçılık ve Kültürel İzler

1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'ya hâkim olan Selçuklular, Ayazini ve çevresini idari olarak organize etmiş, bölgeyi ticaret yolları ağına dâhil etmiştir. Ayazini bu dönemde, kervan yolları üzerinde bir durak noktası olmuş; hanlar, kervansaraylar ve küçük çarşı yapıları ile ekonomik anlamda canlanmıştır. Taş işçiliği ve mimaride Selçuklu sanatının sade ama işlevsel tarzı burada da kendini göstermiştir (Baykara, 1988: 53).

Osmanlı döneminde Ayazini, tarım ve hayvancılığın yanı sıra taş işçiliğiyle öne çıkan bir yerleşim olarak gelişimini sürdürmüştür. Özellikle köydeki taş ustaları hem mimari yapılar inşa etmiş hem de çevre köylere ustalık hizmeti sunmuşlardır. Ancak 20. yüzyılın ortalarında, Ayazini'nin bir bölümünün arkeolojik sit alanı ilan edilmesiyle birlikte, taşçılık faaliyetleri büyük ölçüde sona ermiştir. Sit alanı statüsü, bölgedeki taş ocaklarının ve yapı faaliyetlerinin durmasına neden olmuş, bu da halkın geçim kaynaklarında önemli bir dönüşüme yol açmıştır (Afyonkarahisar Valiliği, 2019: 24).

Osmanlı'nın son dönemlerinde Ayazini, görece olarak ekonomik gerileme yaşamış; buna karşın geleneksel mimari dokusunu büyük ölçüde korumayı başarmıştır. Osmanlı dönemine ait çeşmeler, evler ve küçük camiler hâlen ayakta olup, köyün kimliğinin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Cumhuriyet dönemiyle birlikte ise köy, yavaş yavaş kırsal kalkınma programlarının parçası hâline gelmiş, ancak büyük ölçüde göç vermiştir.

3.1.5. Günümüzde Ayazini: Kültürel Miras ve Turizmin Yükselişi

Bugün Ayazini Köyü hem tarihî hem de doğal değerleriyle dikkat çeken bir turizm destinasyonu hâline gelmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde yapılan restorasyon çalışmaları, bölgenin tarihî mirasını koruma altına almakta ve görünürliğini artırmaktadır. Frig Vadisi'nin önemli bir durağı olan köyde, kaya mezarları, kiliseler, manastırlar, Osmanlı yapıları ve geleneksel köy evleri gibi çeşitli dönemlere ait yapılar restore edilerek turizme kazandırılmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022).

Ayrıca bölgede yürüyüş yolları, bilgilendirme panoları, turistik yönlendirme tabelaları gibi altyapı çalışmaları da tamamlanmış; böylece ziyaretçilerin tarihî dokuya zarar vermeden bölgeyi keşfetmeleri sağlanmıştır. Bu süreç, köy halkı için de yeni ekonomik fırsatlar yaratmıştır. Turizme yönelen yerel halk; pansiyonculuk, yeme-içme hizmetleri, rehberlik ve el işi ürün satışları gibi faaliyetlerle geçimlerini sürdürmektedir.

Kadınların ev yapımı ürünlerle turizm ekonomisine dâhil olması, gençlerin rehberlik, işletmecilik gibi alanlara yönelmesi Ayazini'deki sosyal dokunun dönüşümüne işaret etmektedir. Aynı zamanda, doğa turizminin teşvik edilmesiyle birlikte köy çevresindeki doğal alanlar da ekoturizm faaliyetleri için kullanılmakta; kampçılık, doğa yürüyüşleri, bisiklet rotaları gibi etkinlikler bölgede yaygınlaşmaktadır (Özdemir, Kaymak ve Kulaksız, 2024: 7).

Resim 17. Evin Kafeye Dönüşümü Görseli.

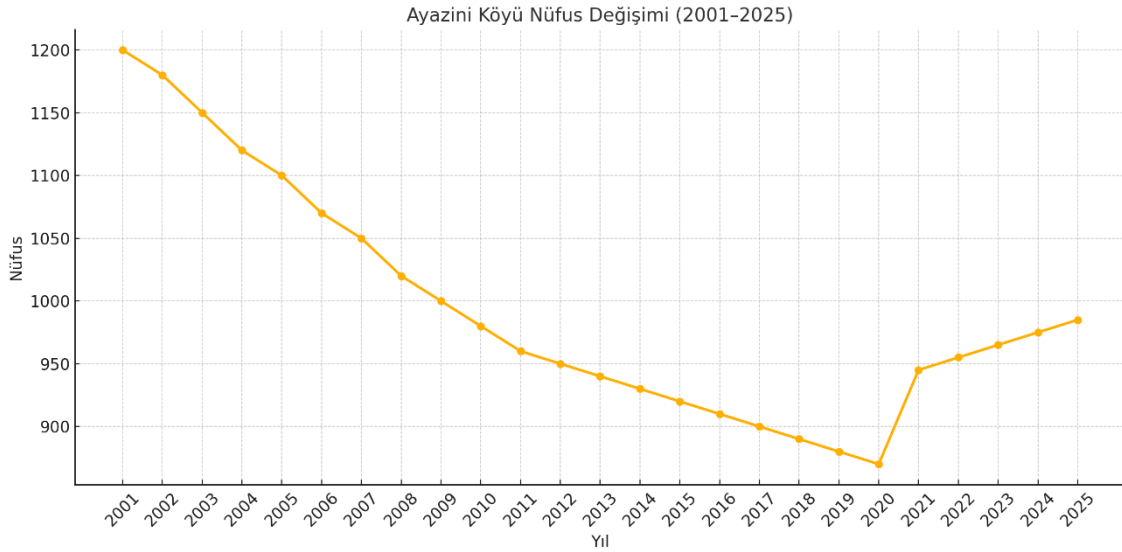

Kaynak: Yazar tarafından çekilmiştir.

3.1.6. Ayazini Köyünün Demografik Yapısı

Ayrıca Ayazini Köyü'nün son yirmi yıla yayılan nüfus verileri incelendiğinde, 2001 yılında yaklaşık 1.200 olan nüfusun 2020 yılına dek düzenli bir azalma gösterdiği, ancak 2021 sonrasında yeniden artış eğilimine girdiği gözlemlenmektedir. TÜİK verilerine göre, köy nüfusu 2024 itibarıyla 925 kişiye ulaşmıştır. Özellikle 2013 sonrası verilere bakıldığında, kadın ve erkek nüfusları arasında görece dengeli bir dağılım olduğu, ancak genel anlamda kırsal alanlarda sıkça karşılaşılan genç nüfusun kentlere göçü eğiliminin burada da geçerli olduğu anlaşılmaktadır. Bu nüfus hareketliliği, turizmin gelişmeye başlamasıyla birlikte tersine bir ivme kazanma potansiyeli göstermektedir. Nüfustaki bu dalgalanma, köyün sosyo-ekonomik yapısındaki dönüşümle doğrudan ilişkilidir ve Ayazini'nin destinasyon kimliği kazanmaya başlamasıyla birlikte köyde yaşamın yeniden cazip hale gelmeye başladığını işaret etmektedir. Özellikle 2021 sonrası yaşanan artış, dönüş süreçlerinin nüfus yapısına etkilerini somutlaştırmak açısından dikkat çekicidir.

Tablo 1. Ayazini Köyü 2001–2024 Yılları Arası Yerleşim Yeri Bazlı Nüfus Verileri

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), 2001–2024 Yılları Arası Yerleşim Yeri Bazlı Nüfus Verileri. Erişim Tarihi: 1 Haziran 2025

3.2. AYAZİNİ KÖYÜ HALKININ ESKİ GEÇİM KAYNAKLARI

Ayazini Köyü, tarih boyunca Anadolu'nun iç kesimlerinde gelişmiş kırsal üretim biçimlerinin karakteristik özelliklerini taşıyan bir yerleşim olarak, ekonomik yapısını büyük ölçüde doğaya dayalı faaliyetlerle kurmuştur. Köy halkının yaşam biçimi, doğrudan üretimle iç içe geçmiş; tarım, hayvancılık, taş işçiliği, odun ve orman ürünleri temelli geçim pratikleri kırsal ekonominin temel dinamiklerini oluşturmuştur. Bu üretim biçimleri yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal yapının örgütlenmesinde de belirleyici olmuştur (Ekiz, 2015: 15).

3.2.1. Tarım: Geçimlik Ekonominin Temel Direği

Ayazini'de tarımsal faaliyetler, iklim koşullarına ve bölgenin topografyasına uygun olarak uzun yıllar boyunca halkın başlıca uğraş alanı olmuştur. Özellikle buğday, arpa, yulaf, mercimek ve nohut gibi tahıl ve baklagil ürünleri ile patates, soğan gibi temel sebzeler yetiştirilmiştir. Tarım genellikle küçük ölçekli olup, geniş aile tipi üretim biçimi çerçevesinde sürdürülmüştür. Erkekler tarlada çalışırken kadınlar hem tarım faaliyetlerine destek vermiş hem de ev içi üretimi (yoğurt, peynir, erişte gibi) sürdürmüştür (Kıray, 1998: 122).

Tarımsal üretim geleneksel yöntemlere dayanmakta; sabanla sürme, el ile ekim ve orakla biçim gibi insan gücüne dayalı emek yoğun süreçler hâkimdir. Bu süreç, aynı zamanda komşuluk ilişkilerini de şekillendiren imece usulü yardımlaşmaları beraberinde

getirmiştir. Bu tür dayanışma biçimleri hem ekonomik sürdürülebilirlik hem de sosyal uyum açısından kritik öneme sahip olmuştur (Demir, 2022: 114).

3.2.2. Hayvancılık: Kırsal Yaşamın Vazgeçilmez Unsuru

Ayazini Köyü ve çevresi, geleneksel üretim biçimlerinin sürdürüldüğü bir kırsal yerleşim örneği olarak uzun yıllar boyunca hem tarıma hem de hayvancılığa dayalı bir ekonomi modeli benimsemiştir. Özellikle büyükbaş (sığır) ve küçükbaş (koyun ve keçi) hayvancılık, bölgenin doğal çevresiyle uyumlu biçimde şekillenmiştir. Hayvanlardan elde edilen süt, yoğurt, tereyağı ve peynir gibi ürünler hem hane halkı tüketimi hem de pazara yönelik satışlar için değerlendirilmiştir. Ayrıca hayvan gübresi, geleneksel tarım uygulamalarında doğal gübre olarak kullanılmıştır (Tatar, Özdemir ve Şen, 2020: 24).

Afyonkarahisar'ın İhsaniye ilçesine bağlı köylerinde 2018 yılı itibarıyla toplam 27.899 sığır, 436.574 koyun ve 13.568 keçi bulunduğu kaydedilmiştir. Bu veriler, hayvancılığın bölge ekonomisinde ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Afyonkarahisar Ticaret ve Sanayi Odası, 2019: 15). Ayrıca hayvan sayısı, kırsal toplumsal yaşamda sosyal statü göstergesi olarak değerlendirilmekte, sahip olunan hayvan miktarı bazı geleneksel törenlerde (örneğin kız isteme) hane prestiji açısından önem arz etmektedir (Kervankıran, 2011: 112).

3.2.3 Taşçılık: Ayazini'ye Has Bir Zanaat

Ayazini Köyü'nün tarihî ve jeolojik özellikleri, burada taşçılık zanaatının gelişmesine olanak sağlamıştır. Özellikle tuf ve kalker gibi işlenmesi kolay doğal taşların yaygın biçimde bulunması, bu malzemelerin kırsal mimaride etkin şekilde kullanılmasına neden olmuştur. Yerel ustalar, bu taşları kullanarak evlerin dış cephelerini, fırın bacalarını, çeşmeleri ve mezar taşlarını işlemişlerdir. Bu üretim biçimi, sadece ekonomik bir faaliyet değil, aynı zamanda köyün kültürel mirasını oluşturan geleneksel bir zanaat niteliği taşımaktadır (Kar, Dereli & Yıldız, 2024: 5).

Ancak Ayazini Köyü'nün 1. derece arkeolojik sit alanı ilan edilmesinin ardından taş ocağı işletimi ve yeni yapılaşma faaliyetleri kısıtlanmıştır. Bu durum, taşçılığın köyde sürdürülebilirliğini büyük ölçüde sekteye uğratmış, geleneksel taş işçiliği meslek olmaktan çıkmaya başlamıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018).

3.2.4. Ormancılık ve Odun Toplama

Köy halkı, tarım ve hayvancılığın yanı sıra çevredeki orman kaynaklarından da faydalanmaktadır. Kış aylarında evlerin ısıtılması amacıyla çevre ormanlardan odun temin edilmektedir. Bunun yanı sıra bazı bireyler, Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı olarak mevsimlik ormancılık işlerinde (budama, dikim, temizlik vb.) istihdam edilmiştir (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024: 41).

Ormancılık faaliyetleri, yalnızca yakacak teminiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bölgedeki kırsal nüfusa ek gelir sağlayan önemli bir geçim stratejisi olarak değerlendirilmektedir. Devlet destekli kırsal kalkınma projelerinde, bu tür faaliyetler köylülerin gelir çeşitliliğini artırıcı bir unsur olarak tanımlanmaktadır (Tatar, Özdemir ve Şen, 2020: 27).

3.2.5. Göç ve Mevsimlik Dışarıda Çalışma

1960'lı yıllardan itibaren Türkiye genelinde başlayan iç göç hareketleri, Ayazini Köyü'nü de doğrudan etkilemiştir. Tarımsal üretimden yeterli gelir elde edemeyen genç nüfus, başta Eskişehir, Afyonkarahisar merkez ve İstanbul gibi büyükşehirlerle yönelmiş; bazı aile bireyleri ise Almanya gibi Batı Avrupa ülkelerine çalışmak üzere göç etmiştir. Bu süreç, köy ekonomisine döviz transferi yoluyla yeni bir gelir kaynağı kazandırmıştır (Kervankıran, 2011: 142).

Bunun yanında, mevsimlik dış göç de önemli bir geçim stratejisi hâline gelmiştir. Özellikle yaz aylarında inşaat, tarım ve madencilik gibi sektörlerde çalışmak üzere geçici olarak şehir dışına çıkan bireyler, elde ettikleri gelirlerle hane ekonomisine katkı sağlamıştır. Bu tür dışa açılmalar, kırsal kalkınma dinamiklerini dönüştürmekle birlikte, köydeki toplumsal yapı üzerinde de önemli etkiler bırakmıştır (Tatar, Özdemir ve Şen, 2020: 29).

3.3. AYAZİNİ KÖYÜ HALKININ YENİ GEÇİM KAYNAKLARI

Ayazini Köyü'nde son yıllarda artan turizm hareketliliği, sadece mekânsal dönüşüm yaratmakla kalmamış; aynı zamanda köy halkının ekonomik faaliyetlerinde de kayda değer bir değişim başlatmıştır. Geleneksel olarak tarım ve hayvancılığa dayalı geçim biçimleri, turizmin teşvik edilmesiyle birlikte hizmet sektörüyle harmanlanmaya başlamış, yerel halkın yaşam tarzı ve iş bölümü yeniden şekillenmiştir.

Turizmin getirdiği olanaklar sayesinde Ayazini halkı, pansiyon işletmeciliği, yöresel yemek üretimi ve satışı, el yapımı ürünler, hediyelik eşyalar, kafe işletmeciliği ve rehberlik gibi hizmet alanlarında faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu yeni geçim kaynakları, aynı zamanda yerel kadınların ve gençlerin ekonomik yaşama katılımını da artırmıştır. Kadınlar geleneksel üretim bilgilerini kullanarak katmer, gözleme, tarhana, haşhaşlı ekmek gibi yöresel ürünlerin üretim ve satışını yaparken; gençler de sosyal medya tanıtımı, rehberlik gibi alanlarda sorumluluk üstlenmeye başlamıştır. Böylece kırsal emek yeniden tanımlanmış, aile ekonomisi içindeki kadın emeği görünürlük kazanmıştır.

Köyde açılan çok sayıda küçük işletme, özellikle aile üyelerinin birlikte çalıştığı işletmeler şeklinde örgütlenmiştir. Pansiyonlar, kafeler ve satış stantları çoğunlukla evlerin alt katına kurulmuş, böylece yaşam alanları ile ekonomik alanlar iç içe geçmiştir. Bu durum, Henri Lefebvre'in mekânın toplumsal üretimi üzerine geliştirdiği kavramlara uygun biçimde, mekânın hem kullanım değerinin hem de değişim değerinin eşzamanlı arttığını göstermektedir (Lefebvre, 2023: 33-35).

Ancak bu dönüşüm, geleneksel geçim kaynaklarının tamamen ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Ayazini'de kornişon salatalık ve haşhaş üretimi gibi tarımsal faaliyetler hâlâ önemli bir geçim kaynağıdır. Turizm faaliyetleriyle uğraşan pek çok hane, mevsimsel olarak tarımsal üretime de devam etmektedir. Bu durum, kırsal geçim stratejilerinde çoklu ekonomik faaliyet modelinin benimsendiğini göstermektedir. Yani Ayazini'de turizm, tarımı ve hayvancılığı dışlayarak değil; onunla paralel ve mevsimsel bir döngü içinde varlık göstermektedir.

Özellikle devlet destekli restorasyon projeleriyle birlikte köydeki fiziksel dönüşüm artmış, bu da girişimciliği teşvik etmiştir. Yerel halk, tarihi mekânların ve sit alanlarının korunmasıyla birlikte kültürel mirası ekonomik değere dönüştürmeyi öğrenmiş, bazı haneler müze, butik otel veya yöresel ürün satış noktası olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Ayrıca, festival, konser ve halk oyunları gibi kültürel etkinliklerin düzenlenmesi hem ekonomik getiriye artırmış hem de yerel kimliğin yeniden inşasına katkı sağlamıştır.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde, Ayazini halkı hem ekonomik hem de kültürel düzeyde destinasyona entegre olma sürecinde çok katmanlı bir dönüşüm yaşamaktadır. Bourdieu'nün kavramsallaştırdığı biçimiyle, ekonomik sermayenin yanı sıra kültürel ve

sosyal sermayenin de dönüştüğü bu süreç, yerel halk için yeni fırsatların ve risklerin birlikte var olduğu bir alan sunmaktadır (Bourdieu, 1986: 241).

3.4. AYAZINI KÖYÜ HALKININ DESTİNASYONA ENTEGRE OLMA SÜRECİ

Ayazini Köyü, tarihî ve kültürel zenginlikleriyle öne çıkan, Frigya'nın kalbinde yer alan önemli bir yerleşim birimi olarak, son yıllarda turistik bir destinasyon haline gelmiştir. Bu dönüşüm süreci, yalnızca ekonomik kalkınmayla sınırlı kalmamış, aynı zamanda toplumsal yapının yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Yerel halkın geleneksel yaşam pratiklerinden turizm merkezli bir yaşama geçişi, çok boyutlu bir entegrasyon süreci içinde değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, halkın turizmle kurduğu ilişki hem ekonomik hem sosyal hem de kültürel düzlemde yeni kimliklerin ve rollerin oluşumuna zemin hazırlamıştır.

3.4.1. Turizmin Başlangıç Sürecinde Halkın Tutumu

Ayazini Köyü'nde turizmin başlangıç süreci, halk arasında karmaşık duygularla karşılanmıştır. İlk başlarda köy halkı, gelen turistleri ilgiyle karşılamakla birlikte, bu yeni durum karşısında tedirginlik de yaşamıştır. Özellikle mahremiyet, geleneksel değerlerin korunması ve yaşam alanlarının dönüşümü gibi konular halkın gündeminde belirgin bir yer tutmuştur. Ancak zamanla, köyde gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları, tarihi alanların yeniden işlevlendirilmesi ve ziyaretçi sayısındaki artış, halkın turizme olan yaklaşımını dönüştürmeye başlamıştır.

Başlangıçta “dışarıdan gelen” olarak kodlanan turist figürü, zamanla yerel halkın gündelik hayatına entegre olmaya başlamış, köydeki sosyal ilişkiler ve iletişim biçimleri yeniden şekillenmiştir. Bu süreçte özellikle gençler ve kadınlar, turizme adaptasyonda daha istekli ve öncü bir rol üstlenmişlerdir.

3.4.2. Ekonomik Entegrasyon Süreci

Ayazini Köyü halkının destinasyona entegrasyonunun en belirgin boyutlarından biri ekonomik dönüşüm olmuştur. Tarım ve hayvancılık gibi geleneksel geçim kaynakları, yerini ya da tamamlayıcısını turizme bırakmıştır. Günümüzde köy halkı, geçimini önemli ölçüde turizm faaliyetlerinden sağlamaktadır. Ev pansiyonculuğu, geleneksel mimariye uygun biçimde restore edilen evlerle yaygınlaşmıştır. Bazı evlerde aynı zamanda kültürel anlatımlar ve yerel yemek deneyimleri de sunularak otantik bir turizm anlayışı geliştirilmiştir (Timothy & Tosun, 2003: 118).

Yerel kadınların katkısıyla gözleme, katmer, tarhana çorbası gibi geleneksel yemekler, turistlerin ilgisini çekecek şekilde sunulmaktadır. Bu alan, kadınların ekonomik yaşama katılımında önemli bir yer tutmaktadır (Ecevit, 2007: 59). Köy halkı, el emeği ürünlerle turistik pazarda kendine yer edinmiştir. Taş oymacılığı, geleneksel tekstil ürünleri ve ahşap işçiliği gibi alanlarda üretim yapılmakta; özellikle sit alanı ilanı öncesi yaygın olan taşçılık, sembolik biçimde turistik objelerle sürdürülmektedir. Bu tür geleneksel üretim biçimlerinin turistik nesneye dönüşmesi, MacCannell'in (2013: 91–97) “sahneye konmuş otantiklik” kavramı çerçevesinde değerlendirilebilir.

Gençlerin bazıları rehberlik eğitimi alarak köyün tarihî ve kültürel geçmişini turistlere aktarmaktadır. Böylece gençlerin bilgi birikimi ve iletişim becerileri ekonomik kazanca dönüşmektedir (Ayaz, Yeşiltaş & Türkmen, 2012: 108). Bazı girişimci kadın grupları ise yöresel ürünlerin üretim ve pazarlanmasında kooperatif kurma yönünde adımlar atmıştır. Bu dayanışma ekonomisi biçimi, üretim süreçlerinin kolektifleşmesine ve ekonomik güçlenmeye önemli katkılar sağlamaktadır (Doğan ve Atabay, 2022: 230).

3.4.3. Sosyal ve Kültürel Entegrasyon Süreci

Turizm yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel alanlarda da dönüşüm yaratmıştır. Bu dönüşüm şu başlıklarda somutlaşmaktadır. Turistlerle etkili iletişim kurma ihtiyacı, özellikle gençler arasında İngilizce gibi yabancı dilleri öğrenmeye yönelik bir motivasyon oluşturmuştur. Ayrıca kültürel rehberlik kurslarına ilgi artmıştır (Gülüm, 2023: 52).

Kadınlar artık sadece ev içinde değil, üretim ve satış süreçlerinde de aktif rol almaktadır. Bu durum, aile içi iş bölümünde de önemli bir değişime işaret etmektedir (Kozak, Kozak & Kozak, 2014: 122–125). Modern yaşamın etkileriyle geleneksel yapılar arasında bir denge kurulmaya çalışılmaktadır. Yerel halk, geleneksel değerleri kaybetmeden modern ekonomik ilişkiler kurma çabasıdadır (Urry, 1995: 147). Turizmin sağladığı yeni ilişkiler ağı, komşuluk ve akrabalık ilişkilerinde yeniden yapılanmayı tetiklemiştir. Turizme dayalı rekabet bazı sorunlara yol açsa da toplumsal dayanışmanın yeni biçimleri de oluşmaktadır (Putnam, 2000: 78–80).

3.4.4. Turizme Adaptasyonun Getirdiği Zorluklar

Ayazini Köyü'nün destinasyona entegrasyonu birçok fırsat sunarken, bazı yapısal ve toplumsal sorunları da beraberinde getirmiştir. Yerel halk arasında işletmeler arası

rekabet zaman zaman sosyal çatışmalara neden olmakta, ortak fiyat politikaları uygulanmadığı için turist memnuniyetini olumsuz etkilemektedir (Buhalis, 2000: 105).

Turizmde kültürün yalnızca turist memnuniyetine odaklanarak sergilenmesi, kültürel değerlerin metalaşmasına ve kimliğin yitirilmesine yol açabilir (Kaygalak, 2012: 245). Artan ziyaretçi yoğunluğu, atık yönetimi ve doğal alanların korunması konusunda yeni sorunları gündeme getirmiştir. Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı için önlemler alınması gerekmektedir (Hall, 2014: 32).

3.4.5. Sürdürülebilir Turizm ve Geleceğe Yönelik Planlamalar

Köy halkı, turizmin uzun vadede sürdürülebilirliği için çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Tarım ve turizmin bir arada yürütüldüğü ekolojik köy projeleri üzerine çalışmalar yapılmakta, bazı çiftçiler hem üretim yapmakta hem de turistlere tarımsal deneyim sunmaktadır (Atabey ve Yokaş, 2015: 50). Yerel dernekler, muhtarlık ve bazı lider figürler aracılığıyla köy halkı turizm konusunda bilinçlendirilmekte, eğitim seminerleri ve toplantılar düzenlenmektedir. Ulaşım olanaklarının geliştirilmesi, tanıtım faaliyetlerinin artırılması (örneğin sosyal medya ve billboardlar) halkın talepleri arasındadır.

Sonuç olarak, Ayazini Köyü'nün destinasyona entegrasyon süreci, sadece bir turizm politikası değil, aynı zamanda bir sosyal dönüşüm meselesidir. Bu sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi, yerel halkın özneleştiği, kültürünü koruyarak kalkındığı, doğayla uyumlu ve sosyal adaleti gözetten bir turizm modeliyle mümkündür.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

1. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu araştırmanın konusu, Afyonkarahisar'ın İhsaniye ilçesine bağlı Ayazini Köyü'nde son yıllarda hız kazanan turizm faaliyetlerinin köy halkı üzerindeki sosyal etkilerini incelemektir. Özellikle köyün turistik bir destinasyon hâline gelmesiyle birlikte günlük yaşamda, sosyal ilişkilerde, ekonomik tercihlerde ve kültürel pratiklerde ortaya çıkan değişimler araştırmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Ayazini Köyü, tarihi ve doğal güzellikleriyle dikkat çeken bir yerleşim yeri olup, son dönemde yapılan tanıtımlar, restorasyonlar ve turistik yatırımlar sayesinde bölgeye gelen ziyaretçi sayısı artmıştır. Bu durum, yerel halkın yaşamında bazı değişimlere neden olmuş; kimi zaman yeni iş imkânları, ticari girişimler ve sosyal hareketlilik yaratmış, kimi zaman da geleneksel yapılarla modern talepler arasında bir uyumsuzluk doğurmuştur. Bu değişim süreci, köyde yaşayan bireylerin çevrelerine, değerlerine ve toplumsal rollere bakışlarını da etkilemiştir.

Araştırma kapsamında özellikle şu sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Turizmle birlikte köydeki sosyal yaşam nasıl değişmiştir?
2. Komşuluk ilişkileri, yardımlaşma, aile yapısı ve günlük yaşam pratiklerinde ne tür dönüşümler yaşanmıştır?
3. Yerel halk bu değişimi nasıl algılamakta ve bu yeni duruma nasıl uyum sağlamaktadır?
4. Geleneksel kültürün sürdürülebilirliği bu süreçte nasıl etkilenmiştir?

Bu sorulara cevap ararken, köy halkının yaşadığı değişimi doğrudan kendi deneyimlerinden öğrenmeyi amaçlayan bir yöntem izlenecek; hem anket uygulamalarıyla geniş bir çerçevede veri toplanacak hem de yarı yapılandırılmış görüşmelerle daha kişisel ve içsel deneyimlere ulaşılabilecektir. Böylece, sadece rakamlarla değil, insanların gündelik yaşamlarında ve düşünce dünyalarında meydana gelen değişimlerin de anlaşılması sağlanacaktır.

Bu çalışma, Ayazini Köyü örneği üzerinden turizmin kırsal bir toplumda nasıl etkiler yarattığını, yerel halkın bu değişime nasıl yanıt verdiğini ve toplumsal yaşamda ne tür dönüşümlerin yaşandığını anlamaya yönelik bir sosyolojik araştırmadır. Bu doğrultuda Toplumsal yaşamdaki değişimleri tespit ederek görünenin ardında görünmeyen sosyolojik verilere ulaşabilmektir. Araştırmanın merkezinde insan vardır; değişimi yaşayan, ona yön veren ve ona karşı tutum geliştiren bireyler ve topluluklar. Bu yönüyle çalışma, kırsal sosyoloji, turizm sosyolojisi ve sosyal değişme literatürüne önemli katkılar sunmayı hedeflemektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Bu çalışmanın temel hipotezi, kırsal bir yerleşim olan Ayazini Köyü'nde turizm faaliyetlerinin başlamasıyla birlikte toplumsal yapının çeşitli bileşenlerinde dönüşüm meydana geldiği yönündedir. Araştırma kapsamında, turizmin yalnızca ekonomik bir faaliyet değil; aynı zamanda aile yapısı, toplumsal cinsiyet rolleri, sınıfsal ilişkiler, göç eğilimleri ve kültürel değerler gibi sosyolojik alanlarda da etkili bir dönüşüm aracı olup olmadığı test edilmeye çalışılacaktır.

Bu hipotez, sosyal değişimin çok katmanlı ve birbirine bağlı süreçler üzerinden işlediğini kabul eden sosyolojik kuramlar çerçevesinde temellendirilmektedir. Giddens'in yapılaşma kuramı, bireylerin toplumsal yapıyı yeniden üretme biçimlerine açıklık getirirken; Bourdieu'nün sermaye ve habitus kavramları, ekonomik dönüşümün kültürel alanlardaki etkilerini kavramsallaştırmak açısından önemlidir. Luhmann'ın toplumu alt sistemler arası iletişimle tanımlayan yaklaşımı ise, turizmin sosyal alt sistemlerde nasıl bir uyum ya da gerilim yarattığını değerlendirmek açısından işlevsel bir çerçeve sunmaktadır.

Araştırmada şu hipotezlerin test edilmesi hedeflenmektedir: Turizmin, aile yapısında ve toplumsal cinsiyet rollerinde belirli bir dönüşüme neden olup olmadığı; kırsal gençlerin göç eğilimleriyle turizm arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı; yerel halk arasında ekonomik farklılıklara dayalı yeni sınıfsal ayrışmaların ortaya çıkıp çıkmadığı; komşuluk ilişkilerinin turizm etkisiyle nasıl bir yönelim gösterdiği; ve kültürel değerlerin turistik talepler doğrultusunda yeniden üretilip üretilmediği. Bu hipotezler araştırmada kullanılacak olan karma veri toplama teknikleri aracılığıyla sınanacaktır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Toplumsal yapılar durağan değil, sürekli değişim hâlinindedir. Bu değişim zaman zaman doğal süreçlerle, zaman zaman ise dışarıdan gelen etkilerle şekillenir. Küreselleşmenin, teknolojik gelişmelerin ve ekonomik dönüşümlerin etkisiyle pek çok kırsal yerleşim yerinde gözle görülür değişimler yaşanmaktadır. Ayazini Köyü örneğinde bu değişimin en belirgin nedeni son yıllarda artan turizm faaliyetleridir. Bir zamanlar yalnızca tarım ve hayvancılıkla geçinen bu köy, bugün misafir ağırlayan pansiyonlara, hediyelik eşya dükkânlarına, rehberlik hizmetlerine ve yerel ürün satış noktalarına sahip bir turizm destinasyonuna dönüşmektedir.

Bu dönüşüm beraberinde yeni fırsatlar kadar bazı soru işaretlerini ve gerilimleri de getirmiştir. Geleneksel yaşam biçimlerinin turizm karşısında nasıl etkilendiği, köy halkının gündelik yaşamdaki alışkanlıklarının nasıl dönüştüğü, kadınların sosyal yaşamdaki rollerinin nasıl değiştiği gibi birçok konu bu değişimin dikkatlice incelenmesini gerektirmektedir. Aynı şekilde, aile yapısının dönüşümü, gençlerin büyük şehirlere bakışı, köyde kalmak ya da göç etmek arasındaki tercihleri gibi meseleler de bu araştırmanın odağında yer almaktadır.

Bu bağlamda araştırmanın temel amacı, Ayazini Köyü örneğinden hareketle turizmin kırsal bir yerleşim yerinde yol açtığı sosyal değişimi çok boyutlu olarak analiz etmektir. Araştırma, yalnızca mekânsal ya da ekonomik bir dönüşümü değil, aynı zamanda insanların değer algılarını, sosyal ilişkilerini, kimlik tanımlarını ve aidiyet duygularını da dikkate alarak, kapsamlı bir sosyolojik çözümleme sunmayı hedeflemektedir. Araştırmanın bir diğer amacı da sosyal değişim kuramlarını sahada gözlemlenebilir örneklerle karşılaştırmak ve değerlendirmektir. Bu yönüyle çalışma, teorik bilgi ile saha gerçekliği arasında bir köprü kurmayı hedeflemektedir.

Bu araştırmanın önemi, yalnızca bir köydeki değişimi anlamakla sınırlı değildir. Aynı zamanda Türkiye’de kırsal kalkınma, yerel kültürlerin korunması, turizm planlaması ve sosyal uyum süreçlerine dair daha geniş ölçekli tartışmalara katkı sunmayı amaçlamaktadır. Çünkü bir toplumu anlamanın en etkili yollarından biri, onun en küçük yapı taşlarını yani köylerini, mahallelerini ve gündelik yaşam pratiklerini dikkatle incelemektir. Ayrıca bu araştırma, toplumsal değişime dair yapılan çalışmalar arasında kırsal bir köyü merkezine alarak özgün bir katkı sunmaktadır. Büyük kentlerde sıkça gözlemlenen değişim dinamiklerinin ötesine geçerek, kırsalda yaşayan bireylerin

deneyimlerine odaklanması hem akademik literatür açısından hem de uygulayıcılar (belediyeler, planlamacılar, STK'lar) açısından değerli içgörüler sağlayabilir.

Özetle ifade etmek gerekirse bu araştırmanın amacı; Ayazini Köyü'nde yaşanan sosyal değişimi bütün yönleriyle ortaya koymak, bu değişimi yaşayan bireylerin deneyimlerini anlamak ve kırsal toplulukların turizm gibi dışsal etkenlerle nasıl başa çıktığını sosyolojik bir çerçeve içinde değerlendirmektir. Bu sayede hem sosyal teorilerle gerçek hayat arasında bir bağ kurulacak hem de yerelden ulusala uzanan daha geniş bir analiz zemini sağlanacaktır.

1.4. ARAŞTIRMANIN AŞAMALARI

Bu araştırma, Ayazini Köyü'nde turizmin etkisiyle meydana gelen toplumsal dönüşümleri anlamayı hedefleyen, sahaya dayalı bir çalışma olarak planlanmıştır. Sosyal yapının değişimini anlayabilmek için belirli bir sırayla ilerleyen aşamalardan oluşmuştur. Bu aşamalar hem akademik hem de uygulamaya dönük unsurlar gözetilerek düzenlenmiştir.

İlk aşama, konuya dair kapsamlı bir bilgi birikimi oluşturmayı amaçlayan literatür taramasıdır. Bu süreçte, turizmin toplum üzerindeki etkileri, kırsal dönüşüm, toplumsal yapıdaki değişimler ve yerel halkın yaşam biçiminde meydana gelen dönüşümler gibi konular üzerine yazılmış ulusal ve uluslararası kaynaklar incelenmiştir. Bu sayede hem teorik bir zemin oluşturulmuş hem de Ayazini Köyü'nün içinde bulunduğu durumu daha geniş bir bağlamda değerlendirebilmek mümkün hale gelmiştir.

İkinci aşama, araştırmanın sorularının ve odak noktalarının belirlenmesidir. Bu aşamada temel olarak şu sorulara yanıt aranmaktadır: Turizm, köy halkının gündelik yaşamını nasıl etkilemektedir? Komşuluk ilişkilerinde, aile yapısında, ekonomik faaliyetlerde ya da mekânsal algıda ne gibi değişiklikler meydana gelmiştir? Kadınların, gençlerin ya da yaşlıların toplumsal hayata katılım biçimi nasıl dönüşmüştür? Bu sorular, araştırmanın yönünü belirleyen ve derinlemesine incelemeyi mümkün kılan yapı taşlarıdır.

Üçüncü aşama, veri toplama araçlarının hazırlanmasıdır. Bu çalışma hem sayısal hem de sözlü verilerin bir arada kullanılabildiği bir yöntemle tasarlanmıştır. Bu amaçla, yapılandırılmış bir anket formu hazırlanmıştır. Ankette, yaş, cinsiyet, meslek gibi temel bilgileriyle birlikte bireylerin sosyal ilişkileri, ekonomik faaliyetleri ve turizme dair düşüncelerini ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. Anketin yanı sıra, daha ayrıntılı ve

kişisel veriler elde edebilmek için yarı yapılandırılmış görüşme soruları da geliştirilmiştir. Bu görüşmeler sayesinde, bireylerin kendi ifadeleriyle yaşamlarındaki değişimleri anlatmaları sağlanmıştır.

Dördüncü aşama, hazırlanan anket ve görüşme sorularının uygulanması sürecidir. Bu süreçte araştırmacı, köydeki bireylerle doğrudan temas kurarak hem anketleri uygulamış hem de görüşmeler gerçekleştirmiştir. Özellikle yaşlı bireyler ya da okuryazarlığı sınırlı olanlar için sorular sözlü olarak yöneltilmiş, katılımcıların kendilerini rahat ifade edebilecekleri bir ortam oluşturulmaya özen gösterilmiştir. Ayrıca, katılımcıların köyle olan bağları, turizm hakkındaki fikirleri ve yaşadıkları deneyimler dikkate alınarak farklı özelliklere sahip bireylerle çalışılmıştır.

Beşinci ve son aşama, Araştırma kapsamında elde edilen nicel veriler, SPSS 26.0 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Anket formunda yer alan kapalı uçlu sorulara verilen yanıtlar, öncelikle SPSS ortamına kodlanmış, ardından frekans ve yüzde dağılımları çıkarılarak tablolastırılmıştır. Bu analiz sürecinde özellikle katılımcıların sosyo-demografik profilleri ile turizm olgusuna ilişkin tutumları arasında ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Her soru ayrı ayrı değerlendirilmiş, tematik analizlere zemin oluşturacak şekilde gruplandırılmıştır.

Nitel veriler ise yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen ifadeler, içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiş; bu doğrultuda veriler belirli temalar (örneğin: kültürel değişim, sınıfsal farklılaşma, mekânsal dönüşüm, kadınların rolü) altında toplanmıştır. Kodlama süreci, benzer ifadelerin sınıflandırılması ve kavramsal bütünlük sağlanması esasına dayalı olarak manuel biçimde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte tekrar eden kavramlar, sosyal teorilerle ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Bu iki analiz tekniğinin bir arada kullanılması, araştırmanın bütüncül bir biçimde ortaya konmasını sağlamıştır.

Tüm bu aşamalar, araştırmanın planlı ve sistemli bir şekilde ilerlemesini sağlamıştır. Her adım hem akademik doğruluk hem de etik ilkelere uygunluk gözetilerek yürütülmüş; yerel halkla kurulan ilişki, araştırmanın en önemli unsurlarından biri olmuştur. Araştırmanın bu çok yönlü yapısı, turizmin bir kırsal topluluk üzerindeki etkilerini daha derinlemesine anlamaya olanak tanımıştır.

1.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE TEKNİKLERİ

Araştırma yöntemleri arasında seçim yapmak, araştırmak istediğimiz konuya ve neyi bulmaya çalıştığımıza bağlıdır. Araştırma sonucu ulaşılmak istenen hedefler-amaçlar da mutlaka belli bir araştırma yöntemini gerekli kılmaktadır. Araştırmalar için nitel ve nicel yöntemin her ikisi de ayrı ayrı önemli olmakla birlikte, ikisinin bir arada kullanılması araştırmayı daha kapsamlı ve anlaşılır kılmaktadır. Nitel araştırmalar “niçin, nasıl, ne şekilde” gibi daha çok anlamaya, yorumlamaya dayalı sorularla detaylı analiz yapılabilmesini sağlamaktadır. Nicel araştırmalar ise “ne kadar, ne miktarda, ne kadar sık, ne kadar yaygın” gibi sorular ışığında verileri sayısal değerlere indirgeyerek, daha geniş kapsamlı fakat daha yüzeysel sonuçlara ulaşabilmeyi sağlamaktadır (Coşkun, Altunışık ve Yıldırım: 2017).

Bu bağlamda, nicel yöntemin en önemli avantajı ölçülebilir, karşılaştırılabilir ve genellenebilir veriler sunmasıdır. Ancak bu veriler çoğu zaman sosyal olguların nedenlerini açıklamada yetersiz kalabilir. Nitel yöntem ise katılımcıların düşüncelerini, değerlerini ve yaşam deneyimlerini daha derinlemesine analiz etmeye olanak tanır; ancak elde edilen veriler genellikle daha az kişiyle sınırlı olduğundan, genellenebilirlik açısından sınırlı olabilir. Bu nedenle her iki yöntemin zayıf yönlerini dengeleyebilmek adına karma yöntem benimsenmiştir.

Bu araştırmada, sosyal yapının çok katmanlı doğasını kavrayabilmek, sadece yüzeysel eğilimleri değil aynı zamanda arkasındaki sosyal anlamları da ortaya çıkarabilmek amacıyla hem nicel hem de nitel veri toplama tekniklerinden yararlanılmıştır. Bu tercihle, sayısal dağılımların yanı sıra katılımcıların öznel anlatılarının da değerlendirilmesi sağlanmış; böylece elde edilen bulguların hem güvenilirliği hem de yorumsal derinliği artırılmıştır.

İlk olarak, nicel veriler toplamak amacıyla yapılandırılmış bir anket formu hazırlanmıştır. Bu anket formu, katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mesleği, köyde yaşama süresi gibi demografik özelliklerinin yanı sıra, komşuluk ilişkileri, yardımlaşma biçimleri, aile içi roller, kültürel katılım, mekânsal değişim algısı, göç eğilimleri ve turizme yönelik tutumları gibi çeşitli toplumsal konulara dair görüşlerini de ölçmeye yöneliktir. Bu şekilde, sayısal veriler aracılığıyla geniş bir katılımcı grubunun sosyal değişimle ilgili algıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anketin yanı sıra, araştırmaya nitelik katmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmelere de yer verilmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak yapılan bu görüşmeler, belirli bir soru çerçevesine dayanmakla birlikte, katılımcıların düşüncelerini daha ayrıntılı ve özgürce ifade edebilecekleri bir diyalog ortamı sunmuştur. Görüşmeler sırasında katılımcıların kendi yaşam hikâyeleri, değişime dair bireysel gözlemleri, geleneksel ve modern değerler karşısındaki tutumları gibi konular üzerine durulmuştur. Bu sayede hem sayısal verilerle desteklenen hem de kişisel anlatılarla zenginleşen bir veri seti elde edilmiştir.

Araştırma süreci boyunca anketlerin uygulanması ve yarı yapılandırılmış görüşmelerin gerçekleştirilmesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 16.04.2025 tarihli ve 355234 sayılı kararı (Toplantı No: 04, Karar No: 2025/152) ile onaylanmıştır. Etik kurul tarafından, veri toplama araçlarının etik açıdan sakıncalı olmadığına oy birliği ile karar verilmiştir. Bu çerçevede tüm katılımcıların gönüllü onamı alınmış, kimlik bilgileri gizli tutulmuş ve veri güvenliği ilkelerine titizlikle riayet edilmiştir. Gerek nicel gerekse nitel verilerin toplanması sürecinde, araştırmacının sahadaki gözlemleri de ayrıca not alınarak değerlendirme sürecine dâhil edilmiştir.

Araştırmanın nicel boyutunu oluşturan anketler, SPSS 26.0 programında analiz edilmiştir. Veriler öncelikle kodlanmış, ardından frekans ve yüzde dağılımları hesaplanarak tablolastırılmıştır. Böylece, Ayazini Köyü halkının sosyo-demografik özellikleri ve turizme dair tutumları sayısal olarak sistematik biçimde değerlendirilmiştir. Görüşme verileri ise içerik analizi yöntemiyle çözümlemeye tabi tutulmuştur. Katılımcı ifadeleri temalar hâlinde gruplanarak, kavramsal çerçeve ile ilişkilendirilmiş ve sosyal değişimin anlam boyutu yorumlanmıştır.

Ayazini Köyü halkının turizmle birlikte yaşadığı dönüşüm hem istatistiksel olarak ortaya konmuş hem de bu değişimin yerel halkın gündelik hayatında nasıl bir anlam kazandığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Böylece araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği artırılmış, sosyal değişimin çok boyutlu yapısı daha bütüncül bir bakışla ele alınmıştır.

1.5.1. Araştırmanın Nicel Boyutu

Bu araştırmada, Ayazini Köyü'nde turizmin sosyal, ekonomik ve kültürel etkilerini incelemek amacıyla yapılandırılmış bir anket formu geliştirilmiştir. Anket, yerel halkın turizm sürecine dair algı, tutum ve deneyimlerini ölçmeyi hedeflemiştir.

Hazırlanan anket formu, kapalı uçlu ve çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. Toplamda **22 sorudan** oluşan bu form, hem demografik bilgiler (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek vb.) hem de sosyal değişim, kültürel dönüşüm, ekonomik yapı ve mekânsal memnuniyet gibi tematik alanlara yönelik sorular içermektedir.

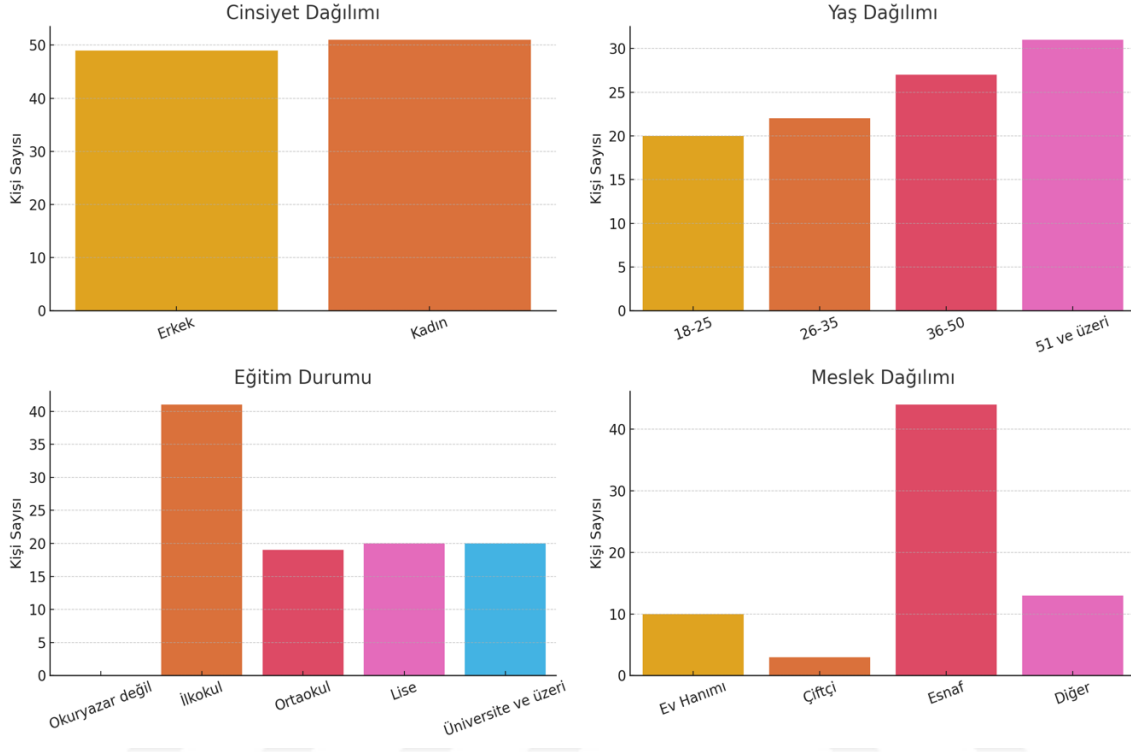
Anket sorularının bir bölümü Likert tipi olarak düzenlenmiştir. Katılımcılardan bazı ifadeler için “katılıyorum”, “katılmıyorum” veya “kararsızım” şeklinde görüş belirtmeleri istenmiştir. Bazı sorular ise üçlü ya da dörtlü seçenekler içeren çoktan seçmeli yapıdadır. Bu yapı sayesinde hem niteliksel hem de niceliksel verilerin elde edilmesi amaçlanmıştır.

Anket formu, araştırmacı tarafından doğrudan sahada uygulanmıştır. Her katılımcı ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiş ve anket soruları sözlü olarak yöneltilmiştir. Bu yöntemle hem daha sağlıklı veri elde edilmesi sağlanmış hem de anlam kaymalarının önüne geçilmiştir. Uygulama süreci boyunca katılımcılara araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilmiş, kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı açıkça ifade edilmiştir. Çalışmaya katılan katılımcılara, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmış Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu sunulmuş; gönüllülük esasına dayalı olarak katılım sağlanmıştır.

Anket, **Ayazini Köyü’nde yaşayan 100 katılımcıya** uygulanmıştır. Katılımcıların belirlenmesi sırasında yaş, cinsiyet, meslek ve köyde yaşama süresi gibi değişkenler göz önünde bulundurularak farklı sosyo-demografik grupların temsil edilmesine dikkat edilmiştir. Bu sayede köyün sosyal yapısını yansıtan dengeli bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Anket uygulamasından elde edilen veriler, araştırmanın ilerleyen bölümlerinde frekans analizleriyle değerlendirilecek ve sosyolojik bağlamda yorumlanacaktır. Katılımcılara dair demografik bilgiler şu şekildedir.

Tablo 2. Yukarıdaki Grafiklerde Ayazini Köyü’nde Yapılan Çalışmada Yer Alan Katılımcıların Demografik Dağılımı Dört Başlık Altında Görselleştirilmiştir.

Ankete Katılanların Demografik Dağılımı

1.5.2. Araştırmanın Nitel Boyutu

Bu araştırma kapsamında Ayazini Köyü’nde gerçekleştirilen saha çalışmasının önemli bir ayağını yarı yapılandırılmış görüşmeler oluşturmaktadır. Bu görüşmeler, köy halkının turizmle birlikte yaşadığı toplumsal dönüşümü daha yakından anlayabilmek ve bireylerin duygu, düşünce ve deneyimlerine ulaşabilmek amacıyla uygulanmıştır.

Görüşmeler, farklı yaş, cinsiyet ve farklı meslek gruplarından seçilmiş 10 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, köyde uzun süredir yaşayan veya köyle güçlü bağlara sahip bireylerden oluşmuştur. Bu kapsamda katılımcıların seçimi kartopu tekniğiyle belirlenmiştir. Amaç, turizmle doğrudan ya da dolaylı olarak etkileşim kurmuş bireylerin deneyimlerini ortaya koymak ve köydeki değişimi farklı toplumsal grupların gözünden değerlendirebilmektir.

Görüşmeler yarı yapılandırılmış olarak tasarlanmış, toplam 16 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Sorular; toplumsal ilişkilerdeki değişim, geleneksel yaşam biçimi, kadın ve gençlerin toplumsal hayattaki yeri, sosyal sınıf farklılıkları, göç hareketleri, gençlerin

eğitime ve geleceğe bakışı, değerler, mekânsal dönüşüm, liderlik, kültürel etkinlikler, aile içi iş bölümü gibi geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bu sayede katılımcıların yalnızca mevcut durumu değil, aynı zamanda geleceğe dair beklentileri, kaygıları ve önerileri de ortaya konmuştur.

Görüşmeler, bireylerin kendilerini rahatça ifade edebileceği, samimi ve güven ortamının sağlandığı yüz yüze ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı aktif olarak esnafılık yapan, tarlada çalışan ya da kahvehanelerde sosyalleşen bireylerden oluştuğu için, görüşmelerin sürekliliği ve verimliliği açısından ses kaydı tekniği tercih edilmiştir. Katılımcılardan ses kaydı alınması için öncesinde açık rıza alınmış ve görüşmelerin gizliliği titizlikle korunmuştur. Görüşmeler daha sonra yazıya aktarılmış ve analiz sürecine dahil edilmiştir. Katılımcılar, metinlerde kod isimlerle temsil edilmiştir.

Elde edilen veriler, tematik analiz tekniği ile analiz edilmiştir; her sorudan elde edilen yanıtlar sosyolojik bir bakış açısıyla anlamlandırılmıştır. Bu teknik sayesinde köydeki değişim sadece genel eğilimlerle değil, bireysel gözlemler, yorumlar ve deneyimler üzerinden de değerlendirilmiştir. Görüşmelerde özellikle turizmin toplum yapısı üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri, sosyal uyum süreçleri, mekânsal dönüşümle ilgili memnuniyet ve eleştiriler, kültürel değişim karşısında yerel halkın tutumu dikkat çekici şekilde ortaya çıkmıştır.

Bu görüşmeler, çalışmanın nitel boyutunu güçlendirerek, anket verileriyle birlikte değerlendirildiğinde Ayazini Köyü'nde yaşanan toplumsal dönüşümün çok daha geniş ve derinlikli bir resmini sunmaktadır.

1.4.3. Araştırmacının Saha Notları

Bu araştırmada veri toplama süreci kapsamında yalnızca anket ve yarı yapılandırılmış görüşmelerle sınırlı kalınmamış; aynı zamanda araştırmacının gözlem tekniğiyle elde ettiği saha notları da çalışmaya dâhil edilmiştir. Farklı tarihlerde Ayazini Köyü'nde bulunan araştırmacı, köy halkıyla gündelik sohbetlere katılmış; yerel yaşam pratiklerini ve turizmle şekillenen toplumsal dönüşümü doğrudan gözlemleme imkânı elde etmiştir. Bu bağlamda, sahada edinilen bazı dikkat çekici izlenimler aşağıda bütünlüklü şekilde aktarılmaktadır.

Ayazini Köyü, Afyonkarahisar kent merkezine yaklaşık yarım saatlik mesafede konumlanmaktadır. Araştırma sürecinde ilk göze çarpan unsurlardan biri, köyün

nüfusunun görece düşük olmasıyla bağlantılı olarak toplu ulaşım imkânlarının yetersizliğidir. Bu durum, bireysel aracı olmayan ziyaretçiler için ulaşımında zorluklara neden olmakta; köye gelen turistlerin büyük kısmı özel araçlarla seyahat etmektedir. Saha çalışmaları sürecinde araştırmacı da bu ulaşım sınırlılıklarından doğrudan etkilenmiştir.

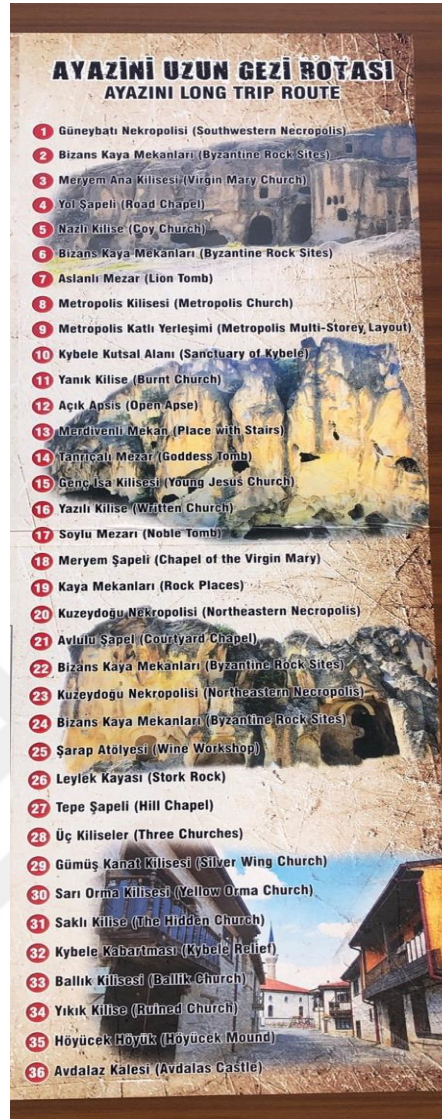
Buna karşılık olarak, Afyonkarahisar kent merkezindeki Zafer Meydanı'nda yer alan resmi turizm ofisinin tanıtım faaliyetlerinde Ayazini Köyü'ne odaklanmış olması dikkate değerdir. Ofiste Ayazini'ne özgü tanıtım materyalleri sergilenmekte; gezi rotalarının gösterildiği büyük boyutlu panolar aracılığıyla turistlere yönlendirme yapılmaktadır. Bu durum, köyün yerel ölçekte turizm destinasyonu olarak stratejik bir konuma taşındığını göstermektedir.

Resim 18. Ayazini Ulaşım Haritası.

Kaynak: Yazar tarafından çekilmiştir.

Resim 19. Ayazini Uzun Gezi Rotası.

Kaynak: Yazar tarafından çekilmiştir.

Köyün girişinde konumlanan Frigya Açık Hava Müzesi ve Karşılama Merkezi, Ayazini'nin tarihsel kimliğini yansıtan önemli bir odak noktası olarak dikkat çekmektedir. Giriş bölümünde Kral Midas figürleriyle süslenmiş panolar, Frig motifleriyle bezenmiş görsel öğeler ve bilgilendirici tanıtım levhaları yer almakta; bu alan, köye gelen ziyaretçilerin ilk duraklarından biri hâline gelmektedir. Turistlerin büyük bir bölümü bu yapının önünde fotoğraf çekmekte ve kısa süreli vakit geçirerek köyün iç kesimlerine yönelmektedir. Yerel halk ise bu yapının “köyün tarihsel vitrini” işlevi gördüğünü belirtmekte; özellikle ilk defa gelen turistlerin ilgisinin bu alandan başladığını ve köyün turistik değerini artırdığını ifade etmektedir. Fiziksel yapısı ve konumuyla dikkat çeken bu karşılama noktası, köyün geçmişten bugüne uzanan tarihsel zenginliğini sembolik bir biçimde yansıtarak, turistik ilgiyi besleyen temel unsurlardan biri hâline

gelmiştir, aynı zamanda köydeki kültürel rotanın başlangıç noktası olarak konumlanmaktadır.

Araştırma yaklaşık iki aylık bir sürede, Nisan ve Mayıs aylarında havaların ısınmaya başladığı bir dönemde çeşitli zaman aralıklarında Ayazini Köyü'nde bulunarak gerçekleştirilmiştir. Turizmin bölgede yeni yeni aktif olmaya başladığı yılın bu döneminde yer yer turist toplulukları gözlenmişti. Bu süreçte araştırmacı, katılımlı gözlem yöntemiyle gündelik yaşamı bizzat deneyimleyerek ve bireylerle yüz yüze etkileşim kurarak kapsamlı gözlemler yapmıştır. Ancak katılımcılara ulaşma süreci yer yer çeşitli zorlukları da beraberinde getirmiştir. Köyün sınırlı gelişmişlik düzeyi ve akademik araştırmalara dair farkındalık eksikliği, bazı bireylerin çalışmaya karşı önyargılı yaklaşmasına neden olmuştur. Örneğin bazı köylüler, araştırmanın siyasi bir amaç taşıdığı şüphesiyle görüşme taleplerini “*Aman beni karıştırma böyle şeylere*” veya “*Sen bizim sesimizi duyuracaksan başım yanar kesin istemem öyle şeyler*” gibi ifadelerle geri çevirmiştir. Öte yandan, duygularını paylaşmak için bir fırsat yakaladığını hisseden ve içtenlikle katkı sunmak isteyen birçok katılımcı da olmuştur. Bu durum, köy halkının araştırma sürecine yönelik tutumlarının oldukça farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Saha ziyaretlerinin yapıldığı dönemlerde köy halkının büyük bir kısmı tarımsal faaliyetlerle meşgul olup genellikle bahçelerde çalışmakta; diğer bir kısmı merkezdeki iş yerlerinde istihdam edilmekte, öğrenciler okulda bulunmakta ve yaşlı bireyler ise evde zaman geçirmektedir. Bu nedenle, erişilebilir katılımcı sayısı sınırlı kalmış, bireylere ulaşmak ciddi emek ve zaman gerektirmiştir. Araştırmacı, Ayazini’de ikamet eden ancak Afyonkarahisar merkezde çalışan bireylerin işyerlerine gitmiş, ev ev, kapı kapı dolaşarak katılımcılara ulaşmaya çabalamıştır. Kadın bir araştırmacı olarak başta bazı bireylerin çekimser tutumlarıyla karşılaşmış olsa da zamanla samimi ve güvene dayalı ilişkiler kurulmuş, bu da veri toplama sürecinin verimliliğini artırmıştır. Genel olarak toplumda yaygın bir güven eksikliği gözlemlenmiş ve bu durum, araştırmacının kendisini açık ve şeffaf biçimde tanıtmayı zorunlu kılmıştır.

Saha gözlemleri, Ayazini Köyü’nün turizm destinasyonu haline gelme sürecinde halkın hem memnuniyet hem de belirsizlik içeren duygular taşıdığını ortaya koymaktadır. Turizm çalışmalarının kısa sürede hayata geçirilmesi ve köyün bir anda bölgesel cazibe merkezine dönüşmesi, halkta bir yandan ekonomik beklentileri tetiklerken diğer yandan ne yapılacağına dair bir bilinmezlik de yaratmıştır. Yerli bir esnaf bu durumu

“Kucağımıza bir turizm bırakıldı, bebek gibi; onunla ne yapacağımızı deneyerek anlamaya çalışıyoruz” sözleriyle özetlemiştir. Bu ifade, yerel halkın ani dönüşüm karşısındaki hazırlıksızlığını ve çözüm arayışını açıkça yansıtmaktadır.

Aynı zamanda sahada dikkat çeken bir diğer gözlem, genç bireylerin turizm sürecine katılımında toplumsal ve kültürel engellerin varlığıdır. Özellikle bazı kız çocuklarının gerek fiziksel gerekse sosyal açıdan bu alanda aktif rol alabilecek yeterliliğe sahip olmalarına rağmen, ailelerinin izin vermemesi nedeniyle süreç dışında kaldıkları görülmüştür. Örneğin, diksiyonu oldukça düzgün ve insan ilişkilerinde başarılı bir genç kızın, potansiyel bir turizm rehberi olabileceği düşünülmesine karşın ailesi tarafından bu yönde desteklenmediği ve sürece katılımının engellendiği tespit edilmiştir.

Benzer şekilde, bazı genç yetişkin bireylerin evlerinin konumu itibarıyla önemli bir ticari avantaja sahip olmalarına rağmen, *“benim bilmediğim işler”* şeklinde ifade ettikleri çekincelerle ticarete atılmaktan uzak durdukları gözlemlenmiştir. Bu durum, yalnızca ekonomik değil aynı zamanda sosyo-kültürel dinamiklerin de turizmle bütünleşme sürecinde belirleyici rol oynadığını göstermektedir.

Bu noktada dikkat çeken önemli gelişmelerden biri, köydeki yerel halk tarafından kurulan Frigya Kültür ve Turizm Derneği’nin faaliyetleridir. Dernek, köyün bu hızlı dönüşüme henüz hazır olmadığını göz önünde bulundurarak, halkı bilgilendirme ve yönlendirme amacıyla çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Farklı yaşam tarzlarına sahip turistlerle karşılaşmalarda hoşgörülü olunması gerektiği, kültürel farklılıklara saygı duyulmasının önemi ve turizmin sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal bir süreç olduğu vurgulanmaktadır. Esnafa yönelik bilgilendirme faaliyetlerinde ise müşteriye yalnızca maddi değil, aynı zamanda manevi hassasiyetle yaklaşılması gerektiği ifade edilmektedir.

Ayrıca köydeki ticari düzeni korumak adına fiyatların standartlaştırılması, esnaflar arası rekabetin azaltılması ve iş birliği ortamının geliştirilmesi için adımlar atılmaktadır. Dernek, bu çerçevede köy esnafından maddi katkı toplayarak turistlere yönelik çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. At binme turları, ateş başı sohbetleri gibi deneyimsel faaliyetler bu kapsamda uygulamaya koyulması tasarlanan etkinlikler arasında yer almaktadır. Tüm bu etkinlikler, turist çekmeyi amaçladığı kadar, köyün sosyal yapısına uyumlu bir turizm biçimi geliştirmeyi de hedeflemektedir. Bununla birlikte, bazı köylüler gelen turistlerin köyün ahlaki normlarını olumsuz etkileyebileceği

yönünde endişeler dile getirmiştir. Bu da köydeki sosyal dönüşüm sürecine dair farklı algıların ve değerlerin bir arada bulunduğunu göstermektedir.

Frigya Kültür ve Turizm Derneği'nin yürüttüğü çalışmalar, yalnızca turist çekmeyi değil; aynı zamanda yerel halkın bu dönüşüm sürecine daha sağlıklı bir biçimde uyum sağlamasını da amaçlamaktadır. Bu kapsamda, fiziksel, sosyal ve kurumsal altyapıların güçlendirilmesi için çeşitli öneriler geliştirilmektedir. Dernek, Ayazini Köyü'nün sürdürülebilir bir turizm destinasyonu haline gelmesi adına hem ekonomik hem de toplumsal boyutları dikkate alan bütüncül bir yaklaşım sergilemektedir.

Saha özelindeki gözlemler sonucu bu çalışmaların haklılığını doğrular nitelikte veriler de elde edilmiştir. Köy halkı, ulaşım olanaklarının yetersizliği nedeniyle Ayazini'nin daha geniş turist kitlelerine erişemediğini belirtmektedir. Özellikle Gazlıgöl Termal bölgesine gelen ziyaretçilerin, köye sadece 5 kilometre mesafede olmalarına rağmen Ayazini'den habersiz oldukları ifade edilmiştir. Katılımcılar, bu duruma karşılık Gazlıgöl gibi yoğun turizm noktalarında köye dair tanıtım yapılmasını ve Ayazini'nin tur güzergâhlarına dâhil edilmesini önermektedir. Bu talepler, köyün tanıtım eksikliği kadar, turizm bilgisi konusunda yaşanan yetersizliklere de işaret etmektedir. Görüşmelerde bazı katılımcılar, bölge halkının uzun yıllar hayvancılık ve tarımla uğraştığını, bu nedenle turizmin ne olduğu ve nasıl yapılacağı konusunda bilgi eksikliklerinin bulunduğunu vurgulamıştır. Turizme dair temel bilgiler, misafir ağırlama biçimleri ve sosyal iletişim becerileri gibi konularda halkın bilinçlendirilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Bu durum, sadece fiziksel değil aynı zamanda sosyal ve kültürel altyapının da geliştirilmesine olan ihtiyacı göstermektedir.

Ayrıca yapılan görüşmelerde, köy halkının restorasyon ve turizm uygulamalarına dair daha kapsayıcı beklentilere sahip olduğu da gözlemlenmiştir. Birçok katılımcı, mevcut restorasyon çalışmalarının ve turistik gelişmelerin yalnızca belirli bir cadde ile sınırlı kalmasından duydukları memnuniyetsizliği dile getirmiştir. Halk, bu süreçlerin sadece merkezi değil, köyün tüm sokak ve alanlarını kapsayacak biçimde genişletilmesini talep etmektedir. Bu durum, yerel halkın turizmden yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda fiziksel ve sosyal olarak da daha yaygın bir biçimde faydalanma arzusunu yansıtmaktadır. Bu talepler, turizm politikalarının yalnızca mekânsal değil, aynı zamanda toplumsal bütünleşmeyi de öncelemesi gerektiğini göstermektedir.

Ayrıca yapılan görüşmelerde, köy halkının restorasyon ve turizm uygulamalarına dair daha kapsayıcı beklentilere sahip olduğu da gözlemlenmiştir. Birçok katılımcı, mevcut restorasyon çalışmalarının ve turistik gelişmelerin yalnızca belirli bir cadde ile sınırlı kalmasından duydukları memnuniyetsizliği dile getirmiştir. Halk, bu süreçlerin sadece merkezi değil, köyün tüm sokak ve alanlarını kapsayacak biçimde genişletilmesini talep etmektedir. Bu durum, yerel halkın turizmden yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda fiziksel ve sosyal olarak da daha yaygın bir biçimde faydalanma arzusunu yansıtmaktadır. Bu talepler, turizm politikalarının yalnızca mekânsal değil, aynı zamanda toplumsal bütünleşmeyi de öncelemesi gerektiğini göstermektedir.

Köyde yapılan saha gözlemleri sırasında, yerli esnaf ile sonradan köye dışarıdan gelen esnaflar arasında zaman zaman gerilimli ilişkilerin ortaya çıktığı dikkat çekmiştir. Turizmle birlikte artan ticari hareketlilik, Ayazini’de yeni iş alanlarının doğmasına neden olmuş; bu gelişme, bölge dışından bazı bireylerin köyde işletme açma girişimlerini beraberinde getirmiştir. Yerli esnafların bir kısmı bu durumu köy halkı için doğmuş bir fırsat olarak görmekte ve bu fırsatın dışarıdan gelenlerle paylaşılmasını adaletsiz bulmaktadır. *“Burası bizim, neden başkaları faydalansın?”* düşüncesiyle hareket eden bazı yerli esnaflar, dışarıdan gelen girişimcilere karşı mesafeli hatta zaman zaman dışlayıcı bir tavır sergileyebilmektedir. Bu durum, köy içerisinde ekonomik temelli mikro ölçekte bir toplumsal ayrışmanın ve aidiyet duygusuna dayalı sınır çizimlerinin oluştuğunu göstermektedir.

Öte yandan, bu gelişmeyi daha olumlu karşılayan ve dışarıdan gelen esnafa destek olmaya çalışan yerli işletmeciler de bulunmaktadır. Bazı yerli esnaflar, dışarıdan gelen girişimcilerin köy ekonomisine katkı sağladığını düşünmekte ve onları turizmde iş birliği yapılabilecek kişiler olarak görmektedir. Bu bağlamda, köyde tamamen homojen bir tepki olmadığını; yerli halk arasında hem sahiplenici hem de kapsayıcı yaklaşımların bir arada var olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, Ayazini’de turizmin toplumsal etkilerinin çok katmanlı ve farklı eğilimleri içinde barındıran bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Köyde gerçekleştirilen görüşmeler sırasında çok dikkat çekici sosyolojik bir çatışma problemi de fark edilmiştir. Mülkiyet yapısına ve geçmişten günümüze uzanan miras ilişkilerine dair dikkat çekici bir anlatı paylaşılmıştır. Yerel halktan bir katılımcının aktardığına göre, Ayazini’nin fiziksel yapısı üç temel bölgeden oluşmaktadır: sit alanı ilan edilmiş koruma altındaki bölüm, ormanlık alanlar ve tapulu araziler. Özellikle miras

paylaşımı sürecinde eski evlerin çoğunlukla kız çocuklarına bırakıldığı belirtilmiştir. Katılımcının ifadesiyle, “*Eskiden Antalya’da taşlık deniz sahillerini kızlara verirlermiş; bizde de taş evler kızlara kalırdı.*” Bu uygulamanın günümüzde bazı toplumsal sorunları beraberinde getirdiği ifade edilmiştir. Son yıllarda köydeki taş evlerin turistik değer kazanmasıyla birlikte, bu mülkler üzerinden damatların ekonomik kazanç sağlamaya başlaması; aileler arasında mülkiyet temelli mahkemelik sorunların ve miras davalarının artmasına neden olmuştur. Bu durum, köydeki toplumsal ilişkilerde yeni bir çatışma dinamiği doğurmakta ve geçmişte sessizce yürütülen miras paylaşım pratiklerinin bugün daha görünür ve tartışmalı hâle geldiğini göstermektedir.

Ulaşılabilen katılımcıların büyük bir çoğunluğunun bu çalışmaya özellikle katkıda bulunmak istemesi, sorulan sorulara içtenlikle cevap vermiş olmaları çok dikkat çekiciydi. Sanki sorulan sorular katılımcıların çok önceden düşünüp kendilerince muhasebesi yaptıkları konulardı. Hatta görüşme sonunda bazı katılımcılar, daha önce de köye araştırma yapmak üzere gelen kişiler olduğunu, ancak bu çalışmada yöneltilen soruların “*çok ayarında ve yerinde*” olduğunu belirterek, bu soruları cevaplarken hem keyif aldıklarını hem de araştırmacının onları gerçekten anladığını hissettikleri için mutluluk olduklarını ifade etmişlerdir. Bu geri bildirimler, görüşmeler sırasında sıkça hissedilen bir duyguyu da teyit etmiştir: “Bu insanların anlatmak istedikleri çok şey var.” Katılımcıların verdikleri yanıtların özenle seçilmiş olması, araştırmaya katılma konusundaki heves ve heyecanları bu araştırmayı yaparken en büyük motivasyon kaynağı oldu. Tekrar her birine bu yoldaki yardım, sabır ve hoşgörülerini için teşekkürlerimi iletmek isterim.

1.6. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Bu araştırmanın evrenini, Afyonkarahisar iline bağlı İhsaniye ilçesinin Ayazini Köyü’nde ikamet eden bireyler oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2024 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre, Ayazini Köyü’nün toplam nüfusu 925’tir. Küçük ölçekli yerleşim birimleri söz konusu olduğunda, araştırmalarda genellikle evrenin tamamının hedeflenmesi esastır. Ancak bu çalışmada, zamansal ve lojistik sınırlılıklar nedeniyle evrenin tamamına ulaşamamış; buna karşılık evrenin yaklaşık %10’unu temsil edecek şekilde 100 katılımcıdan oluşan bir örneklem grubu ile çalışılmıştır.

Araştırmada iki temel veri toplama tekniği kullanılmıştır: Anket ve yarı yapılandırılmış görüşme. Anket, köyde yaşayan ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 100 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Ankette yer alan katılımcılar, köyün farklı yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek gruplarından oluşan bireylerinden seçilmiştir. Katılımcıların demografik çeşitliliği, elde edilen verilerin daha geniş bir toplumsal yelpazeyi yansıtmasına olanak sağlamıştır.

Örneklem seçiminde kartopu tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, araştırmanın amacı doğrultusunda bilgi verebilecek bireylerin özellikle seçilmesini esas alır. Ayazini Köyü'nün farklı sosyal, ekonomik ve kültürel kesimlerini yansıtacak biçimde bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Böylece toplumsal değişimi daha doğru analiz edebilmek ve köydeki farklı grupların bakış açılarını ortaya koyabilmek hedeflenmiştir.

Anketin yanı sıra, 10 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde de kartopu tekniği kullanılmış, özellikle köyün toplumsal yaşamına aktif olarak katılan bireyler tercih edilmiştir. Katılımcılar arasında esnaflar, çiftçiler, kadınlar, gençler ve köy kahvesinde vakit geçiren yaşlı bireyler yer almıştır. Böylece, farklı kuşaklar ve sosyal roller üzerinden çok boyutlu bir veri seti oluşturulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler sırasında, bireylerin günlük yaşam akışlarının yoğunluğu dikkate alınmıştır. Bu nedenle görüşmeler, daha verimli olabilmesi amacıyla ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiş ve katılımcıların izniyle kaydedilen bu görüşmeler daha sonra deşifre edilmiştir. Katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuş ve metinde herhangi bir kişisel bilgiye yer verilmemiştir. Katılımcılar, “K1”, “K2” gibi kodlarla temsil edilerek görüşlerine metin içerisinde anonim bir şekilde yer verilmiştir.

Elde edilen veriler dikkate alındığında, bu araştırmada hem geniş katılımlı bir anket çalışması hem de yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla köy halkının düşünce, tutum ve deneyimlerine ulaşılmış, nitelikli ve anlamlı veriler toplanmıştır.

1.7. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Araştırmanın kapsamı, turizm faaliyetlerinin kırsal sosyolojik yapıyı nasıl dönüştürdüğüne odaklanmaktadır. Bu bağlamda, araştırma; toplumsal ilişkiler, aile yapısı, sınıfsal farklılaşma, kadınların toplumsal rolleri, mekânsal değişim algısı, gelir eşitsizliği, sosyal bütünleşme, kültürel değerler, göç olgusu ve liderlik yapısı gibi temalarla sınırlı tutulmuştur. Teorik çerçevede ise sosyal değişim kuramları esas alınarak, değişim süreci çok boyutlu bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Dolayısıyla araştırma,

yalnızca Ayazini Köyü örneği üzerinden ilerlemekte olup, elde edilen bulguların bu yerel bağlamla sınırlı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Farklı coğrafyalara genellenebilirlik iddiası taşımamaktadır.

Ayazini Köyü, son yıllarda kültürel ve doğal değerleriyle dikkat çeken, Frig Vadisi'nin önemli merkezlerinden biri haline gelen bir yerleşim yeridir. Köy, tarihi ve arkeolojik mirası sayesinde turizm destinasyonu olarak ön plana çıkmakta, buna bağlı olarak da toplumsal yapısında gözle görülür değişimler yaşanmaktadır. Bu çalışma, bu değişimleri yerinde gözlemlemek, toplumsal tutumları analiz etmek ve kırsal dönüşümün izlerini takip edebilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın örneklemini, Ayazini Köyü'nde yaşayan ya da bu köyle güçlü bağlarını sürdüren bireyler oluşturmaktadır. Anket çalışması, köyde ikamet eden 100 katılımcıya uygulanmıştır. Katılımcılar yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, mesleki konum ve köyde yaşama süresi gibi değişkenler açısından çeşitlilik göstermektedir. Örneklem grubu belirlenirken, köyün farklı sosyal kesimlerini temsil edebilecek bireylerin görüşlerine başvurulmasına özen gösterilmiştir. Bu sayede, araştırmanın daha bütüncül ve kapsayıcı bir perspektifle değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Ayrıca, derinlemesine veri elde etmek amacıyla 10 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, katılımcıların toplumsal hayattaki konumları dikkate alınmış; esnaflar, çiftçiler, ev hanımları, genç bireyler ve yaşlı köy sakinleri gibi farklı sosyal gruplardan katılımcıyla iletişime geçilmiştir. Katılımcılar aktif hayatın içindeki bireyler oldukları için çoğunlukla zamanları sınırlıydı. Bu nedenle, görüşmeler ses kaydı alınarak yürütülmüş, daha sonra deşifre edilerek analiz edilmiştir.

Köyün merkeze yaklaşık olarak uzaklığı 36 km'dir ve köyün ulaşım imkânları kısıtlıdır. Bu sebeple, her an gidip gelme imkânı olmadığı için saha çalışması parçalara ayrılarak tamamlanmıştır. Aynı zamanda yerli halk, bulunduğu köy şartları neticesiyle ve birçoğunun ilkokul mezunu olmasından kaynaklı olarak araştırmaya katılma davetine çekimser kalmıştır. Bunların başlıca sebepleri; köyde akademik araştırmalara dair farkındalığın düşük olması, yapılan çalışmaları kavramsal olarak anlamlandıramamaları, dolandırılma korkusu ve araştırmayı siyasi bir girişim zannetmeleridir. Yerli esnaflar arasında müşteriyle ilgilenme gerekliliği nedeniyle görüşmeye katılmayı reddedenler de olmuştur.

Katılımcıların seçimi, kartopu tekniği kullanılarak yapılmıştır. Bu teknikle, turizmin köydeki etkilerine doğrudan tanıklık etmiş bireylerin bilgi ve deneyimlerinden yararlanılması hedeflenmiştir. Araştırmanın odak noktasını kırsal alanda gerçekleşen sosyal değişim oluşturduğundan, örneklem grubunda bu değişimleri birebir yaşamış ve gözlemlemiş katılımcılara ulaşılması öncelikli olmuştur.

Çalışmanın genel evrenini 925 nüfuslu Ayazini Köyü sakinleri oluşturmakla birlikte, örneklem sayısı ve kapsamı, araştırmanın amacı doğrultusunda niteliksel derinlik sağlayacak şekilde sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda, örneklem grubunun genişliği ve çeşitliliği, çalışmanın elde ettiği bulguların güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmıştır. Ancak nüfusun tamamına ulaşılamamış olması, araştırmanın bir diğer sınırlılığı olarak değerlendirilmelidir.

Bununla birlikte, araştırma sürecinde çeşitli yapısal ve sosyokültürel sınırlılıklar da gözlemlenmiştir. Özellikle küçük ölçekli yerleşim yerlerinde, dışarıdan gelen araştırmacıya karşı duyulan mesafe ve temkinli tutum, veri toplama sürecinde doğrudan etkili olmuştur. Bazı katılımcılar, araştırmanın amacı hakkında detaylı bilgi verildiği hâlde, kayda alınma ya da resmi bir işlemle ilişkilendirilme kaygısıyla daha temkinli yanıtlar vermiştir. Ayrıca, katılımcıların büyük kısmının birbirini tanıyan, görece kapalı bir toplumsal çevre içerisinde yaşıyor olması, yanıtların samimiyetini ve çeşitliliğini sınırlayabilecek bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Kadın katılımcıların ise özellikle ev içi sorumlulukları, mahremiyet kaygısı ve geleneksel roller nedeniyle bazı sorulara yanıt verme konusunda çekinceleri olmuştur. Gözlemcinin varlığı, kimi durumlarda katılımcının kendini temsil etme biçimini etkilemiş, bu da nitel verilerin doğrudanlığı üzerinde sınırlı da olsa etki yaratmıştır. Bütün bu etkenler, araştırmanın bulgularının yorumlanmasında dikkatle göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırmanın Nisan ve Mayıs aylarında gerçekleştirilmesi nedeniyle, yerel halkın büyük bir bölümü tarla işleriyle meşgul olduğundan katılımcılara ulaşmak oldukça güçleşmiştir. Köy kahvesi yalnızca gece saat 22.00'den sonra açılmakta; gündüz saatlerinde ise, turistik hareketliliğin az olduğu köyün bazı bölgeleri oldukça tenha kalmaktadır. Bu koşullar altında, çalışmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilerek, katılımcıların gönüllü olarak araştırmaya dahil olmaları için ikna süreçleri yürütülmüştür. Söz konusu zorluklar, köy muhtarının verdiği destek sayesinde kısmen aşılabilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARININ ANALİZİ VE YORUMLANMASI

Bu bölümde, daha önce kavramsal ve kuramsal çerçevesi ortaya konulan ve yöntemsel detayları açıklanan araştırmanın saha uygulamasına dair elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Ayazini Köyü’nde gerçekleştirilen anket ve yarı yapılandırılmış görüşme çalışmaları doğrultusunda elde edilen veriler, belirli temalar altında gruplandırılarak sosyolojik bir analiz çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Veri analiz sürecinde, köy halkının sosyo-demografik yapısından başlayarak; komşuluk ilişkileri, aile yapısı, kadınların toplumsal rolü, sınıfsal konumlanmalar, sosyal yaşam pratikleri, göç olgusu, eğitim yapısı, geçim kaynakları, mekânsal değişim ve toplumsal fayda algısı gibi pek çok başlık altında değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirmeler yalnızca yüzeysel bir betimleme ile sınırlı kalmayıp, sosyal değişim kuramlarıyla ilişkilendirilerek daha derinlikli bir yorumlamaya gidilmiştir.

Bu bağlamda üçüncü bölüm, yalnızca saha verilerinin sunulduğu bir alan değil; aynı zamanda bu verilerin sosyolojik anlamlandırma süreciyle bütünleştiği hem bireysel hem de yapısal düzeydeki dönüşümlerin izlerinin sürüldüğü bir çerçeve sunmaktadır.

1. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1.1. CİNSİYET

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Erkek	49	49.0
Kadın	51	51.0

Sorulan ‘Cinsiyetiniz nedir?’ sorusuna verilen cevaplara göre araştırmaya katılan 100 katılımcıdan %51’i kadın, %49’u erkek olup, cinsiyet dağılımında görece dengeli bir yapı ortaya çıkmaktadır. Kadın katılımcıların oran olarak az da olsa daha fazla olması, kırsal bir yerleşim yeri olan Ayazini Köyü’nde kadınların kamusal alanla kurdukları ilişki açısından dikkat çekici bir veridir.

Bu dengeli dağılım, köydeki kadınların sadece ev içi rollerle sınırlı kalmadığını, toplumsal meselelerde ve özellikle turizmin etkileri üzerine yürütülen bir araştırmada görüş beyan etme konusunda aktif olduklarını göstermektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde bir kadın katılımcının ifade ettiği K5 “Önceden sadece ev işine bakardık,

şimdi pansiyon işletiyoruz. İlk başta korktum ama zamanla alıştım.” sözü, bu değişimin somut bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Turizmin yerel kadınlar üzerindeki etkisi yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda toplumsal görünürlük ve öznel güçlenme açısından da değerlidir. Ayazini’de kadınların hem ekonomik faaliyetlerde hem de karar alma süreçlerinde daha aktif olmaları, toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden tanımlandığını göstermektedir.

Bu dağılım, toplumsal cinsiyetin sadece biyolojik değil, kültürel ve yapısal olarak da inşa edilen bir kategori olduğunu savunan kuramsal yaklaşımlarla yakından ilişkilidir. Butler, toplumsal cinsiyetin performatif bir süreç olduğunu, yani bireylerin toplumsal beklentilere göre tekrar eden davranışlarla cinsiyet kimliğini sürekli olarak ürettiklerini ifade ederken (Butler, 1990: 25), Bourdieu ise “habitus” kavramı aracılığıyla, bireylerin içinde yetiştiği sosyal alanın onların davranış kalıplarını ve pozisyonlarını belirlediğini vurgular (Bourdieu, 1986: 170).

Bu bağlamda Ayazini Köyü’nde kadınların araştırmaya katılım düzeyindeki yükseklik, bir yandan toplumsal cinsiyet rollerinin zamanla yeniden performe edildiğini gösterirken, diğer yandan da kadınların sosyal habitus’larının –özellikle turizm gibi dışsal etmenlerin etkisiyle– dönüşmekte olduğunu göstermektedir. Böylece kadınlar, yalnızca araştırmanın öznesi olmakla kalmamakta; aynı zamanda değişen kırsal yapının etkin aktörlerine dönüşmektedir.

Bununla birlikte, kadınların aile ve kamusal alandaki dönüşen rollerine ilişkin daha derinlikli analizler, ilerleyen bölümlerde ele alınacaktır. Bu kısımda, sadece katılımcı profilindeki cinsiyet dengesine odaklanılmış ve bu verinin toplumsal temsili üzerinde durulmuştur.

1.2. YAŞ

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Yaş Aralığı

Yaş	Frekans	Yüzde (%)
18-25	20	20.0
26-35	22	22.0
36-50	27	27.0
51 ve üzeri	31	31.0

Sorulan ‘Yaş aralığınız nedir?’ sorusuna verilen cevaplara göre bireylerin yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %31’inin 51 yaş ve üzeri, %27’sinin 36–50 yaş aralığında, %22’sinin 26–35 yaş aralığında ve %20’sinin ise 18–25 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Bu dağılım, Ayazini Köyü’nde özellikle orta yaş ve yaşlı bireylerin sosyal yapıda baskın bir konuma sahip olduğunu ortaya koymaktadır. 51 yaş ve üzeri bireylerin hem frekans hem de yüzdesel olarak öne çıkması, bir taraftan çalışmamızın sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi için doğru hedef kitleye ulaştığımızı göstermektedir, diğer taraftan ise kırsal topluluklarda yaygın olarak gözlemlenen demografik yaşlanma eğiliminin bu örnekte de geçerli olduğunu göstermektedir.

Bu durum, kırsal bölgelerde genç nüfusun göç yoluyla merkezlere taşınması, kentte yaşamı tercih etmesi ya da köyde sunulan yaşam koşullarının genç bireyler için yeterince cazip olmamasına bağlanabilir. Özellikle 18–25 yaş grubunun oranının yalnızca %20 olması, bu yaş grubunun ya köy dışında eğitim-iş gibi nedenlerle bulunmadığını ya da sosyolojik olarak araştırma sürecine katılma konusunda daha düşük motivasyona sahip olduğunu düşündürmektedir. 26–35 yaş grubunun da görece düşük temsili, kırsal yerleşimlerin genç yetişkin nüfusu tutmakta zorlandığına işaret etmektedir. Bu grupların eksikliği, kırsalın sosyal sürdürülebilirliği açısından dikkate alınması gereken ciddi bir göstergedir.

Buna karşılık 36–50 ve 51 yaş üzeri grupların yüksek temsiliyeti hem köyde kalmayı tercih eden hem de turizm faaliyetlerinin başlaması ve gelişmesi sürecini doğrudan gözlemleyen bireylerin büyük oranda bu kuşaklar olduğunu düşündürmektedir. Özellikle 51 yaş üzeri bireyler, turizm öncesi döneme dair güçlü hatıralara sahip olmaları nedeniyle, sosyal değişimin etkilerini karşılaştırmalı olarak değerlendirme kabiliyeti açısından önemli bir konumdadır. Bu bireyler, mekânsal ve kültürel dönüşüm süreçlerine tanıklık etmiş, toplumsal hafızanın taşıyıcıları olarak işlev görmektedir.

Bu demografik eğilim, sosyolojik açıdan çok boyutlu biçimde yorumlanabilir. Mannheim’ın kuşak kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, her yaş grubunun aynı tarihsel ve toplumsal olayları farklı yaşam evrelerinde deneyimlemesi, onların bu olaylara ilişkin bakış açılarını da farklılaştırmaktadır. Örneğin, Ayazini Köyü’nde 51 yaş üzeri bireyler turizmi geleneksel yaşam tarzına yönelik bir tehdit olarak görebilirken, 26–50 yaş arası bireyler bu değişimi fırsata dönüştürmeye çalışan daha pragmatik bir tutum içinde olabilir. Genç bireyler ise bu değişimi verili ve doğal bir durum olarak

içselleştirmiş, eleştirel düşünceden ziyade uyum eğilimi geliştirmiş olabilir (Mannheim, 2018: 287–305)

Kıray'ın çözülme ve yeniden yapılanma kuramı, kırsal topluluklarda dışsal müdahalelerle (turizm, altyapı yatırımları, kültürel projeler gibi) geleneksel yapının bozulduğunu ve bu çözülme sürecinde yeni bir sosyal denge arayışının ortaya çıktığını savunur (Kıray, 1998: 47–54). Bu bağlamda, Ayazini'de yaş gruplarının her biri bu yapısal değişim sürecine farklı pozisyonlardan yaklaşmaktadır. Yaşlı bireyler çözülmeye direnen, geleneksel norm ve değerlerin koruyucusu olarak öne çıkarken; orta yaşlı bireyler dönüşümü yöneten ve yeniden yapılanma süreçlerinde aktif rol üstlenen grubu oluşturmaktadır. Genç kuşak ise, bu yeni yapının içerisine doğmuş, dolayısıyla eski yapıya dair doğrudan bir deneyim taşımayan bir kuşak olarak, mevcut düzeni “doğal” kabul etmekte ve eleştiri geliştirme kapasitesinden yoksun kalmaktadır.

Yaş dağılımındaki bu yapının bir diğer önemli boyutu, kuşaklar arası kültürel aktarım ve dönüşüm süreçlerini de doğrudan etkilemesidir. 51 yaş üzerindeki bireylerin deneyimleri, turizmle birlikte değişen toplumsal ilişkileri, mekânsal düzenlemeleri ve kültürel pratikleri hem koruma hem de aktarma açısından belirleyici olmaktadır. Ancak genç kuşakların köydeki düşük temsiliyeti, bu kültürel aktarımın sürekliliğini tehlikeye atabilecek bir kırılma noktası yaratmaktadır. Bu noktada, kuşaklar arası boşluk yalnızca bir yaş farkı değil; aynı zamanda bir değerler, yaşam tarzları ve dünyaya bakış biçimleri farkı olarak ortaya çıkmaktadır.

Genel tablo incelendiğinde Ayazini Köyü örneğinde yaş dağılımı yalnızca demografik bir veri değil, aynı zamanda sosyal yapının yeniden şekillenişine, toplumsal rollerin kuşaklar arası dağılımına ve kültürel sürekliliğin geleceğine dair güçlü ipuçları sunmaktadır. Bu nedenle yaş hem bireysel hem de toplumsal düzeyde değişimin analizinde temel belirleyicilerden biri olarak ele alınmalıdır.

1.3. EĞİTİM

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Eğitim Durumları

Eğitim	Frekans	Yüzde (%)
Lise	20	20.0
Ortaokul	19	19.0
Üniversite ve üzeri	20	20.0
İlkokul	41	41.0

Sorulan “Eğitim durumunuz nedir?” sorusuna verilen cevaplara göre, araştırmaya katılan bireylerin büyük bir kısmı ilkokul mezunudur (%41). Bu oranı sırasıyla lise (%20), üniversite ve üzeri eğitim düzeyi (%20) ve ortaokul mezunları (%19) takip etmektedir. Anket sonuçlarında “okuryazar değil” seçeneğini işaretleyen katılımcı bulunmamaktadır. Bu durum, Ayazini Köyü’nde okuryazarlık oranının yüksek olduğunu, ancak eğitimin büyük oranda temel düzeyde yoğunlaştığını göstermektedir.

Eğitim düzeyindeki bu dağılım, köyün demografik yapısıyla yakından ilişkilidir. Özellikle 51 yaş ve üzeri bireylerin toplam katılımcılar içindeki oranı %31’dir. Bu grubun çocukluk döneminde eğitime erişim olanaklarının sınırlı olması, ilkokul düzeyinin bu denli baskın olmasını açıklamaktadır. Öte yandan lise ve üniversite mezunlarının toplam oranının %40’a ulaşması, kırsal bir yerleşim birimi için dikkate değer bir artışı ve eğitim yoluyla yükselme eğilimini göstermektedir. Bu bulgu, genç kuşağın eğitime erişiminin arttığını ve eğitilmiş birey sayısının zamanla yükseldiğini ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, eğitim düzeyinin genel olarak düşük kalması, kırsal bölgelerde yaşanan şehir merkezine göç olgusu ile de yakından ilişkilidir. Özellikle yüksek öğrenim görmüş bireylerin büyük çoğunluğu, istihdam ve yaşam standartları nedeniyle köyde yaşamayı tercih etmemekte; bu durum, köyde kalan nüfusun eğitim düzeyini düşüren bir faktör olarak öne çıkmaktadır ayrıca bu durum kırsal alanlarda insan sermayesinin sürdürülebilirliğine dair bir kırılganlık oluşturmakta; köydeki sosyal ve kültürel yapıların dönüşümünü sekteye uğratabilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun verilerine göre, 2023 yılında Türkiye genelinde yükseköğretim mezunu oranı %23,6 iken, bu araştırmada yükseköğrenim düzeyinde katılımcı oranı %16’da kalmıştır. Bu karşılaştırma, Ayazini Köyü’nün ulusal ortalamanın altında seyrettiğini göstermekte, kırsal alan ile şehir merkezleri arasında eğitim düzeyinde var olan yapısal farkı yansıtmaktadır.

Bu noktada Bourdieu’nün kültürel sermaye ve habitus kavramları yol göstericidir. Bourdieu’ya göre eğitim, yalnızca bilgi edinme değil, aynı zamanda sembolik güç edinme aracıdır (Bourdieu, 1986: 242). Ayazini Köyü’nde yükseköğrenim gören birey sayısının görece azlığı, kültürel sermayenin sınırlı olduğunu ve dolayısıyla bireylerin toplumsal konumlarını dönüştürme şanslarının kısıtlı kaldığını göstermektedir. Buna bağlı olarak, köydeki sosyal yeniden üretim mekanizması daha çok ilkokul ve lise düzeyinde devam etmektedir.

Putnam'ın sosyal sermaye anlayışı da bu durumu başka bir açıdan desteklemektedir. Putnam'a göre, bireylerin eğitim düzeyi arttıkça toplumsal katılımları da artar (Putnam, 2000: 138). Ancak temel eğitimle sınırlı kalan bireyler, sosyal ağlara, yerel karar alma mekanizmalarına ve kolektif fayda üreten yapılarla ilişki kurmakta zorlanabilir. Bu durum, Ayazini gibi dönüşüm süreci içindeki yerleşimlerde, toplumsal katılımın eşit şekilde dağılmamasına ve bazı bireylerin dışlanmasına neden olabilir.

Köyde üniversite mezunlarının varlığı ise sadece bireysel başarıyı değil; aynı zamanda kültürel açıklık, teknolojik beceri ve turizm gibi sektörlerle daha donanımlı katılımı da beraberinde getirmektedir. Özellikle genç kuşakta artan eğitim düzeyi, modernleşme ile gelenek arasında bir gerilim yaratmakta; kuşaklar arası farklar daha görünür hale gelmektedir. Bu süreç, Durkheim'in organik dayanışma modelinde belirttiği gibi farklılaşmış işlevlere sahip bireyler arasında yeni ilişkiler doğururken, aynı zamanda Durkheim'in anomi kavramı çerçevesinde normların zayıflamasına ve bireysel yabancılaşmaya da neden olabilir (Durkheim, 2019: 137).

Son tahlilde, Ayazini Köyü'nde eğitim düzeyine dair veriler, sosyal değişimin yönünü ve hızını anlamak açısından oldukça önemlidir. Eğitim hem bir taşıyıcı hem de bir dönüştürücü işlev görmektedir; bireylerin sosyal konumlarını, aidiyet hislerini ve toplumsal katılımlarını belirlemektedir. Ancak bu işlevin sürdürülebilir olabilmesi için, kırsal bölgelerde eğitilmiş bireylerin tutulabileceği sosyal ve ekonomik ortamların güçlendirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, eğitim bir çıkış kapısı olarak işlev görürken, köy yaşamı deneyimli, eğitilmiş ve genç bireylerden yoksun kalacaktır.

1.4. MESLEK

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Meslek Dağılımı

Meslek	Frekans	Yüzde (%)
Diğer	19	19.0
Esnaf	44	44.0
Hayvancılık	3	3.0
Kamu	8	8.0
Turizm	13	13.0
Çiftçi	10	10.0
İşsiz	3	3.0

Sorulan “Mesleğiniz nedir?” sorusuna verilen cevaplara göre, araştırmaya katılan bireylerin %44’ü kendisini “esnaf” olarak tanımlamıştır. Bunu sırasıyla “diğer meslekler” (%19), “çiftçi” (%10) ve “işsiz” (%3) yanıtları izlemiştir. Bu dağılım, Ayazini Köyü’nün ekonomik yapısında önemli bir dönüşüm yaşandığını ve kırsal bir yerleşim yerinde hizmet sektörünün belirgin biçimde öne çıktığını göstermektedir.

Esnaflığın bu denli yüksek bir oranda temsil edilmesi, köyün geçim kaynaklarının artık tarım ve hayvancılık gibi geleneksel sektörlerden uzaklaşmaya başladığını ve yerini turizm odaklı ticari faaliyetlere bıraktığını ortaya koymaktadır. Bu durum, köy halkının ekonomik yaşamında önemli bir yeniden yapılanma sürecine girdiğine işaret etmektedir. Özellikle son yıllarda turizmin Ayazini’de ivme kazanması, bireyleri küçük ölçekli işletmeler kurmaya, el işi üretimi yapmaya ve turist odaklı hizmet sunmaya teşvik etmiştir. Bu faaliyetler sadece ekonomik değil, toplumsal yapıda da dönüşümler yaratmaktadır.

“Ev hanımı” kadınların da çoğu durumda aktif ekonomik aktörler oldukları görülmektedir. Mülakatlarda, birçok kadının ev pansiyonu işletmeciliği yaptığı, yöresel ürünler üreterek turistlere satış gerçekleştirdiği veya aile işletmelerinde aktif rol aldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu durum, kadın emeğinin özel alandan kamusal alana taşındığını, geleneksel ev içi rollerin ötesinde bir işlev kazandığını göstermektedir. Kadınların bu süreçte yalnızca üretici değil, aynı zamanda hizmet sağlayıcı ve girişimci kimlikler kazandığı görülmektedir. Bu dönüşüm, toplumsal cinsiyet rollerinin kırsalda nasıl yeniden tanımlandığını ortaya koymaktadır.

Mesleki dağılımdaki dikkat çekici bir diğer unsur ise çeşitliliğin görece düşük olmasıdır. Esnaflığın bu kadar baskın olması, köydeki ekonomik yapının tek merkezli bir eksende yoğunlaştığını göstermektedir. Bu yapı, bir yandan hızlı ekonomik adaptasyonu mümkün kılarken, öte yandan kırılganlık da taşımaktadır. Zira turizm sektörü mevsimsel ve dışsal faktörlere son derece duyarlıdır. Örneğin ekonomik kriz, salgın hastalıklar ya da güvenlik sorunları gibi durumlar, köydeki gelir kaynaklarını doğrudan etkileyebilir. Bu da ekonomik istikrar açısından risk oluşturmaktadır.

Bu bağlamda Lefebvre’in “mekânın üretimi” kuramı, Ayazini’deki değişimi anlamlandırmak için son derece işlevseldir. Lefebvre, mekânın yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkiler içinde üretildiğini savunur (Lefebvre, 2023: 26). Ayazini örneğinde, esnaflığın yükselişi yalnızca bireysel bir tercih değil;

köyün fiziksel mekânının da yeniden kurgulanmasıyla ilişkilidir. Yeni dükkânlar, pansiyonlar, kafeler ve hediyelik eşya tezgâhları, köyün dokusunu yeniden şekillendirmekte ve Ayazini’yi geleneksel üretim köyünden bir turizm destinasyonuna dönüştürmektedir.

Ayrıca Bourdieu’nün “alan” ve “habitus” kavramları bu dönüşümü açıklamak açısından yol göstericidir. Bireyler, içinde bulundukları sosyal alanın kurallarına göre davranış biçimleri geliştirirler. Ayazini’de esnaflığın yaygınlaşması, bireylerin ekonomik sermaye edinme çabası doğrultusunda, yeni bir habitus geliştirdiklerini göstermektedir (Bourdieu, 1986: 170). Yani bireyler, sadece ekonomik değil, aynı zamanda sembolik bir pozisyon kazanma motivasyonu ile hareket etmekte; bu da köy halkının zihniyetinde ve yaşam tarzlarında dönüşüme neden olmaktadır.

Bütün bu veriler ışığında değerlendirildiğinde, mesleki dağılımın Ayazini Köyü’nde ekonomik yapının köklü biçimde değişmekte olduğunu ve hizmet-ticaret sektörünün ağırlık kazandığını açık biçimde gösterdiği söylenebilir. Bu dönüşüm, geleneksel kırsal geçim biçimlerinden modern ekonomik yapılara geçişin bir göstergesidir. Ancak bu geçişin sürdürülebilir olabilmesi, ekonomik çeşitliliğin sağlanmasına ve geleneksel üretim biçimlerinin modernize edilerek desteklenmesine bağlıdır. Aksi hâlde, yalnızca turizme endeksli bir ekonomik yapı, köyü dışsal şoklara karşı savunmasız bırakabilir.

1.5. YAŞANILAN SÜRE

Tablo 7. Ayazini Köyü’nde Yaşama Süresi

Yaşanılan Süre	Frekans
1 yıldan az	17
1-5 yıl arası	10
10-20 yıl arası	3
20 yıldan fazla	7
5-10 yıl arası	4
Doğduğumdan beri	59

Sorulan “Ayazini Köyü’nde ne kadar süredir yaşıyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplara göre katılımcıların büyük çoğunluğunu oluşturan %59 ile doğduğundan beri yaşayanlar, %7’si 20 yıl ve üzeri, %3’ü 10–20 yıl, %4’ü 5–10 yıl ve %10’u 1–5 yıl ve %17 si 1 yıldan az süredir köyde yaşamaktadır. Bu veriler, Ayazini Köyü’nün demografik yapısında köklü, yerleşik bir halkın ağırlıkta olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcıların

dörtte üçünden fazlası, köy yaşamının geçmişten bugüne tüm dönüşüm evrelerine doğrudan tanıklık etmiş bireylerdir. Bu durum, araştırmanın sosyal değişim süreçlerine dair güçlü gözlemsel ve deneyimsel veri sunma kapasitesini artırmaktadır.

20 yıl ve üzeri ikamet süresi, yalnızca uzun bir zaman aralığını değil, aynı zamanda bireylerin köyle olan bağlarının mekânsal, kültürel ve tarihsel olarak derinleştiğini de göstermektedir. Bu bireyler, turizm faaliyetlerinin başlamasından çok önceye uzanan bir hafızaya sahiptir. Dolayısıyla, köyün turizm öncesi geleneksel yapısını, ekonomik geçim biçimlerini, toplumsal ilişkilerini ve kültürel normlarını doğrudan deneyimlemiş; turizmle birlikte yaşanan değişimleri karşılaştırmalı biçimde değerlendirme becerisine sahip kişilerdir.

Özellikle mekânsal aidiyet, bu uzun süreli yaşam süresi ile paralel bir şekilde güçlenmektedir. Mekânsal aidiyet yalnızca bir yerde ikamet etmeyi değil; o yerle bir anlam ilişkisi kurmayı, oranın kimliğine dâhil olmayı, mekâna dair sosyal, duygusal ve kültürel bağlar geliştirmeyi içerir. Ayazini halkının büyük çoğunluğu bu anlamda köyle özdeşleşmiş, mekânla kurdukları ilişki sadece fiziksel değil, aynı zamanda tarihsel ve semboliktir. Bu bağlamda Edward Relph'ın yer ile özdeşleşme (place attachment) kavramı, Ayazini halkının köyle kurduğu aidiyet ilişkisini anlamada işlevseldir (Relph, 1976: 38).

Daha kısa süreli ikamet eden bireylerin oranlarının düşük kalması, köye dışarıdan gelen göçün sınırlı olduğunu ve Ayazini'nin turistik cazibesine rağmen yeni yerleşimciler açısından henüz yaygın bir yaşam alanı hâline gelmediğini göstermektedir. Bu da köyün sosyal dokusunun büyük ölçüde özgünlüğünü koruduğuna işaret ederken, demografik çeşitliliğin henüz oluşmadığını ve mekânın hâlâ kapalı bir topluluk yapısı barındırdığını düşündürmektedir.

Tönnies'in "Gemeinschaft ve Gesellschaft" (cemaat ve cemiyet) ayrımı burada kritik bir önem taşır. Ayazini Köyü, hâlen cemaat tipi topluluk özelliklerini koruyan; bireylerin birbirini tanıdığı, sosyal ilişkilerin yüz yüze kurulduğu, dayanışmanın güçlü olduğu bir yapı sergilemektedir (Tönnies, 2022: 64). Ancak son yıllarda gelişen turizm hareketleri, köyde ekonomik ilişkilerin çeşitlenmesi, dışardan gelen ziyaretçi ve yatırımcı sayısının artması gibi etkenler, cemiyet tipi toplumsal ilişkilerin de yavaş yavaş belirmeye başladığını göstermektedir. Bu ikili yapı içinde, uzun yıllardır köyde yaşayan bireyler

cemaat formunu temsil ederken; son yıllarda köye yeni taşınan bireyler ve turistlerle kurulan ilişkiler cemiyet yöneliminin bir parçası hâline gelmektedir.

Lefebvre'in "mekânın üretimi" yaklaşımı, Ayazini örneğinde sosyal mekânın, sadece fiziksel yapıların değil, toplumsal ilişkilerin ve tarihsel sürekliliğin sonucu olarak biçimlendiğini ifade eder (Lefebvre, 2023: 33). Uzun yıllar köyde yaşayan bireyler, köyün sosyal mekânının kurucusu, aktarıcısı ve sürdürücüsüdür. Lefebvre'e göre mekân yalnızca yaşanan değil; aynı zamanda üretilen ve yeniden kurulan bir yapıdır. Bu bağlamda, köyün geleneksel sosyal dokusunun sürdürülmesi, bu bireylerin aktif katılımıyla mümkün olmaktadır.

Luhmann'ın sistem kuramı açısından da uzun süreli ikamet eden bireylerin köy içindeki sosyal alt sistemlerde (aile, komşuluk, dini yapı, ekonomi, yönetim) daha etkin ve belirleyici pozisyonlarda oldukları söylenebilir. Sistem içinde sürekliliği sağlayan bu bireyler, sosyal normların aktarımında, karar alma süreçlerinde ve kolektif hafızanın canlı tutulmasında merkezi roller üstlenmektedirler (Luhmann, 2006: 221).

Genel olarak değerlendirildiğinde, Ayazini Köyü'nde yaşayan bireylerin büyük kısmının uzun süreli ikameti, köyün sosyal yapısının hâlâ yerleşik ve tarihsel bir süreklilik içinde varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Bu veriler, yalnızca demografik bir profil sunmakla kalmayıp, aynı zamanda köyde yaşanan sosyal dönüşümlerin kim tarafından, ne tür bir tarihsel perspektifle deneyimlendiğine dair güçlü ipuçları vermektedir. Turizmle birlikte yaşanan değişimlerin daha doğru yorumlanabilmesi için bu uzun süreli yerleşimin ortaya çıkardığı toplumsal refleksler, alışkanlıklar ve karşılaştırma kapasitesi dikkate alınmalıdır.

2. TURİZMİN AYAZİNİ KÖY HALKI ÜZERİNDEKİ SOSYOLOJİK ETKİLERİNE DAİR BULGULAR VE YORUMLANMASI

2.1. KOMŞULUK İLİŞKİLERİ VE YARDIMLAŞMA

2.1.1. Komşuluk İlişkilerine Etkisi

Tablo 8. Komşuluk İlişkilerindeki Değişim

Komşuluk İlişkisi	Frekans
Güçlendirdi	53
Hiçbir etkisi olmadı	10
Kararsızım	9
Zayıflattı	28

Araştırmada “Turizm, köydeki komşuluk ilişkilerini nasıl etkiledi?” sorusuna verilen yanıtlar, Ayazini Köyü’nde komşuluk yapısının önemli ölçüde değiştiğine işaret etmektedir. Anket sonuçlarına göre katılımcıların %53’ü turizmin komşuluk ilişkilerini güçlendirdiğini belirtirken, %28’i zayıflattığını ifade etmiştir. %10’u hiçbir etkisinin olmadığını, %9’u ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu veriler, köy halkının yarıdan fazlasının turizmin sosyal ilişkileri pozitif yönde etkilediğini düşündüğünü ortaya koymaktadır.

Nitel veri toplama kapsamında yöneltilen “Turizmin köyünüzdeki toplumsal ilişkileri nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? Aile yapısı, komşuluk ilişkileri veya sosyal dayanışma açısından bir değişim yaşandı mı?” sorusuna verilen yanıtlarda, anket verilerini tamamlayıcı nitelikte önemli bilgiler sunmaktadır. Görüşmelerde bazı katılımcılar, turizmin sosyal hareketliliği artırdığını ve köyde tanışıklıkların çoğaldığını ifade ederken, bazıları ise rekabet ortamının ve çıkar çatışmalarının artması nedeniyle komşuluk ilişkilerinde zayıflama yaşandığını belirtmiştir.

Bir katılımcı (K3) sosyal etkileşimin arttığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Eskiden kimse kimseyi tanımazdı, mağaralar ahır ve ambar olarak kullanılırdı, şimdi tarihi öğreniyoruz, komşulukta da hareketlilik var.”

Benzer şekilde, başka bir katılımcı (K9) görüşlerini şu sözlerle dile getirmiştir:

“Turizme açıldıktan sonra sıcak insanlarla, akrabamla tanıştım. Önceden tanıımıyordum.”

Bu ifadeler, turizmin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal bağları da güçlendiren bir etki yarattığını göstermektedir. Ancak tüm görüşmeler bu yönde değildir. Bir katılımcı (K7), bu süreci olumsuz değerlendirmiş ve şu ifadeleri kullanmıştır:

“Turizm arttıkça fesatlıklar başladı. Herkes birbirini şikâyet ediyor.”

Bu görüş, turizmle birlikte köydeki komşuluk ilişkilerinde rekabet ortamının ve sosyal gerilimlerin de arttığını ortaya koymaktadır.

Bu durum, kırsal yapının geleneksel “Gemeinschaft” (cemaat) niteliğinin, modernleşme ve ekonomik dönüşümle birlikte “Gesellschaft” (cemiyet) yapısına doğru evrilmeye başladığını düşündürmektedir (Tönnies, 2022: 33–38). Yani, dayanışma temelli ilişkiler yerini çıkar ilişkilerine bırakmakta, bu da komşuluk bağlarında çözümlere yol açabilmektedir.

Durkheim’ın mekanik ve organik dayanışma ayrımı da bu durumu açıklamada işlevseldir. Köyün geçmişinde mekanik dayanışma, yani benzer işlevlere ve değerlere dayalı bağlar hâkimken; turizmin gelişmesiyle iş bölümü artmış, bireyler farklı toplumsal rollere yönelmiş ve organik dayanışma biçimleri ortaya çıkmıştır (Durkheim, 2019: 76). Fakat bu dönüşüm süreci, bazı bireylerde normların çözülmesi nedeniyle anomik duygulara da neden olabilmektedir (Durkheim, 2019: 241).

Bourdieu’nün “habitus” kavramı da bu bağlamda değerlidir. Turizmle birlikte bireylerin sosyal davranışları, ekonomik kazanımlar ve toplumsal statü beklentileri doğrultusunda yeniden şekillenmekte; bireyler yeni sosyal durumlara uyum sağlayabilmek için geleneksel ilişkilerden uzaklaşmaktadır (Bourdieu, 2018: 72).

Putnam’ın sosyal sermaye kavramı da dikkate değerdir. Putnam, güven, normlar ve ağlar yoluyla kolektif fayda üretimini mümkün kılan sosyal sermayenin, toplulukların bütünlüğü için temel olduğunu vurgular (Putnam, 1993: 167). Ayazini’de turizmin bu sosyal sermayeyi kimi noktalarda artırdığı, kimilerinde ise bireysel rekabeti doğurduğu görülmektedir. Özellikle esnaflar arasında gözlemlenen çıkar çatışmaları, geleneksel sosyal sermayenin zayıflamasına yol açarken, yeni iş birlikleri ve dayanışma biçimleri de gelişmektedir.

Ayazini Köyü’nde turizmin komşuluk ilişkileri üzerindeki etkileri çok katmanlı bir dönüşüm sürecine işaret etmektedir. Geleneksel dayanışma biçimlerinin bir yandan güçlenirken öte yandan zayıflamaya başlaması, toplumsal yapıda çift yönlü bir değişimin yaşandığını göstermektedir. Bu ikili yapı, köyün sosyal dokusunun modernleşme ve ekonomik etkileşimler karşısında nasıl evrildiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Anket verileriyle desteklenen yarı yapılandırılmış görüşmeler, turizmin sadece ekonomik değil, aynı zamanda gündelik yaşam pratikleri ve sosyal ilişkiler üzerinde belirleyici bir etki yarattığını açık biçimde ortaya koymaktadır.

2.1.2. Yardımlaşmaya Etkisi

Tablo 9. Yardımlaşma Biçimlerinde Gözlenen Değişim

Yardımlaşma	Frekans
Katılmıyorum	32
Katılıyorum	68

Anket çalışmasında katılımcılara yöneltilen “Turizmin Ayazini Köyü’ndeki yardımlaşma kültürünü nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlarda

%68'i bu kültürün sürdüğünü ve güçlendiğini belirtmiş; %32'si ise bu fikre katılmadığını ifade etmiştir. Bu veriler, köyde hâlen toplumsal dayanışma duygusunun önemli ölçüde varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.

Yardımlaşma, kırsal toplumların en belirgin özelliklerinden biridir. Geleneksel köy yapısında yardımlaşma, sadece bir ihtiyaç karşılamadan öte, bir dayanışma normudur. Ancak modernleşme süreçleri ve ekonomik dönüşümler, bu normların zayıflamasına neden olabilmektedir. Ayazini örneğinde, turizmle birlikte ekonomik ilişkilerin belirginleştiği ve bireysel girişimlerin yaygınlaştığı göz önüne alındığında, yardımlaşmanın bu yeni sosyo-ekonomik düzlemde nasıl şekillendiği önemli bir sorudur.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde bu konu doğrudan bir soru olarak sorulmamış olsa da birçok katılımcının cevaplarında yardımlaşma olgusuna dair dolaylı izler mevcuttur.

Örneğin bir katılımcı (K9), *“Köyde şu an 37 esnaf var bunlar hep aile şirketi. Üst katta konut, alt katta işyeri... herkes birbirine destek oluyor”* diyerek ekonomik yaşam içinde yardımlaşmanın devam ettiğine işaret etmiştir.

Bu tür örnekler, Durkheim'ın organik dayanışma kavramıyla ilişkilendirilebilir. Farklılaşan işlevlere sahip bireylerin karşılıklı bağımlılığı arttıkça, dayanışma da işlevsel bir biçimde dönüşür (Durkheim, 2019: 76).

Ancak tüm katılımcılar bu süreci olumlu değerlendirmemektedir. Bir başka katılımcı (K6): *“İnsanlar turizm arttıkça kendi kazançlarını daha ön plana çıkartmaya başladılar, o yüzden fesatlıklar da ortaya çıkmaya başladı”* diyerek, yardımlaşmanın yerine bireysel rekabetin geçtiğini ifade etmiştir.

Bu görüşler, Tönnies'in Gemeinschaft'tan Gesellschaft'a geçiş teorisiyle örtüşür. Tönnies'e göre cemaat yapısında karşılıklı yardım, duygusal bağlarla kurulan doğal bir davranışken; cemiyet yapısında bireyler arasındaki ilişkiler daha hesapçı ve menfaat odaklıdır (Tönnies, 2022: 33–38).

Bourdieu'nun “sosyal sermaye” kavramı da bu analizde yol göstericidir. Bourdieu, sosyal sermayeyi bireylerin sosyal ağlardan elde ettikleri kolektif kaynaklar olarak tanımlar (Bourdieu, 1986: 249). Ayazini örneğinde, bu sosyal sermayenin bir kısmı geleneksel dayanışma biçimleriyle sürerken; bir kısmı ise turizm sektörüne entegre olma, ortak iş yapma ve müşteriye yönlendirme gibi pratiklerle yeniden biçimlenmektedir. Bazı

bireyler bu süreçte sosyal ağlarını güçlendirip kazanç sağlarken, bazıları ise bu yeni yapıya dâhil olamayıp dışlanmaktadır.

Putnam da sosyal sermayeyi açıklarken “bağlayıcı” ve “köprü kurucu” olmak üzere iki farklı türden söz eder. Ayazini örneğinde, “bağlayıcı” sosyal sermaye (akrabalık, hemşerilik ilişkileri) hâlâ baskınken, “köprü kurucu” sosyal sermaye (turistlerle, yatırımcılarla kurulan ilişkiler) henüz sınırlıdır. Bu da köydeki yardımlaşma biçimlerinin daha çok içe dönük olduğunu göstermektedir (Putnam, 2000: 22–24).

Genel bir değerlendirmeye ifade etmek gerekirse, Ayazini Köyü’nde turizmin toplumsal yardımlaşma üzerindeki etkisi çift yönlüdür. Bir yandan yeni ekonomik dinamikler çerçevesinde farklı şekillerde yardımlaşma ilişkileri kurulmakta; diğer yandan ise bireysel çıkarların ön plana çıkmasıyla geleneksel yardımlaşma normları kısmen aşınmaktadır. Bu durum, kırsal yapının modernleşme sürecinde yaşadığı sosyal çözülme ve yeniden yapılanmanın önemli bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

2.2. AİLE YAPISINDAKİ DEĞİŞİM

2.2.1. Genel Aile Yapısına Etkileri

Tablo 10. Aile Yapısına Yönelik Katılımcı Görüşleri

Aile Yapısı	Frekans
Katılmıyorum	34
Katılıyorum	66

Turizm, geleneksel aile yapısında değişikliklere neden oldu. Katılımcıların bu ifadeye verdikleri cevaplara göre: %66’sı “Katılıyorum”, %34’ü “Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Bu dağılım, Ayazini Köyü’nde turizmin geleneksel aile yapısında belirgin bir dönüşüm yarattığını açıkça ortaya koymaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, aile ilişkilerinde ve rollerin paylaşımında gözle görülür bir değişim yaşandığını belirtmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılara yöneltilen “Turizmin köyünüzdeki toplumsal ilişkileri nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? Aile yapısı, komşuluk ilişkileri veya sosyal dayanışma açısından bir değişim yaşandı mı?” ve “Turizm, aile içi ilişkiler ve iş bölümü açısından nasıl bir değişime yol açtı, kadınlar veya çocuklar açısından farklı bir rol dağılımı oluştu mu?” sorularına verilen cevaplar, bu nicel verileri destekleyici niteliktedir.

Bazı katılımcılar, kadınların ekonomik faaliyetlere katılımının arttığını, aile bireyleri arasında iş bölümünün yeniden yapılandığını ve çocukların da bu sürece zaman zaman dâhil olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin bir katılımcı (K4), aile içi işleyişin dönüşümünü şu sözlerle ifade etmiştir:

“Kadınlar daha çok iş hayatına atılmış oldular, ellerinden gelen her şeyi yapıyorlar, daha aktif bir rol oynuyorlar.”

Bu ifade, kadınların geleneksel ev içi rollerinin dışına çıkarak ekonomik hayatta daha görünür hâle geldiklerini ortaya koymaktadır.

Bu bulgular, Bourdieu’nün habitus kavramı birlikte okunabilir. Bourdieu’ya göre bireylerin davranışları, içinde bulundukları sosyal çevrede şekillenen yerleşik eğilimlerle belirlenir (Bourdieu, 2018: 72). Ayazini örneğinde, turizmin sağladığı yeni ekonomik ve sosyal imkânlar, özellikle kadınların ve gençlerin yerleşik rollerini dönüştürmüş; ev içi yaşamdan kamusal ve ekonomik yaşama doğru bir yönelime neden olmuştur.

Weber’in rasyonelleşme ve modernleşme kuramı, toplumsal yapının dönüşümünü anlamada önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Geleneksel toplum yapılarının yerini daha akılcı, bürokratik ve işlevsel yapılar alırken; bu dönüşüm aile kurumunu da doğrudan etkilemektedir. Kırsal yaşamın gündelik pratikleri, Weber’in anlamlı eylem ve rasyonelleşme kavramları bağlamında yeniden şekillenmekte; duygusal temelli ilişkilerin yerini daha hesapçı, kurallı ve araçsal ilişkiler almaktadır (Weber, 2023: 215).

Turizme entegre olan aileler, evlerini aynı zamanda ticari alanlara dönüştürmekte, böylece konut ve işyeri arasındaki sınır ortadan kalkmaktadır. Bu durum, bireylerin gündelik yaşam pratiklerinde yeni roller üstlenmelerine neden olmakta; aile üyeleri arasında iş birliği ve kolektif sorumluluk artmaktadır.

Kadınların aile ekonomisine katkı sağlamaya başlaması, yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda kültürel ve toplumsal bir dönüşümün göstergesidir. Yıldız Ecevit’in toplumsal cinsiyet kuramı bu bağlamda önemlidir. Ecevit’e göre modernleşme süreçleri, kadınların toplumsal rollerini dönüştürerek yeni kimliklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlar (Ecevit, 2007: 59). Ayazini özelinde de bu dönüşüm açıkça gözlenmektedir.

Mardin’in merkez-çevre kuramı çerçevesinden bakıldığında ise, devletin merkezden çevreye yönelttiği turizm politikalarının aile yapısında da yeniden yapılanmalara neden olduğu söylenebilir (Mardin, 1974: 102). Merkezin teşvik ettiği

ekonomik faaliyetler, yerel halkın sosyal ilişkilerini, değer sistemlerini ve dolayısıyla aile kurumunu da yeniden şekillendirmektedir.

Tüm bu bulgular ışığında, turizmin Ayazini Köyü’nde aile yapısında yarattığı dönüşüm; sadece ekonomik bir boyutta kalmayıp, toplumsal cinsiyet rolleri, iş bölümü, kuşaklar arası ilişkiler ve sosyal aidiyet gibi birçok alana yansımıştır. Bu süreç, modernleşmenin kırsal alandaki mikro yansımalarını ortaya koyarken; aile kurumunun sosyal değişim içindeki merkezi rolünü bir kez daha gözler önüne sermektedir.

2.2.2. Aile İçi İş Bölümü

Tablo 11. Aile İçi İş Bölümüne Yönelik Değişiklikler

Aile İçi İş Bölümü	Frekans
Değişiklik olmadı	14
Kararsızım	17
Roller değişti	29
İş paylaşımı arttı	40

Anket formunda yer alan; “Turizm, aile içi ilişkiler ve iş bölümü açısından nasıl bir değişime yol açtı? Kadınlar veya çocuklar açısından farklı bir rol dağılımı oluştu mu?” sorularına verilen yanıtlara bakıldığında katılımcıların %40’ı “İş paylaşımı arttı”, %29’u “Roller değişti”, %17’si “Kararsızım”, %14’ü ise “Değişiklik olmadı” seçeneğini işaretlemiştir. Bu sonuçlar, Ayazini Köyü’nde turizmin etkisiyle aile içi iş bölümü ilişkilerinde dikkat çekici bir değişimin yaşandığını göstermektedir. Katılımcıların %69 gibi önemli bir bölümü, aile içindeki rollerin değiştiğini veya iş paylaşımının arttığını belirterek, turizmin kırsal toplumsal yapıda içsel bir dönüşüm yarattığına işaret etmektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde bu dönüşüm daha somut şekilde ortaya konmuştur. Bazı katılımcılar bu değişimi doğrudan kabul ederken (K2, K3, K4, K6, K7, K10), bazıları aile içinde hâlihazırda bir iş paylaşımı olduğunu ve önemli bir farklılık yaşanmadığını belirtmiştir (K1, K5, K8). K2 numaralı katılımcı:

“Artık ticaretle uğraşıyorlar, diktikleri mısırları satıyorlar, değişiklik oldu” sözleriyle aile bireylerinin yeni ekonomik rollere dahil olduğunu vurgulamaktadır.

K4 ise:

“Aynen oldu, bak biz hep birlikte ailecek çalışıyoruz” diyerek aile içindeki eşgüdümün arttığını belirtmektedir.

Bu tür ifadeler, aile iş bölümünün yalnızca maddi katkı bağlamında değil, aynı zamanda sosyal uyum çerçevesinde de yeniden yapılandığını ortaya koymaktadır.

K9 numaralı katılımcının verdiği örnek ise, kadınların toplumdaki görünürlüğünün arttığını ve turizmin bu görünürlüğü destekleyen bir zemin hazırladığını ifade etmektedir.

“Sayın Valimiz, Belediye Başkanımız Bayan, Bayan Muhtar arkadaşlarımız var. Kadınların bütün toplumda değer, kültürel, sosyal aktiviteleri bir tık daha yükseldi.” ifadesi, toplumsal cinsiyet rollerindeki değişimi anlamada önemli bir ipucu sunmaktadır.

Bazı ailelerde kadınların işletme süreçlerine aktif olarak dahil olması, geleneksel ev içi rollerin ötesine geçildiğini göstermektedir. K10 numaralı katılımcının:

“Abim geliyor, yengem geliyor, biri mutfakta biri serviste oluyor, dışarıdan eleman geliyor.” şeklindeki ifadesi, ailenin tüm üyelerinin iş süreçlerinde görev üstlendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bu durum yalnızca iş bölümü değil, aynı zamanda ailenin birlikte hareket etme kabiliyetini de güçlenmektedir.

Bu bulgular sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde, Bourdieu’nün habitus” kavramı oldukça açıklayıcıdır. Bourdieu’ya göre bireylerin toplumsal eylemleri, içinde bulundukları yapının etkisiyle biçimlenir (Bourdieu, 1986: 170). Ayazini örneğinde, turizmle birlikte değişen ekonomik yapı, ailelerin habitus’unu yeniden şekillendirmiş; geleneksel rollerin yerini daha işlevsel ve paylaşımcı dinamiklere bırakmasına neden olmuştur.

Ayrıca Durkheim’in “organik dayanışma” kavramı da bu durumu anlamada kullanılabilir. Modern toplumlarda bireyler farklı işlevlere sahip roller üstlenir ve bu durum karşılıklı bağımlılığı artırır (Durkheim, 2019: 121). Ayazini’nde kadın, erkek ve çocukların birlikte çalıştığı aile yapısı, bu dönüşümün açık bir göstergesidir. Bu sadece ekonomik bir birliktelik değil, aynı zamanda sosyal olarak da bir dayanışma halidir. Durkheim’in iş bölümüne dayalı modern dayanışma modeli, köy ölçeğinde somut karşılık bulmaktadır.

Tüm veriler göz önüne alındığında hem nicel hem de nitel veriler, Ayazini Köyü’nde turizmin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal roller üzerinde de etkili olduğunu göstermektedir. Aile içindeki görev dağılımı, bireylerin kimliklerini ve

toplumla kurdukları ilişki biçimlerini yeniden tanımlamaktadır. Bu durum, kırsal toplulukların modernleşme süreçlerinde geleneksel yapıları ne ölçüde dönüştürebildiğini göstermesi açısından oldukça önemlidir.

2.2.3. Ailede Kadının Rollerindeki Değişim ve Kadın Katılımı

Tablo 12. Kadınların Toplumsal Rollerdeki Değişimi

Kadın Katılımı	Frekans
Katılmıyorum	10
Katılıyorum	90

Araştırmada yer alan “Turizm, kadınların sosyal hayata katılımını artırdı.” sorusuna verilen yanıtlar, Ayazini Köyü’nde kadınların toplumsal rollerindeki dönüşümü gözler önüne sermektedir. Anket bulgularına göre katılımcıların %90’ı bu ifadenin doğru olduğunu belirterek “katılıyorum” seçeneğini işaretlerken, yalnızca %10’u “katılmıyorum” demiştir. Bu dağılım, köyde geleneksel kadın rollerinin değişmeye başladığına ve kırsal modernleşmenin toplumsal cinsiyet düzleminde de etkili olduğuna işaret etmektedir.

Bu bulgu, yarı yapılandırılmış görüşmelerde de net şekilde yansımaktadır. Katılımcılara yöneltilen “Köyde turizmin gelişmesi, kadınların veya gençlerin toplumsal hayata katılımını nasıl etkiledi?” sorusuna verilen yanıtlar çok boyutlu bir tabloyu ortaya koymaktadır.

K1 numaralı katılımcı, “*Kadın girişimciler çoğaldı*” diyerek kırsalda kadın girişimciliğinin geliştiğini belirtmiştir.

K2, “*Kadın satıcılar arttı, ekmek, tarhana gibi ürünler yaparak satanlar var*” ifadesiyle üretici kadınların ekonomik hayatta daha görünür hâle geldiğini vurgulamaktadır.

K9 ise, “*Ayazini’de kadın, erkek, çocuk aşağı yukarı 120 kişi turizmden ekmek yiyor*” diyerek aile işletmeleri çerçevesinde kadınların turizm sektöründe aktif rol oynadığını somut sayılarla ortaya koymaktadır.

Bu ifadeler, kadınların kamusal ve ekonomik alanlarda daha etkin hâle geldiğini göstermektedir. Ancak tüm katılımcılar bu değişimin eşit biçimde gerçekleştiğini düşünmemektedir.

K5, “*Hiç etkilemedi bence, herkes bildiği işi yapıyor*” diyerek kadınların hâlihazırdaki rollerinin sürdürdüğünü savunurken;

K4 de “*Kimi değişti, kimi değişmedi*” ifadesiyle dönüşümün heterojenliğine dikkat çekmektedir.

K10, “*Yapanlar var, ancak süregelen tarım alışkanlıklarına devam edenler de var*” şeklindeki ifadesiyle kadınların bu dönüşüme katılım düzeylerinin farklılaştığını ifade etmektedir.

Bu bulgular, klasik ve çağdaş sosyolojik kuramlar çerçevesinde değerlendirildiğinde çok yönlü çıkarımlar sunmaktadır. Bourdieu’nün “habitus” kavramı, kadınların yeni sosyal roller benimseme süreçlerini anlamada işlevseldir. Bourdieu’ya göre bireylerin davranış biçimleri içinde bulundukları sosyal yapılar tarafından şekillendirilir (Bourdieu, 1986: 170). Ayazini’de kadınların geleneksel ev içi rollerinden çıkarak ekonomik faaliyete yönelmeleri, habitus’un dönüşümüne işaret etmektedir.

Öte yandan, Giddens’in yapılaşma kuramı da kadınların yalnızca değişimi yaşayan değil, aynı zamanda bu değişimi yeniden üreten aktörler olduğunu savunur. Turizm sayesinde kadınların üretime, hizmet sektörüne ve pazarlamaya aktif şekilde katılması, bu yapısal dönüşümün taşıyıcı gücü olduklarını göstermektedir (Giddens, 2005: 2).

Durkheim’in organik dayanışma yaklaşımı da bu bağlamda anlamlıdır. Geleneksel toplumlarda görülen mekanik dayanışmanın aksine, Ayazini’de kadınların farklı toplumsal rollerde yer alması, iş bölümü temelli gelişen karşılıklı bir bağımlılık ilişkisini yansıtmaktadır (Durkheim, 2019: 135). Kadınların geleneksel rollerden uzaklaşıp aile işletmelerinde mutfak, servis, pazarlama gibi görevleri paylaşması, organik dayanışmanın kırsal düzeydeki bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Ayrıca, Ecevit’in toplumsal cinsiyet kuramı bu süreci kadınların yalnızca ekonomik hayatta değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel alanlarda da daha görünür hâle gelmesi bakımından açıklayıcıdır. Ecevit’e göre modernleşme süreçleri, kadınların toplumsal rollerini dönüştürerek kamusal alanda daha çeşitli kimlikler edinmelerine imkân tanır (Ecevit, 2007: 57).

K7’nin belirttiği üzere, “*Kadınlar ve kız çocukları katıldığı için biraz daha bakış açıları da gelişti, kendilerini daha güzel ifade edebiliyorlar*” ifadesi, bu sosyo-kültürel dönüşümün somut bir göstergesidir.

Tüm veriler göz önüne alındığında, Ayazini Köyü’nde kadınların kamusal alandaki artan temsiliyeti, turizmin etkisiyle yalnızca ekonomik değil; sosyal, kültürel ve kimliksel düzeyde bir dönüşüm yaşandığını göstermektedir. Kadınların bu sürece aktif katılımı, sadece gelir düzeyinde bir artış değil; aynı zamanda toplumsal konumlarının yeniden tanımlanması anlamına gelmektedir. Bu süreç, kırsal toplumların modernleşme ve toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında dönüşümünü anlamada önemli bir örnek oluşturmaktadır.

Resim 20. Bu Hediyelik Dükkânında, Köye Özgü Olarak Tasarlanmış Minyatür Ürünler Satılmaktadır. Bu Ürünlerde, Köyün Kalkınmasında Önemli Rol Oynayan Kadın Emeğini Görmek Mümkündür.

Kaynak: Yazar tarafından çekilmiştir.

2.3. SINIFSAK YAPIDAKİ DEĞİŞİM

Tablo 13. Sınıfsal Değişim Algısı

Sınıf Farklılığı	Frekans
Katılmıyorum	24
Katılıyorum	76

Araştırmada yer alan “Turizm, köyde sosyal sınıf farklılıklarını artırdı.” sorusuna verilen anket yanıtları, Ayazini Köyü’nde turizmle birlikte sosyoekonomik eşitsizliklerin belirginleştiğine dair güçlü göstergeler sunmaktadır. Anket bulgularına göre katılımcıların %76’sı bu ifadeye “katılıyorum”, %24’ü ise “katılmıyorum” demiştir. Bu

dağılım, köy halkının büyük çoğunluğunun turizmle birlikte yeni sınıf farklılıklarının ortaya çıktığını düşündüğünü açıkça ortaya koymaktadır.

Bu soruya paralel olarak yürütülen yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılara “Turizmin köyde sosyal sınıflar arasındaki ilişkileri değiştirdiğini düşünüyor musunuz? Gelir farklılıkları arttı mı veya yeni sosyal statüler ortaya çıktı mı?” sorusu yöneltilmiştir.

K3 numaralı katılımcı:

“Ayazini eskiden daha eşitlikçiydi, şimdi bazı aileler büyük gelir elde ediyor, diğerleri kıskanıyor ya da dışlanmış hissediyor” diyerek gelir dağılımındaki dengesizliğin toplumsal ilişkileri de etkilediğine işaret etmektedir.

Benzer şekilde, K6:

“Turizme ilk giren kazandı, şimdi başkaları girmek istese bile çok geç. Dükkanlar tutuldu, avantaj kaçtı.” ifadeleriyle erken yatırım yapanlarla sonradan dahil olmak isteyenler arasındaki fırsat eşitsizliğini vurgulamaktadır.

K7 ve K9 gibi katılımcılar, bu dönüşümün yalnızca maddi değil, sembolik bir değişimi de beraberinde getirdiğini ifade etmektedir.

K9:

“Bazı insanlar artık kendini daha üstte görüyor. Eskiden herkes aynıydı, şimdi arabası olanla olmayan arasında bile fark var.” diyerek köyde yeni statü farklılaşmalarının oluştuğunu ortaya koymaktadır.

Bu bulgular Bourdieu’nün “sembolik sermaye” ve “alan” kavramlarıyla ilişkilendirilebilir. Bourdieu’ya göre toplumsal statü yalnızca ekonomik sermaye ile değil, aynı zamanda prestij ve görünürlükle de kazanılır (Bourdieu, 1986: 244). Turizmle birlikte butik otel, restoran ya da el işi satışına yönelen bazı bireyler, sadece maddi kazanç değil, sembolik güç de elde etmiş ve köyde yeni bir toplumsal hiyerarşi oluşmuştur.

Marx’ın altyapı-üstyapı ilişkisi bağlamında değerlendirildiğinde, üretim biçimindeki dönüşüm (tarımdan turizme geçiş), sosyal ilişkilerin, değer yargılarının ve güç dağılımının yeniden yapılandırılmasına neden olmaktadır (Marx, 2021a: 89). Bu değişim, köyde sınıfsal ayrımların oluşmasına ve toplumsal dokuda çatlakların ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Luhmann'ın sistem kuramı çerçevesinde ise ekonomik alt sistemin güçlenmesiyle diğer toplumsal sistemler (aile, komşuluk, kültür) bu ekonomik yeniden yapılanmanın etkisi altına girmektedir (Luhmann, 2006: 191). Dolayısıyla ekonomik başarıya erişemeyen bireylerin sistemdeki etkinliği ve görünürlüğü azalmaktadır.

Buğra da piyasa merkezli ekonomik dönüşümlerin sosyal adaletsizlikleri artırabileceğine dikkat çeker. Turizmin kontrolsüz gelişimi, kaynaklara eşitsiz erişimle birlikte yerel halk arasında yeni dışlanmalar ve sınıf kutuplaşmaları yaratabilir (Buğra, 2008: 19).

Bu doğrultuda hem nicel anket verileri hem de nitel görüşmeler, Ayazini Köyü'nde turizmin sınıfsal yapı üzerinde önemli etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Sosyal eşitlik, yalnızca ekonomik destekle değil; aynı zamanda katılım, görünürlük ve toplumsal bütünleşme politikalarıyla da desteklenmelidir. Elde edilen veriler, kırsal kalkınma sürecinde sınıfsal adaleti gözetmenin ve bu adaleti sosyo-politik planlamalara dâhil etmenin önemine işaret etmektedir.

2.4. SOSYAL YAŞAM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.4.1. Günlük Yaşamın Değişimi

Tablo 14. Günlük Yaşamda Gözlenen Değişiklikler

Günlük Yaşam	Frekans
Katılmıyorum	22
Katılıyorum	78

Araştırmada yer alan “Turizm, günlük yaşam ritmini dönüştürdü mü?” sorusuna verilen yanıtlar, Ayazini Köyü'nde sosyal zamanın yeniden yapılandığını göstermektedir. Anket sonuçlarına göre katılımcıların %78'i bu ifadeye “katılıyorum”, %22'si ise “katılmıyorum” şeklinde yanıt vermiştir. Bu veriler, köy halkının büyük bir çoğunluğunun günlük yaşam biçiminde bir değişim yaşadığını düşündüğünü açıkça ortaya koymaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde bu dönüşüm çok boyutlu olarak ifade edilmiştir.

Katılımcı K2, “Köhne, eski ve bakımsız bir köydü ama turizm geldiğinden beri burası neşelendi. Cari açıdan önemi büyük oldu. Köyün tarihiyle alakalı değişik bilgiler öğrendik” diyerek hem fiziksel dönüşümden hem de kültürel farkındalığın artışından söz etmiştir.

K4 numaralı katılımcı ise “*Evet, değişim yaşandı*” diyerek bu dönüşümü doğrudan onaylamaktadır. Buna karşılık K8 gibi bazı bireyler, günlük hayatlarında belirgin bir farklılık olmadığını belirtmişlerdir.

Ayazini’de turizmle birlikte hizmet sektörüne yönelimin artması, köydeki zaman kullanımını da yeniden düzenlemiştir. Artık bireyler gün içinde yalnızca tarımsal üretim değil, aynı zamanda misafir karşılama, satış yapma, rehberlik, pansiyonculuk gibi etkinliklerle meşgul olmaktadır. Bu durum, Durkheim’ın modern toplumlarda gözlemlediği “organik dayanışma” kavramına karşılık gelmektedir. İşlevlerin farklılaşması, bireylerin birbirine bağımlılığını artırmakta; toplumsal yapı daha karmaşık ama daha işlevsel bir hâl almaktadır (Durkheim, 2019: 135).

Bourdieu’nün *habitus* kavramı çerçevesinde bakıldığında, köylülerin yerleşik gündelik yaşam alışkanlıkları, yeni ekonomik ve sosyal rollerle yeniden şekillenmektedir. Özellikle kadınların ve gençlerin yeni roller üstlenmesi, geleneksel habitusun kırıldığı ve dönüştüğü anlamına gelmektedir (Bourdieu, 2018: 170).

Ek olarak, Lefebvre’nin “mekânın üretimi” kuramı kapsamında değerlendirildiğinde, turizmin yalnızca fiziksel çevreyi değil, aynı zamanda zamanın kullanım biçimlerini de dönüştürdüğü görülmektedir. Gündelik yaşamın yeni ritmi, bireylerin kendilerini mekân içinde yeniden konumlandırmasına yol açmakta, bu da sosyal zamanın ve sosyal mekânın iç içe geçmiş biçimde yeniden üretildiğini göstermektedir (Lefebvre, 2023: 34).

Bu bağlamda, Ayazini Köyü’nde turizm faaliyetlerinin bireylerin zaman algısını ve gündelik yaşam pratiklerini dönüştürmüştür. Geleneksel yapının dışına çıkan bu yeni yaşam ritmi, kırsal modernleşmenin en görünür yüzlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

2.4.2. Kültürel Etkinliklerin Artışı ve Sosyal Yaşama Etkileri

Tablo 15. Kültürel Etkinliklere Katılım Düzeyleri

Kültürel Etkinlik	Frekans
Evet	72
Hayır	5
Kısmen	23

Araştırmada yer alan “Turizmle birlikte köyde düzenlenen kültürel etkinliklerde bir artış oldu mu?” sorusuna verilen yanıtlar, Ayazini Köyü’nde sosyal ve kültürel

yaşamın yeniden yapılandığını açıkça ortaya koymaktadır. Anket sonuçlarına göre katılımcıların %72'si bu ifadelerle katıldığını, %23'ü kararsız olduğunu, %5'i ise katılmadığını belirtmiştir. Bu oranlar, turizmle birlikte kültürel faaliyetlerin arttığını düşünenlerin açık bir çoğunluğu oluşturduğunu göstermektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler de bu bulguyu desteklemektedir. Katılımcılara yöneltilen “Turizmle birlikte köyde daha fazla kültürel etkinlik veya sosyal faaliyet düzenlenmeye başladı mı? Bunlar yerel halk tarafından nasıl karşılandı?” sorusuna verilen yanıtlar, Ayazini’nde kültürel yaşamın canlandığına işaret etmektedir.

K1, “*Evet başladı, konserler ve geleneksel lezzet yarışmaları oldu, halk tarafından güzel karşılandı*” derken;

K2, “*Pazar günü Kırklareli Etkinliği olacak, her hafta yapmayı düşünüyorlar. Kültürel olarak çok iyi olur*” ifadelerini kullanmıştır.

K6, “*Renk geldi diyebilirim*” diyerek bu dönüşümün canlılığını vurgularken;

K7, “*Etkinlikler devam ediyor, İçişleri ve Kültür Bakanlığı’nın takvimi var*” diyerek faaliyetlerin sürekliliğine işaret etmektedir.

K9 ise ekonomik boyutu vurgulayarak “*Her programda halkın cebine para giriyor. İşin ucunda para olunca her şeyin rengi değişiyor*” diyerek kültürel etkinliklerin yalnızca sosyalleşme değil, ekonomik katkı da sunduğunu belirtmiştir.

K10’un ifadesi, bu etkinliklerin sürdürülebilirliği konusunda yerel iş birliği ihtiyacına dikkat çekmektedir: “*Tiyatro, konser, kış turizmine yönelik gösteriler istiyoruz ama bütçe sorunu var. Esnaflar arasında para toplanıyor ama herkes destek olmuyor.*”

Sosyolojik kuramlar bağlamında değerlendirildiğinde, Lefebvre’nin “mekânın üretimi” kuramı burada işlevseldir. Lefebvre’ye göre mekân yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin, temsil biçimlerinin ve kültürel pratiklerin yeniden üretildiği bir sahadır (Lefebvre, 2023: 34). Ayazini’nde kültürel etkinliklerin artışı, sadece fiziki bir dönüşüm değil; toplumsal belleğin canlanması ve birlikte zaman geçirme biçimlerinin yeniden inşasıdır.

Bourdieu’nün “sembolik sermaye” kavramı da bu süreci anlamada açıklayıcıdır. Katılımcıların birçoğunun kültürel etkinlikleri olumlu karşılaması, toplumsal meşruiyetin ve tanınırlığın da bir göstergesidir (Bourdieu, 1986: 244). Halkın, konserler ve etkinlikler

yoluyla hem kendi kültürünü ifade etmesi hem de dışarıya sunması, yerel sembolik sermayeyi artırmaktadır.

Ayrıca Durkheim'ın “kolektif bilinç” kavramı açısından da kültürel etkinliklerin artışı, topluluğun ortak değerlerinin yeniden üretimini sağlamaktadır. Şenlikler, halk oyunları ve konserler gibi etkinlikler, bireylerin birlikte hareket etme, aynı mekânda aynı duyguyu paylaşma deneyimini güçlendirmektedir (Durkheim, 2019: 136). Bu tür ortak deneyimler, yalnızca toplumsal bütünleşmeyi artırmakla kalmamakta; aynı zamanda bireylerin aidiyet hissini pekiştirerek sosyal bağların güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Ayazini Köyü örneğinde, geleneksel festivallerin ve turistik etkinliklerin bu anlamda kolektif bir ruh oluşturduğu, topluluğun kendini ifade etme biçimlerini yeniden yapılandırıldığı görülmektedir.

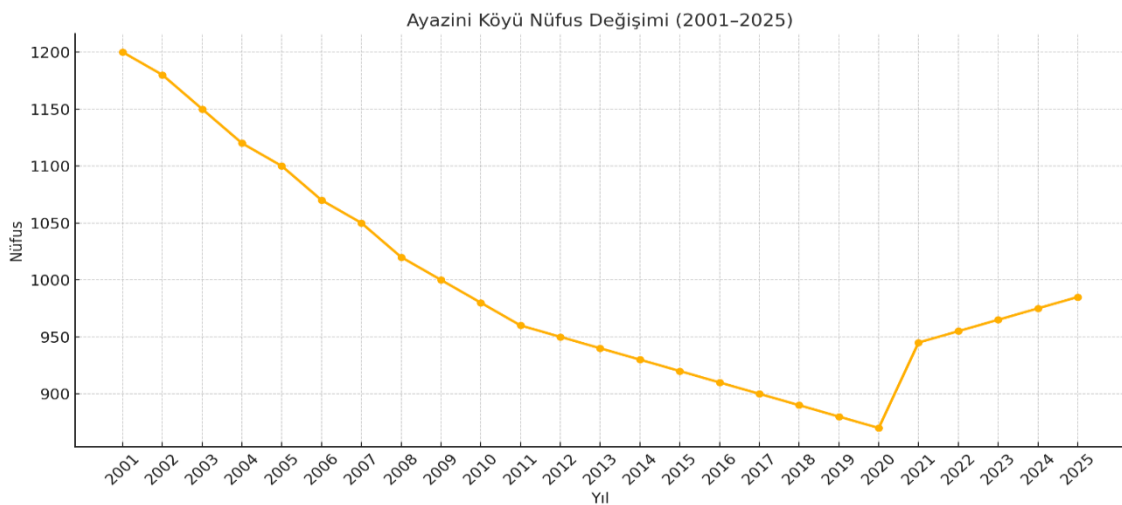
Elde edilen veriler ışığında, turizmin Ayazini Köyü'nde kültürel hayatı yalnızca niceliksel olarak değil; niteliksel anlamda da zenginleştirdiğini göstermektedir. Bu süreç, toplumsal dayanışmayı artıran, yerel kimliği güçlendiren ve ekonomik fayda ile kültürel üretimi birleştiren önemli bir dönüşüme işaret etmektedir.

2.5. GÖÇE İLİŞKİN ETKİLERİ

Tablo 16. Göç Hareketliliğinde Gözlenen Değişim

Göç	Frekans
Katılmıyorum	80
Katılıyorum	20

Tablo 17. 2001–2024 Yılları Arası Yerleşim Yeri Bazlı Nüfus Verileri

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), 2001–2024 Yılları Arası Yerleşim Yeri Bazlı Nüfus Verileri. Erişim Tarihi: 1 Haziran 2025

Araştırmada yer alan “Turizm, köyden dışarıya göçü artırdı.” sorusuna verilen anket yanıtlarına göre katılımcıların %80’i bu ifadeye “Katılmıyorum”, %20’si ise “Katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu dağılım, Ayazini Köyü’nde turizmin göç olgusu üzerindeki etkisinin çoğunluk tarafından dış göçü artırmak yerine tersine göçü desteklediği biçiminde değerlendirildiğini göstermektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılara yöneltilen “Turizm faaliyetleri nedeniyle köyde göç hareketliliğinde bir değişiklik oldu mu? Köyden göç edenler arttı mı, yoksa tersine köye göç edenler çoğaldı mı?” sorusu, anket bulgularını destekler nitelikte çeşitli yanıtlar içermektedir.

K1:

“Dışarıdan göç arttı” diyerek köyün yeni cazibe merkezi hâline geldiğini belirtirken;

K2:

“Köye göç başladı, farklı illerden de gelenler oldu.” ifadesiyle Ayazini’nin farklı şehirlerden insanları çektiğini vurgulamıştır.

K3 ise:

“Köyün kendi burada yaşamayan halkı da köye göçmeye başladı” diyerek yalnızca dışardan değil, köy kökenli bireylerin de geri dönüş yaptığını belirtmektedir.

K9 numaralı katılımcının aktardığı bilgiler bu sürecin daha kapsamlı boyutlarını ortaya koymaktadır:

“2014 yılında göç eden nüfustan dolayı belediyeden iptal olmuş bir köy burası. Şu anda 150 hane gurbette genç neslim var. Köyüme turizm girer girmemeye, bütün genç nesil kendi ticarethanesini kurmak için geri dönmeye başladı.”

Bu ifade, göç hareketliliğinin yalnızca demografik değil; aynı zamanda ekonomik nedenlerle yeniden şekillendiğini göstermektedir.

K10 ise göç hareketini daha temkinli değerlendirmiş:

“Halkın bir kısmı Kütahya, Antalya ve Kocaeli’ne çok göçümüz var çalışmak için ancak turizm etkisiyle geri dönenler oldu, oranını bilemeyeceğim.” şeklinde daha belirsiz bir tablo çizmiştir.

Bu veriler, Luhmann'ın sistem kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, ekonomik sistemin güçlenmesiyle birlikte diğer sosyal alt sistemler (nüfus hareketliliği, aile yapısı, sosyal ilişkiler) de bu yeni düzene uyum sağlamaktadır (Luhmann, 2006: 191). Ekonomik bir aktör olarak köyün cazibesi arttıkça göç tersine dönmekte ve yerleşim yeniden değer kazanmaktadır.

Ayrıca, Said'in "yerin dönüşen anlamı" kavramı bu bağlamda açıklayıcı olabilir. Said'e göre bir yer yalnızca mekânsal değil, aynı zamanda simgesel anlamlar yüklenen bir aidiyet alanıdır. Ayazini'de yaşayanların geri dönüşe yönelmesi, yalnızca ekonomik değil; kültürel, tarihsel ve duygusal bağların da etkin olduğunu ortaya koymaktadır (Said, 2000: 176).

TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre 2001–2024 yılları arasında Ayazini'nin nüfusunda genel olarak bir azalma eğilimi gözlemlenmiş; ancak 2019 sonrası turizm yatırımları ve tanıtım faaliyetleriyle birlikte bu eğilimin yavaşladığı, hatta bazı yıllarda kısmi artışlar yaşandığı görülmektedir (TÜİK, 2025).

Dolayısıyla, anket verileri ve mülakatlar birlikte değerlendirildiğinde, Ayazini Köyü'nde turizmin göç hareketliliğini tersine çevirdiği hem eski köylüler hem de yeni yerleşimciler açısından bir cazibe unsuru oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, kırsalda yaşamın yeniden değer kazandığı ve göç dinamiklerinin ekonomik ve sembolik sermaye ile yeniden tanımlandığını göstermektedir.

2.6. EĞİTİM YAPISI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Tablo 18. Turizmin Eğitim Yapısına Etkisi

Eğitim Etkisi	Frekans
Bakış açısı değişmedi	22
Eğitimin önemi arttı	28
Kararsızım	8
Kazanç ön plana çıktı	42

Araştırmada yer alan "Turizm, eğitim oranlarını ve eğitime bakış açısını nasıl etkiledi?" sorusuna verilen anket yanıtları, Ayazini Köyü'nde turizm faaliyetlerinin eğitime yönelik algıları ve beklentileri dönüştürmeye başladığını göstermektedir. Katılımcıların %42'si "kazanç ön plana çıktı", %28'i "eğitimin önemi arttı", %22'si "bakış açısı değişmedi" ve %8'i ise "kararsızım" seçeneğini işaretlemiştir. Bu sonuçlar,

turizmle birlikte maddi kazancın öncelik kazandığını; ancak azımsanmayacak bir oranın da eğitimle ilgili olumlu farkındalık geliştirdiğini ortaya koymaktadır.

Bu durum, yarı yapılandırılmış görüşmelerle daha net biçimde anlaşılmaktadır. Katılımcılara yöneltilen “Turizmin köydeki gençler üzerindeki etkisi nedir? Gençlerin gelecek planları, eğitim tercihleri veya meslek seçimleri turizmden nasıl etkileniyor?” sorusuna verilen yanıtlar, gençlerin turizm karşısında farklı tutumlar geliştirdiğini ortaya koymaktadır.

K1, “*Köy kalkınması için daha çok turizme yöneldiler*” ifadesiyle gençlerin tarım veya hayvancılıktan ziyade turizm odaklı bir gelecek inşa ettiğini belirtmiştir.

Benzer biçimde K2, “*Daha çok turizm ve ticarete yönelik olduğunu düşünüyorum*” diyerek gençlerin maddi kazanca dayalı yönelimlerini vurgulamıştır.

K6, bu eğilimi, “*Okumak daha zor geldiği için herkes kendi işinin başına geçmek istiyor artık*” sözleriyle ifade ederek eğitime olan ilgide zayıflama yaşandığını belirtmiştir.

Öte yandan, bazı katılımcılar bu sürecin henüz netleşmediğini, etkilerinin orta vadede daha belirgin olacağını ifade etmiştir.

K7, “*Bu konuda yorum yapmak erken... ancak farkında olan gençler ticarete atılmayı istiyor*” diyerek eğitime olan yaklaşımın zamanla şekilleneceğini ima etmiştir.

K10 ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dikkat çekmiş ve “*Kadınlar rehberlik eğitimi olsa da aileler izin vermiyor*” ifadesiyle özellikle genç kadınların eğitimde karşılaştığı yapısal engelleri vurgulamıştır. Bu, kırsalda ataerkil yapının gençlerin eğitim yönelimlerini doğrudan etkileyen bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

K9’un ifadesi ise daha genel bir dönüşüme işaret etmektedir: “*Turizm köyde herkesin gözünü açtı... sosyal yaşantılar arttı... köy halkı sosyal ve kültürel sahibe adım atmak için yola çıkmış durumda.*” Bu sözler, eğitimin yalnızca bireysel bir uğraş değil, toplumsal bir bilinç ve farkındalık alanı olarak da önem kazandığını göstermektedir.

Bu bulgular, sosyolojik kuramlar bağlamında değerlendirildiğinde farklı açılımlar sunmaktadır. Giddens’in yapılaşma kuramı, bireylerin kendi yapılarını yeniden inşa edebilme gücünü vurgular (Giddens, 2005: 5). Ayazini’ndeki gençlerin bir kısmı bu anlamda geleneksel yapıyı terk ederek kendi ekonomik yapılarını kurmaya yönelirken, bazıları da eğitimi bir sıçrama tahtası olarak görmektedir.

Öte yandan, Bourdieu'nün kültürel sermaye yaklaşımı bu dönüşümde önemli bir yer tutar. Bourdieu'ya göre bireylerin eğitimle elde ettiği bilgi, görgü ve yetkinlikler, toplumsal konumlarını doğrudan belirler (Bourdieu, 1986: 248). Ayazini'nde ise bu kültürel sermaye inşasının sınırlı ve eşitsiz biçimde geliştiği görülmektedir. K10'un ifadesindeki gibi, iletişim becerisi ve rehberlik potansiyeli olan genç kadınların ailevi nedenlerle eğitimden uzak kalmaları, kültürel sermayeye erişimde toplumsal cinsiyetin belirleyici olduğunu göstermektedir.

Yine Yıldız Ecevit'in toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaklaşımı, genç kadınların eğitim fırsatlarından yeterince yararlanamamasını açıklamakta işlevseldir. Ecevit'e göre kadınların toplumsal alana katılımı sadece yasal değil, yapısal eşitliklerle mümkün hale gelir (Ecevit, 2007: 60). Ayazini örneğinde görüldüğü gibi, turizmle açılan fırsat kapıları her kesim için eşit biçimde işletilememektedir.

Araştırma kapsamında ulaşılan noktada Ayazini Köyü'nde turizmin eğitim yapısı üzerindeki etkisi çok katmanlıdır. Eğitimle ekonomik kazanç arasındaki gerilim, gençlerin kararlarını etkilemekte; bir kısmı turizmin sunduğu anlık maddi kazançları tercih ederken, diğer kısmı uzun vadeli planlamalar yapmaktadır. Bu durum, kırsal modernleşmenin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda kültürel ve toplumsal açılardan da dönüşüm gerektirdiğini göstermektedir.

2.7. GEÇİM KAYNAKLARI VE TİCARİ YAŞAMA DAİR DEĞİŞİMLER

2.7.1. Eski Geçim Kaynağı

Tablo 19. Önceki Geçim Kaynaklarının Dağılımı

Önceki Geçim Kaynağı	Frekans
Diğer	41
Hayvancılık	11
Küçük esnafılık	16
Tarım	32

Araştırmada katılımcılara yöneltilen “Geçim kaynağınız turizm öncesinde neydi?” sorusuna verilen cevaplar, Ayazini Köyü'nde geleneksel ekonomik yapı hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Anket verilerine göre katılımcıların %41'i “diğer” (çoğunlukla geçici işler ve taşçılık), %32'si “tarım”, %16'sı “küçük esnafılık” ve %11'i “hayvancılık” seçeneğini işaretlemiştir. Bu dağılım, köyün geçmişte çok çeşitli geçim stratejilerine dayalı bir ekonomik yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle

“diğer” kategorisinin yüksekliği, tarım ve hayvancılığın yanında taşçılık gibi özgün faaliyetlerin de köy ekonomisinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme verileri, bu geçim kaynaklarının zaman içerisinde nasıl bir dönüşüme uğradığını daha net bir şekilde yansıtmaktadır.

K9 numaralı katılımcı, geçmişte taşçılığın köy ekonomisinde büyük bir yer tuttuğunu belirtmiş ve şu ifadeleri kullanmıştır:

“Esas köyün gelir kaynağı 30 yıl önce taşçılıktı. Her evin önünde bir tane taş kamyonu vardı, bütün halk onunla taş kırıyordu. Sit alanına girmesiyle taşçılık devlet tarafından kapatıldı.” Bu açıklama, devlet müdahaleleriyle ekonomik faaliyetlerin nasıl yeniden yapılandığını gözler önüne sermektedir.

K2, K3 ve K7 numaralı katılımcıların ifadeleri ise, turizmin köye girişiyle birlikte geleneksel faaliyetlerin tamamen terk edilmediğini, aksine tarım ve hayvancılığın ek iş olarak sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır.

K2, *“Mevsimsel olarak eski işlerini bırakmadılar, ek iş olarak buna da devam ediyorlar.”* demektedir.

K7 ise, *“Köylü özelinde etkili bir durum değil ama çoğu zaten tarım ve hayvancılığa devam ediyor.”* diyerek turizmin geçim kaynakları arasında baskın hale gelmediğine dikkat çekmektedir.

Bu ifadeler, Giddens’in yapılaşma kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, yapının birey üzerindeki etkisini koruduğunu ancak bireylerin de bu yapıyı yeniden üretmeye devam ettiklerini göstermektedir (Giddens, 2005: 5).

Bazı katılımcılar (K5, K4) turizmin etkisinin sınırlı kaldığını ve hâlâ hayvancılık ve tarımın daha baskın olduğunu belirtmiştir.

K5, *“Hayır, 5-6 dükkân var onun haricindekiler çiftçilikle hayvancılıkla uğraşıyor.”* diyerek ticari faaliyetin yaygınlaşmadığını vurgulamaktadır. Diğer yandan K6 ve K10 gibi bazı katılımcılar, turizmin getirdiği yeni iş imkânlarının artmakta olduğunu belirtmiştir.

K10, *“Artış olmuştur diyebilirim. Ancak hediyelikçiler hep dışarıdan, tek buralı olan hediyelikçi benim.”* diyerek kırsal kalkınmanın yerli halktan ziyade dışardan gelen işletmecilerle sürdürüldüğüne dikkat çekmektedir.

Bu ifade, Bourdieu'nün sermaye türleri bağlamında değerlendirildiğinde, ekonomik ve sosyal sermayeye erişimin eşitsiz dağıldığını ve bu durumun sınıfsal ayrışmaları beslediğini göstermektedir (Bourdieu, 1986: 244).

K9'un belirttiği, *“Turizm yaparken aynı zamanda çiftçilik ve hayvancılığı öldürmüyoruz. %50 turizm %50 hayvancılık ve tarımla geçimini sağlamaktadır.”* ifadesi ise köy halkının ekonomik faaliyetlerde çeşitlilik sağladığını ve kırsal geçim stratejilerinde “karma ekonomi” modelinin geçerli olduğunu göstermektedir.

Genel bulgular dikkate alındığında, Ayazini Köyü'nde geçim kaynakları zamanla değişim göstermiş olsa da tarım ve hayvancılık hâlâ önemli bir yer tutmaktadır. Turizm, köy halkı için yeni bir gelir kapısı oluşturmuş, fakat geleneksel üretim biçimleri tümüyle ortadan kalkmamıştır. Bu durum, kırsal ekonominin dönüşümünde bütüncül ve karma modellerin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

2.7.2. Yeni Geçim Kaynağı

Tablo 20. Güncel Geçim Kaynaklarının Dağılımı

Şu Anki Geçim Kaynağı	Frekans
Diğer	15
Hayvancılık	5
Kamu sektörü	4
Tarım	10
Turizm	66

Araştırmada yer alan “Şu anki ana geçim kaynağınız nedir?” sorusuna verilen yanıtlar, Ayazini Köyü'nde ekonomik yapının güncel durumu hakkında net bir tablo sunmaktadır. Anket bulgularına göre katılımcıların %66'sı geçim kaynağı olarak “turizm”i belirtmiştir. Bu veriyi %15 ile “diğer” (mevsimlik işçilik, gündelik işler, el sanatı vb.), %10 ile “tarım”, %5 ile “hayvancılık” ve %4 ile “kamu sektörü” takip etmektedir. Bu dağılım, köyde turizmin ekonomik alanda belirleyici bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Önceki geçim kaynaklarıyla karşılaştırıldığında, tarım ve hayvancılığın ciddi oranda gerilediği; buna karşın turizmin açık bir yükseliş içinde olduğu gözlenmektedir. Bu durum, köy ekonomisinin üretim temelli bir yapıdan hizmet ve ticaret temelli bir yapıya evrildiğini göstermektedir. Aynı zamanda, Giddens'in yapılaşma kuramında ifade

ettiği gibi bireylerin toplumsal yapıya yön veren aktörler olarak yeni ekonomik ilişkilere uyum sağladığı bir dönüşüm sürecine işaret eder (Giddens, 2005: 2).

Bourdieu'nün “sermaye türleri” bağlamında bakıldığında, turizm sektöründe aktif olan bireylerin yalnızca ekonomik sermaye değil, aynı zamanda sosyal sermaye (müşteri ağı, turizm ağları) ve kültürel sermaye (el sanatları bilgisi, yöresel mutfak bilgisi) birikimi sayesinde daha avantajlı konuma geldiği anlaşılmaktadır (Bourdieu, 1986: 241). Kamu sektöründe istihdam edilen bireylerin oranının %4 gibi düşük bir seviyede kalması, kırsal kalkınmanın büyük ölçüde özel girişimcilik ve turizm faaliyetleriyle gerçekleştiğini göstermektedir.

Ayrıca bu bulgular, Lefebvre'nin “mekânın toplumsal üretimi” anlayışıyla da ilişkilendirilebilir. Köyün fiziki mekânı, pansiyonlar, kafeler, butik dükkânlar gibi yapılarla yeniden kurgulanmakta; bu da yeni bir mekânsal ekonomi ve buna bağlı sosyal ilişkiler doğurmaktadır (Lefebvre, 2023: 38). Bu bağlamda, bireylerin üretici kimliğinden hizmet sağlayıcı kimliğine geçmesi, kırsal yaşamın kültürel ve ekonomik yöneliminde önemli bir paradigma kaymasına işaret etmektedir.

Araştırma kapsamında ulaşılan noktada Ayazini Köyü'nde turizm faaliyetleri halkın geçim kaynaklarını köklü biçimde dönüştürmüş; bireylerin ekonomik kimliklerinde yeni bir yapılanma süreci başlamıştır. Bu değişim, yalnızca gelir kaynaklarında değil, aynı zamanda toplumsal konum, mekânsal kullanım ve gündelik yaşam alışkanlıklarında da ciddi etkiler yaratmaktadır. Anket sonuçları bu bağlamda, kırsal alanlarda turizm temelli dönüşümün ekonomik yapıyı nasıl yeniden şekillendirdiğini somut biçimde ortaya koymaktadır.

2.7.3. Ticari Yaşama Etkileri

Tablo 21. Ticari Yaşama Katılım Düzeyi

Ticarete Atılma	Frekans
Aynı kaldı	1
Kararsızım	3
Ticaret arttı	96

Araştırmada yer alan “Turizm, bölge halkının ticarete atılma oranında bir değişim oldu mu?” sorusuna verilen yanıtlar, Ayazini Köyü'nün ekonomik dönüşümünde ticaretin merkezî bir rol üstlendiğini açıkça ortaya koymaktadır. Katılımcıların %96'sı bu soruya “Ticaret arttı” yanıtını verirken; yalnızca %1'i “Aynı kaldı”, %3'ü ise “Kararsızım”

yanıtını vermiştir. Bu oranlar, köyde turizmin doğrudan ve yaygın bir biçimde ticarî faaliyetleri tetiklediğini göstermektedir.

Köy halkının büyük bir çoğunluğunun turizmin ardından ticarete yönelmesi, Durkheim'ın “organik dayanışma” anlayışıyla açıklanabilir. Farklı bireylerin farklı işlevleri üstlenmesiyle oluşan bu yapı, kırsal yaşamda karşılıklı bağımlılığı artırmakta ve yeni bir toplumsal denge doğurmaktadır (Durkheim, 1893: 121). Geleneksel üretim rollerinden ayrılan bireyler, pansiyonculuk, el işi satışı, yöresel ürün pazarlaması gibi alanlara yönelerek yeni ekonomik ağlar kurmaktadır.

Bourdieu'nün “sermaye” kuramı açısından bakıldığında ise turizm, bireylerin yalnızca ekonomik sermaye değil, sosyal ve kültürel sermaye birikimlerini de harekete geçirdiği bir alan olarak değerlendirilebilir (Bourdieu, 1986: 244). Ayazini örneğinde bireyler, geçmişten gelen yöresel bilgi, el sanatları becerisi veya misafirperverlik kültürünü ekonomik değer hâline dönüştürerek ticarete atılmaktadır.

Luhmann'ın sistem kuramı çerçevesinde ise ekonomik alt sistemin giderek daha baskın hâle geldiği görülmektedir. Turizmin etkisiyle diğer toplumsal alt sistemler (aile, kültür, sosyal yaşam) ekonomik çıkar temelli ilişkilerle yeniden yapılandırılmaktadır (Luhmann, 2006: 191). Bu da, kırsal yaşamda daha önce görülmeyen bir girişimcilik refleksi ve rekabet ortamı yaratmaktadır.

Bu bağlamda, ticari yaşamın gelişmesi yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal bir dönüşüm anlamına da gelmektedir. Köydeki bireylerin ekonomik özneler hâline gelmesi, toplumsal rollerin yeniden tanımlanmasına yol açmakta ve kırsal modernleşmenin temel yapı taşlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elde edilen veriler ışığında değerlendirildiğinde, Ayazini Köyü'nde turizmin etkisiyle ticaretin büyük oranda arttığı ve halkın ekonomik hayata katılımının daha aktif hâle geldiği görülmektedir. Bu değişim, köyde yalnızca gelir dağılımını değil, aynı zamanda toplumsal hiyerarşileri, sosyal etkileşim biçimlerini ve kolektif dayanışma dinamiklerini de yeniden şekillendirmektedir.

Resim 21. Bir Girişimcilik Projesi Örneği Olarak; Köyde Türkiye’nin Tüm Bölgelerine Ait Özel Gazozların Satıldığı Bir Cafenin Açılmış Olması.

Kaynak: Yazar tarafından çekilmiştir.

2.8. GELİR EŞİTSİZLİĞİ

Tablo 22. Gelir Eşitsizliği Algısı

Gelir Eşitsizliği	Frekans
Büyük ölçüde oldu	38
Diğer	1
Hiç neden olmadı	33
Kararsızım	28

Araştırmada yer alan “Turizm, gelir eşitsizliğine neden oldu mu?” sorusuna verilen yanıtlar, Ayazini Köyü’nde ekonomik farklılaşmanın toplumsal düzeyde nasıl hissedildiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Anket bulgularına göre katılımcıların %38’i bu ifadelerle “büyük ölçüde oldu” yanıtını verirken, %33’ü “hiç neden olmadı”, %28’i “kararsızım” ve yalnızca %1’i “diğer” seçeneğini işaretlemiştir. Bu dağılım, köyde turizmin getirdiği ekonomik kazançların toplumsal düzeyde eşit dağılmadığını düşünen ciddi bir kesimin varlığına işaret etmektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde elde edilen veriler bu bulguları derinleştirmekte ve çok katmanlı bir tablo ortaya koymaktadır.

K1, “*Gelir farklılığı arttı, ek olarak turizm yapmaya başladılar*” diyerek, turizmle birlikte ekonomik farklılıkların daha görünür hâle geldiğini vurgulamıştır.

Benzer şekilde K2, “*Eskiden hayvancılık ve tarımla uğraşırken şimdi turizmle birlikte ticaret başladı. O sebeple gelir farklılıkları arttı*” ifadesiyle bu değişimin yalnızca ekonomik değil, toplumsal ilişkileri de dönüştürdüğünü belirtmiştir.

K3, “*Statü çıktı ama gelirler arasındaki fark tabii ki arttı*” diyerek, ekonomik farkların sembolik düzeyde yeni hiyerarşiler yarattığını ifade etmektedir.

Öte yandan K4, “*Evet çıktı ama kişisine göre değişiyor, yapmak istemeyen yine yapmıyor, çiftçiliğe devam ediyor*” diyerek bu farklılaşmanın bireysel motivasyonlara da bağlı olduğunu belirtmiştir.

K5, esnafılık ve ticaret yapanların gelir düzeyinin arttığını açıkça ifade ederken,

K6 turizmin yalnızca belli bir kesimi olumlu etkilediğini ve diğer kesimin geride kaldığını, “*Turizm yapabilen yaptı ama yapamayan hayvancılığa yöneldi, onlar için olumsuz oldu*” sözleriyle dile getirmiştir. Bu ifadeler, turizmle birlikte gelen fırsatların herkes için eşit olmadığını göstermektedir.

K7, “*Turizmin olduğu caddedeki köylünün ekonomik durumu değişti*” diyerek mekânsal eşitsizliklere dikkat çekerken,

K8 ise “*Adamına göre değişir, çiftçi insanız biz; işine yarayana yaradı, yaramayana yaramadı*” diyerek bireyler arası ekonomik farkın kişisel çeviklikle ilişkili olduğunu belirtmiştir.

K9’un ifadesi ise durumu daha genel düzeyde yorumlamaktadır: “*Cumartesi – Pazar 5000-6000 ziyaretçi, hafta içi 1500-2000 ziyaretçi geliyor. 9 günlük resmî tatilde 32.700 ziyaretçi geldi. Bu köy halkına büyük katkı sağladı.*” Bu durum, ekonomik hareketliliğin potansiyelini gösterirken, faydaların eşit dağılmadığına dair izlenimi de kuvvetlendirmektedir. K10 ise daha dengeli bir bakış sunmakta, “*Statü artabilir ama bizim özümüz aynı; bazıları değişti, bazıları aynı kaldı*” diyerek bu değişimin homojen olmadığını vurgulamaktadır.

Bu veriler sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde, Bourdieu’nün “sembolik sermaye” ve “alan” kavramları açıklayıcıdır. Bourdieu’ya göre ekonomik kazançların

yanında prestij, görünürlük ve sosyal konum da yeni hiyerarşiler yaratır (Bourdieu, 1986: 244). Ayazini’de butik işletmeler kuranlar, sadece maddi değil, sembolik olarak da güç kazanmış; bu durum köyde yeni toplumsal sınıfların oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Marx’ın altyapı-üstyapı ilişkisi bağlamında bakıldığında, üretim biçimindeki değişim (tarım ve hayvancılıktan turizme geçiş), yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal ilişkiler, değerler ve roller üzerinde de köklü bir dönüşüme neden olmuştur (Marx, 2021a: 89). Turizmle birlikte ortaya çıkan yeni ekonomik yapılar, geleneksel emek biçimlerinin yerini daha çok hizmet sektörüne bırakmış; bu durum da köydeki sosyal dengelerin sarsılmasına ve sınıfsal farklılıkların belirginleşmesine yol açmıştır. Emek sürecindeki bu dönüşüm, toplumsal kimliklerin yeniden tanımlanmasına ve üretim araçlarıyla kurulan ilişkinin değişmesine neden olmuştur.

Luhmann’ın sistem kuramına göre, toplumsal alt sistemlerden biri olan ekonomi, baskın hâle geldiğinde diğer sistemleri (kültür, aile, komşuluk) de şekillendirir (Luhmann, 2006: 191). Bu noktada, ekonomik sermayeye ulaşamayan bireyler sistem dışında kalma riskiyle karşı karşıya kalmakta ve sosyal bütünleşme zedelenebilmektedir.

Son olarak Ayşe Buğra’nın piyasa merkezli dönüşüm eleştirisi, bu durumu tamamlayıcı bir çerçevede sunar. Buğra’ya göre serbest piyasa gelişimi sosyal adaleti sağlamaz; tersine kaynaklara erişimde eşitsizlikleri artırabilir ve bu da kırılğan sosyal yapılar içinde daha büyük sorunlar yaratır (Buğra, 2008: 19).

Genel çerçevede bakıldığında, Ayazini Köyü örneğinde turizm yalnızca ekonomik bir kalkınma aracı değil; aynı zamanda yeni sosyal hiyerarşilerin ve gelir eşitsizliklerinin de kaynağı olmuştur. Anket sonuçları ve görüşmeler, turizmin faydasından ziyade bu faydanın kimler tarafından ne ölçüde elde edildiğinin daha belirleyici bir mesele hâline geldiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, kırsal kalkınma süreçlerinde sosyal eşitlik ilkesi temel alınarak, yerel halkın tüm kesimlerini kapsayıcı ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

2.9. MEKÂNSAL DEĞİŞİM MEMNUNİYETİ

Tablo 23. Mekânsal Değişimden Memnuniyet Durumu

Mekânsal Değişim Memnuniyeti	Frekans
Kararsızım	4
Memnun değilim	3
Memnunum	93

Katılımcıların “Bölgedeki mekânsal değişikliklerden memnun musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlara göre: %93’ü “Memnunum”, %4’ü “Kararsızım” ve %3’ü ise “Memnun değilim” yanıtını vermiştir. Bu sonuçlar, Ayazini Köyü’nde gerçekleştirilen fiziksel dönüşümlerin genel anlamda olumlu karşılandığını göstermektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşme verileri de bu memnuniyet düzeyini detaylandırmaktadır. Katılımcı K3, yapılan değişiklikleri “*Devletin buraya bakış açısı olumlu. Eskiden çöp arabası kırk yılda bir uğrarken artık haftada 2-3 defa uğruyor. Köyümüze düzen geldi.*” sözleriyle somutlaştırmakta, hizmetleşme sürecinin arttığını belirtmektedir.

K6 ise, yapılan düzenlemelerin tarihî dokuyu koruması nedeniyle “*Daha çok tarihi gibi görünüyor*” diyerek memnuniyetini ifade etmektedir.

Benzer şekilde, K7 “*Beklentimin üzerinde güzel yatırımlar, dekorasyonlar yapılıyor.*” diyerek kültürel estetik anlayışının güçlendiğini vurgulamaktadır.

Bununla birlikte, bazı katılımcılar mekânsal dönüşümün herkes için eşit uygulanmadığı ya da bazı yönleriyle sorunlar yarattığını belirtmiştir.

Örneğin K4, balkon gibi alanların zorunlu ahşap görünüme çevrilmesi konusunda “*Her gün evimi perişan ettiler diye söyleniyor*” diyerek özellikle yaşlı bireyler arasında uyum sorunları yaşandığını belirtmektedir.

K8 ise, dönüşümün kendi mahallesine ulaşmadığını ifade ederek “*Bize daha gelmedi, kapsasa çok güzel olurdu.*” demiştir.

Katılımcı K9, restorasyon sürecinin planlı ve sit alanı kuralları çerçevesinde yürütüldüğünü; yapıların ahşap ve taş dokuda yeniden üretildiğini açıklamaktadır. Bu görüş, Lefebvre’in “mekânın üretimi” yaklaşımıyla örtüşmektedir. Lefebvre’e göre mekân, yalnızca fiziki bir yapı değil; aynı zamanda sosyal ilişkilerin üretildiği bir alan olarak değerlendirilmelidir (Lefebvre, 2023: 34). Ayazini Köyü’nde yapılan bu düzenlemeler, yalnızca estetik değil, sosyal bir dönüşümün de parçası olarak işlev görmektedir.

Bourdieu’nün “habitus” kavramı da bu dönüşümü anlamada önemli bir çerçeve sunar. Kırsal alanda uzun süre belirli alışkanlıklarla yaşayan bireylerin mekânsal dönüşüme karşı verdikleri tepkiler, mevcut habitusun kırılmasına dair bir gösterge

niteliğindedir (Bourdieu, 1986: 170). K4'ün ifadesindeki huzursuzluk bu kırılmanın bireysel yansımasıdır.

Öte yandan K10'un, *"Gelen insanlar çok beğeniyorlar, gelen insanlar hep böyle miydi diye şaşırıp soranlar oluyor halbuki hep böyleydi..."* ifadesi, dışarıdan gelenlerin algısıyla yerel kimlik arasında kurulan yeni ilişkinin altını çizmektedir.

Elde edilen bulgular ışığında, Ayazini Köyü'nde gerçekleştirilen mekânsal dönüşüm hem fiziksel hem de sosyo-kültürel boyutlarıyla ele alınmalıdır. Büyük bir çoğunluk bu değişimi olumlu karşılarken, azınlık da olsa bazı bireyler için bu dönüşüm zorluklar ve uyumsuzluklar yaratmıştır. Ancak genel tablo, kırsal alanlarda yürütülen mekânsal planlamaların hem estetik hem de sosyal bütünleşme açısından olumlu bir model sunabileceğini ortaya koymaktadır.

2.10. GENEL FAYDA ANLAYIŞI

Tablo 24. Genel Fayda Anlayışı

Genel Fayda	Frekans
Kararsızım	4
Katılmıyorum	6
Katılıyorum	90

Araştırmada yer alan "Turizm bölge halkı için çok faydalı oldu." sorusuna verilen yanıtlar, Ayazini Köyü halkının turizme yönelik genel algısını değerlendirmeye olanak tanımaktadır. Anket verilerine göre katılımcıların %90'ı bu ifadeye "katılıyorum", %6'sı "katılmıyorum" ve %4'ü "kararsızım" yanıtı vermiştir. Bu yüksek oran, Ayazini halkının büyük çoğunluğunun turizmin sosyal, ekonomik ve kültürel faydalarını olumlu karşıladığını ortaya koymaktadır. Bu durum, turizmin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal fayda üreten bir dönüşüm mekanizması olarak algılandığını göstermektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde de bu algının zaman içinde nasıl geliştiğini detaylandırmaktadır.

K1 numaralı katılımcı, *"İlk başta hor karşıladılar ancak şu an değişimden mutlular"* sözleriyle, köy halkının turizm karşısındaki ilk tereddütlerinin yerini zamanla olumlu kabule bıraktığını ifade etmektedir.

Benzer şekilde K2, *"İlk başta şaşırdılar ama sonradan sıradanlaşan bir durum haline geldi"* derken;

K3, “İlk önce ketumdular şu an hoşlarına gidiyor” ifadesiyle bu dönüşümün sürecini çizmektedir.

K9 ise, bu dönüşümün ardındaki bilinçlendirme faaliyetlerine dikkat çekerek, muhtarlık, kaymakamlık ve valilik gibi yerel kurumların halkı bilgilendirme sürecinde önemli bir rol üstlendiğini belirtmiştir. Bu bağlamda turizmin benimsenmesi, sadece bireysel değil aynı zamanda kolektif bir öğrenme sürecini de beraberinde getirmiştir.

Ancak, bu algı değişimi her bireyde aynı düzeyde gerçekleşmemiştir. K4, hayvanların turistik bölgelerden geçememesi gibi somut sorunların, bazı kesimlerde olumsuz tutumlara yol açtığını belirtmiştir. K7 ve K8 numaralı katılımcılar ise ya çok az değişim olduğunu ya da hiç olmadığını dile getirmiştir. Bu ifadeler, turizme dair fayda algısının köyde homojen biçimde dağılmadığını, bireylerin yaşantıları ve beklentileri doğrultusunda farklılaştığını göstermektedir.

Katılımcılara yöneltilen “Turizmin köy halkına daha faydalı olabilmesi için ne tür sosyal veya ekonomik önlemler alınmalıdır?” sorusu ise halkın beklenti ve önerilerini ortaya koymuştur. K6 ve K7 gibi katılımcılar, halkın turizm konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgulamış; sosyal iletişim, tanıtım ve mesleki eğitim konularında destek sağlanmasının önemine dikkat çekmişlerdir. K10 ise, ulaşım, tanıtım ve tur operatörlerinin yönlendirmesi konularında somut öneriler sunarak, Ayazini’nin görünürlüğünün artırılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu tür öneriler, turizmin sürdürülebilirliği açısından yerel aktörlerin katkısının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu bulgular, sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde Bourdieu’nün “alan” ve “kapital türleri” yaklaşımı çerçevesinde anlam kazanmaktadır. Bourdieu’ya göre sosyal aktörler, bulundukları alan içerisinde farklı türde sermayeleri (ekonomik, kültürel, sosyal, sembolik) kullanarak avantaj sağlamaya çalışırlar (Bourdieu, 1986: 244). Ayazini örneğinde turizm, yeni bir sosyal alan olarak ortaya çıkmış ve bu alanda avantaj sağlayan bireyler sosyal statülerini yeniden yapılandırma fırsatı yakalamıştır. Ayrıca Giddens’in yapılaşma kuramı da bu dönüşümün çift yönlü doğasına işaret eder: bireyler yalnızca yapılar tarafından şekillendirilmez, aynı zamanda bu yapıları dönüştürürler (Giddens, 2005: 8). Ayazini halkı, turizmi sadece dışsal bir gelişme olarak görmektense, aktif biçimde bu sürecin öznesi hâline gelmiş görünmektedir.

Toplanan verilerin analizi neticesinde, Ayazini Köyü'nde turizm faaliyetlerinin, halk nezdinde genel olarak olumlu karşılandığı ve zamanla toplumsal bir fayda üretim mekanizması olarak benimsendiği söylenebilir. Başlangıçta yaşanan tereddütler ve uyum sorunları, yerel kurumların bilgilendirme ve yönlendirme faaliyetleriyle büyük oranda aşılmıştır. Ancak bu dönüşümün kalıcı ve kapsayıcı olabilmesi için halkın her kesimine yönelik eşitlikçi, katılımcı ve bilinçlendirici politikaların sürdürülmesi gerekmektedir.

2.11. KÜLTÜREL DEĞERLER VE YAŞAM BİÇİMİNE ETKİLERİ

Turizmin, Ayazini Köyü'nün kültürel değerleri ve geleneksel yaşam biçimi üzerindeki etkileri, yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla çok boyutlu biçimde ortaya konmuştur. Katılımcıların ifadeleri, bu etkinin yalnızca tek yönlü bir dönüşüm değil; aynı zamanda koruma, yeniden üretim ve yeni anlamlandırma süreçlerini de içerdiğini göstermektedir. Görüşmelerde bazı bireyler, turizmin geleneksel değerleri yok etmediğini; aksine bu değerleri görünür kıldığını ve genç kuşaklara aktarımını teşvik ettiğini ifade etmiştir. Bu görüşler, kültürel değerlerin dış etkiler karşısında pasif biçimde çözülmediğini, aksine yerel aktörler tarafından aktif olarak yeniden tanımlandığını ortaya koymaktadır.

Özellikle K2, K3 ve K6 numaralı katılımcıların açıklamaları, kültürel değerlerin turizm aracılığıyla hatırlanması, güçlendirilmesi ve aktarılması yönünde bir eğilim olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, Bourdieu'nün kültürel sermaye kavramı çerçevesinde değerlendirilebilir. Bourdieu'ya göre kültürel sermaye, bireylerin ve toplulukların sosyal konumlarını güçlendiren bir kaynaktır (Bourdieu, 1986: 243). Ayazini örneğinde, kültürel değerlerin turistlere sunulabilecek birer “kaynak” olarak görülmesi ve bu doğrultuda sahiplenilmesi, kültürel sermayenin ekonomik sermayeye dönüşümüne işaret eder.

Diğer yandan bazı katılımcılar, turizmin kültürel değerlere doğrudan bir etkisinin henüz olmadığını veya çok sınırlı olduğunu ifade etmiştir (K4, K5, K8). Bu tutum, Lefebvre'in “mekânın üretimi” kuramıyla birlikte düşünüldüğünde, değişimin mekânsal ve sembolik yönlerinin henüz yerleşmemiş olduğunu gösterebilir (Lefebvre, 2023: 33). Köyün sosyal mekânı hâlâ geleneksel biçimlerde deneyimlenmekte, turistik pratikler ise henüz kültürel dokuda belirleyici bir unsur haline gelmemiştir.

Ayrıca K9 ve K10 gibi bazı katılımcılar, turizmin sadece yerel kültürü korumakla kalmayıp aynı zamanda yeni normlar ve değerlerin kabulü açısından da bir dönüştürücü

olduğunu belirtmiştir. Bu noktada Luhmann'ın sistem kuramı, farklı sosyal sistemler arasında (örneğin geleneksel yaşam sistemi ile turizm sistemi arasında) gerçekleşen iletişimin, yeni normatif yapılar oluşturduğunu ifade eder (Luhmann, 2006: 189). Katılımcıların farklı kültürlere saygı gösterme, çoğulculuğu kabul etme ve değişimi içselleştirme yönündeki beyanları, bu sistemsel geçişin toplumsal yapıda ne denli etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Turizmin uzun vadeli etkilerine ilişkin sorularda ise daha çeşitlenmiş görüşler sunulmuştur. Bazı katılımcılar (örneğin K2, K3, K5, K6, K9) Ayazini'nin "*Küçük Kapadokya*" olma yolunda ilerlediğini, köyün giderek daha görünür hale geleceğini ve kültürel sermayenin ekonomik başarıya dönüşeceğini ifade ederken; bazıları ise (K1, K4, K7, K8) bu sürecin sosyo-ekonomik ayrışmaları artırabileceğini, köy halkının dışlanabileceğini veya geleneksel dokunun zayıflayabileceğini dile getirmiştir.

Bu toplumsal farklılaşma süreci, Durkheim'in "organik dayanışma" ve "anomi" kavramlarıyla açıklanabilir. Turizmle birlikte gelişen yeni toplumsal roller ve işlevler, Ayazini'de organik bir dayanışma biçiminin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Ancak bu dönüşüm, bazı bireylerde normatif çözülme ve belirsizlik duygusunu da beraberinde getirmektedir (Durkheim, 2014: 271). Özellikle yatırımcıların köyde artan etkisi ve bazı köylülerin bu sürece hazırlıksız oluşu, anomik durumun pratikteki bir yansımasıdır. Katılımcıların dile getirdiği kaygılar, sosyal normların zayıflaması ve hızlı değişimin yarattığı toplumsal gerilimlerle açıklanabilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Ayazini Köyü'nde kültürel değerler ve yaşam biçimi açısından çift yönlü bir dönüşüm yaşandığı söylenebilir. Bir yandan geçmişe dönük bir sahiplenme ve yeniden üretim süreci işlerken; diğer yandan modernleşme, rasyonelleşme ve dışsal normlarla temasın yarattığı kırılmalar gözlemlenmektedir. Bu çok katmanlı yapının analizi, sosyal değişim kuramlarının hem yapısal hem de kültürel boyutlarını dikkate almayı zorunlu kılmaktadır

2.12. TOPLUMSAL BÜTÜNLEŞME – ÇATIŞMA

Ayazini Köyü'nde turizmin gelişimiyle birlikte toplumsal bütünleşme ve çatışma dinamikleri iç içe geçmiş karmaşık bir yapı sergilemektedir. Görüşmeler, köyde yaşayan yerel halk ile dışarıdan gelen yeni yerleşimciler veya yatırımcılar arasında belirli ölçülerde uyum sorunlarının yaşandığını açıkça ortaya koymaktadır. Bazı katılımcılar (K1, K2, K3, K5, K7) özellikle yerel halkın dışarıdan gelenlere karşı mesafeli, zaman

zaman dışlayıcı bir tutum sergilediğini ifade etmektedir. Bu durum, sosyal sermayenin (Putnam, 1993) zayıf olduğu bağlamlarda ortaya çıkan “biz” ve “onlar” ayrımının bir tezahürü olarak okunabilir. Özellikle sınıfsal, kültürel ve ekonomik farklılıklar, bu ayrımı daha da belirginleştirmektedir.

Bazı katılımcılar, köy halkının “yabancıya dükkân kiralamama”, “çay, soda gibi ürünlerde rekabet çatışmaları” ya da “yeni işletmelerin açılmasına karşı tepkiler” gibi eylemleriyle bu gerginliğin pratik sonuçlarına dikkat çekmektedir (K1, K5, K10). Bu bağlamda Bourdieu’nün “sembolik sermaye” ve “saha mücadelesi” kavramları (Bourdieu, 1986) önem kazanmaktadır. Ayazini’de ekonomik ve kültürel sermayesi yüksek yeni aktörlerin sahaya girişi, mevcut güç dengelerini tehdit etmekte ve bu tehdit algısı çatışmayı doğurmaktadır. Saha içindeki bu rekabet, yerel halkın sembolik üstünlüğünü ve sosyal alan üzerindeki hâkimiyetini sarsmaktadır.

Öte yandan bazı katılımcılar (K8, K9) bu süreci daha olumlu değerlendirmekte ve dışarıdan gelen girişimcilere destek verdiklerini belirtmektedir.

K9’un ifadesi, “*güç farkı*” vurgusuyla birlikte “kurumsal dayanışma” arayışını yansıtmaktadır. Bu yaklaşım, Durkheim’in organik dayanışma modeline (Durkheim, 1893) denk düşen bir uyum idealini temsil eder. Zira farklı işlevsel pozisyonlarda olan bireylerin karşılıklı fayda ilişkisiyle birlikte var olması, modern toplumların temel yapısını oluşturur. Ancak bu modelin hayata geçebilmesi için çatışmanın yönetilebilmesi, güven ilişkilerinin yeniden inşa edilmesi gerekir.

Toplumsal bütünleşme ile çatışma arasındaki gerilimli geçiş, Tönnies’in “Gemeinschaft–Gesellschaft” ayrımıyla sosyolojik olarak anlamlandırılabilir. Ayazini’de hâkim olan geleneksel cemaat yapısı (Gemeinschaft), turizmle birlikte yerini bireycilik ve çıkar ilişkilerinin belirlediği cemiyet yapısına (Gesellschaft) bırakmaya başlamıştır. Bu dönüşüm, yerleşik sosyal normların yeniden tanımlanmasına ve toplumsal ilişkilerde çözümlere yol açmaktadır (Tönnies, 2022: 49). Özellikle K10’un ifade ettiği gibi ekonomik iş birliğine dayalı fiyat standartları getirme çabası, cemiyet tipi ilişkilerin rasyonelleşme dinamiğiyle örtüşmektedir.

Sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde, Ayazini Köyü’nde turizmin tetiklediği ekonomik ve sosyal değişim, toplumsal bütünleşme kadar çatışma risklerini de beraberinde getirmektedir. Bu süreç, sosyal dokunun yapısal bir dönüşüm geçirdiğini ve bu dönüşümün aktörler arası ilişkileri yeniden tanımladığını göstermektedir. Sağlıklı bir

bütünleşme süreci için, hem yerel halkın ekonomik ve sembolik konumunu güçlendirecek politikalar geliştirilmesi hem de sosyal uyumu teşvik edecek katılımcı mekanizmaların tesis edilmesi gerekmektedir. Böylece, kültürel çeşitlilik ve ekonomik dinamizm, çatışma yerine uyumun zeminine dönüşebilir.

2.13. LİDERLİK VE KARAR MEKANİZMALARI

Turizmin Ayazini Köyü'nde yerel liderlik yapısını ve karar alma mekanizmalarını ne ölçüde etkilediğine ilişkin yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, oldukça çeşitlilik gösteren ve çok katmanlı bir dönüşüm sürecine işaret etmektedir. Katılımcıların bir kısmı (örneğin K1, K3, K5, K8) köydeki geleneksel karar alma mekanizmalarının hâlâ geçerli olduğunu ve herhangi yeni bir lider figürünün ortaya çıkmadığını belirtmektedir. Ancak buna karşın bazı katılımcılar (K2, K4, K6, K7, K9, K10) özellikle turizm alanında öne çıkan bireylerin veya oluşumların karar süreçlerinde etkili olmaya başladığını ifade etmektedir. Bu bireyler çoğunlukla esnaf çevresinden gelen ve turizm faaliyetlerine aktif katılım sağlayan kişilerden oluşmaktadır. Örneğin, bazı katılımcılar belirli esnaf figürlerinin veya “Zeynep Öğretmen” gibi toplum tarafından sözü dinlenen kişilerin liderlik rolü üstlendiğini dile getirmiştir.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, Ayazini'de liderliğin klasik anlamda otoriter ya da hiyerarşik bir yapıdan ziyade, gönüllülük ve girişimcilik temelinde şekillendiği görülmektedir. Bu bağlamda Weber'in otorite tipolojisi açıklayıcı bir çerçeve sunar. Weber'e göre geleneksel otorite geçmişten gelen alışkanlıklara dayanırken; karizmatik otorite, bireyin kişisel özellikleriyle şekillenir; hukuki-rasyonel otorite ise kurallara ve yasalara dayalıdır (Weber, 2023: 215–221). Ayazini'de, özellikle turizmle birlikte karizmatik otoritenin güç kazandığı, girişimci ve vizyoner bireylerin daha çok söz sahibi olmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bu durum, yerel karar alma süreçlerinin daha yatay ve esnek yapılara evrildiğini göstermektedir.

Bourdieu'nün sembolik sermaye ve kültürel sermaye kavramları da bu dönüşümü açıklamada işlevseldir. Turizm alanında aktif olan bireylerin, sahip oldukları bilgi, iletişim becerisi ve toplumsal ilişkiler sayesinde köy içinde sembolik güç elde ettikleri görülmektedir (Bourdieu, 1986: 241). Bu bireyler, yalnızca ekonomik kazanç sağlamamakta, aynı zamanda bilgi ve deneyimlerini paylaşarak kolektif eylemleri yönlendirme gücüne de sahip olmaktadır. Örneğin, Frigya Kültür ve Turizm Derneği

gibi yapılar, bu tür sembolik sermaye birikiminin kurumsal bir ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Ayrıca Luhmann'ın sistem kuramı bağlamında bakıldığında, köydeki liderlik ve karar alma süreçlerinin artık sadece geleneksel sosyal sistemlerle değil, turizm gibi farklı alt sistemlerle de etkileşim içinde şekillendiği anlaşılmaktadır. Turizm, köyde ekonomik sistemin yanı sıra kültürel ve yönetsel sistemleri de etkilemiş, dolayısıyla liderlik pozisyonlarını yeniden tanımlamıştır (Luhmann, 2006: 187).

Gözlemler ve görüşmeler doğrultusunda, Ayazini Köyü'nde turizmin etkisiyle birlikte liderlik yapısı ve karar mekanizmalarında belirgin bir değişim yaşanmakta; geleneksel otoritenin yerini daha girişimci, aktif ve sembolik sermaye sahibi bireyler almaktadır. Bu liderlik dönüşümü, köydeki toplumsal değişim sürecinin mikro düzeydeki en somut örneklerinden biridir ve ilerleyen dönemlerde bu figürlerin kurumsallaşma düzeyine bağlı olarak daha istikrarlı hale gelmesi muhtemeldir.

2.14. GELECEK BEKLENTİLERİ

Yarı yapılandırılmış görüşmeler kapsamında katılımcılara yöneltilen “Köyde turizmin uzun vadede hangi alanlarda daha büyük bir değişim yaratacağını düşünüyorsunuz?” sorusu, Ayazini Köyü halkının turizm odaklı dönüşüm sürecine dair umutlarını, endişelerini ve vizyonlarını ortaya koymaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, turizmin olumlu yönde etkiler yaratacağını, özellikle restorasyon faaliyetleri, kültürel tanıtım, konaklama olanaklarının çeşitlenmesi ve girişimcilik hareketliliği gibi alanlarda köyün çehresini değiştireceğini ifade etmiştir.

Özellikle K9'un değindiği restorasyon projeleri, Zafer Kalkınma Ajansı destekli müze çalışmaları ve yol bütünleştirme projeleri, dönüşümün yalnızca tahayyül düzeyinde kalmadığını, somut uygulamalarla desteklendiğini göstermektedir. K7 ise Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yerel yönetimlerin sürece daha fazla dahil olması gerektiğini vurgulayarak, kamusal desteğin köyün potansiyelini gerçekleştirmesi açısından kritik olduğunu belirtmiştir. K10'un kültürel değerlerle uyumlu bir hizmet anlayışı geliştirilmesine dair yorumu, turizmin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda etik ve kültürel bir boyut taşıdığını da ortaya koymaktadır.

Katılımcılar, konaklama kapasitesinin artması (karavan, butik otel, glamping alanları), kültürel etkinliklerin çeşitlenmesi, festivallerin düzenlenmesi, sosyal medya tanıtımının güçlendirilmesi gibi beklentileri olumlu bir gelecek vizyonunun parçaları

olarak ifade etmektedir. Ancak bazı katılımcılar (K2, K10), reklam ve pazarlama faaliyetlerindeki eksiklikleri, aşırı bireysel rekabetin yaratabileceği etik sorunları ve yerel kültürün zarar görme ihtimalini vurgulayarak daha temkinli bir yaklaşım ortaya koymuştur. Bu durum Ziya Gökalp'in "medeniyet" ile "kültür" ayrımı (1918) çerçevesinde değerlendirildiğinde, Batı menşeli medeniyet unsurlarının (turistik düzenlemeler, dış talepler) yerel kültürel dokuyu tehdit edebileceği riskine işaret etmektedir.

Bu çerçevede Marx'ın tarihsel materyalizm yaklaşımı, altyapıda yaşanan ekonomik dönüşümlerin üstyapıyı, yani ideoloji, kültür ve sosyal yapıyı da dönüştüreceğini ileri sürer (Marx, 2023: 174–176). Ayazini'de artan turistik yatırımlar, bireylerin geçim kaynaklarını ve statülerini değiştirmekte; bu da toplumsal ilişkilerde yeniden yapılanmayı zorunlu kılmaktadır. Bourdieu'nün "sermaye türleri" (1986) ve "habitus" kavramı ise, kültürel sermayesi ve ifade becerisi yüksek bireylerin sosyal medyada ve turist ilişkilerinde öne çıkmasını, yeni sembolik hiyerarşilerin oluşmasını açıklar. Geleneksel habitusun yerini, piyasa odaklı yeni davranış kodlarına bırakması, köyün sosyal karakterinde derin bir değişim yaratmaktadır.

Weber'in rasyonelleşme ve değer-rasyonel davranış kuramı, Ayazini halkının hizmet sunumuna yalnızca kazanç odaklı değil, aynı zamanda anlam üretici bir şekilde yaklaşma çabasını açıklamada işlevseldir (Weber, 2022: 103; Weber, 2021: 164). K10'un "*müşteriye para gözüyle bakılmamalı*" vurgusu, bu anlamlı eylem örneklerinden biridir. Öte yandan Kıray'ın "çözülme-dönüşme-yerleşme" modeline göre Ayazini'deki dönüşüm, ekonomik zemin üzerinde başlamış ve sosyal-kültürel dokuyu da kapsamaya başlamıştır. Bu, çok boyutlu ve eşzamanlı bir yeniden yapılanma sürecinin işaretidir.

Lefebvre'in mekânın toplumsal üretimi kuramı, köyde inşa edilen yeni fiziksel yapılarla birlikte sosyal mekânların da yeniden kurulduğunu gösterir. Butik oteller, kafeler, yürüyüş yolları gibi yapılar sadece taş ve betondan ibaret değil; aynı zamanda kültürel etkileşimlerin, ilişkilerin ve kimliklerin üretildiği sosyal alanlardır.

Tönnies'in cemaat–cemiyet ayrımı bağlamında ise, Ayazini cemaat tipi ilişkilerden (yüz yüze, dayanışmacı) cemiyet tipi ilişkilere (piyasaya dayalı, bireyci) geçişin eşiğinde yer almaktadır. Özellikle dışarıdan gelen yatırımcılar, yeni işletmeler ve yükselen girişimcilik profili, bu geçişin hızlandığını göstermektedir. Aynı zamanda rekabet ortamı, yerel dayanışmayı zayıflatma riski taşımaktadır (Tönnies, 2022: 49–53).

Mardin'in merkez-çevre kuramı (1974) ve Niyazi Berkes'in yukarıdan aşağıya modernleşme modeli (1973), kamu destekli projelerle köyün yeniden yapılandırıldığını ve bu dönüşümün merkez aktörlerce yönlendirildiğini ortaya koyar. Ancak bu dönüşümün sürdürülebilirliği, yerel halkın sürece ne kadar katıldığıyla doğru orantılıdır. Katılımcılar, merkezden gelen projeleri memnuniyetle karşılamakla birlikte, karar alma süreçlerine daha fazla dahil olma arzularını da ifade etmişlerdir.

İleriye dönük bir perspektifle bakıldığında, Ayazini Köyü'nün geleceğine dair öne çıkan tablo, sosyolojik kuramlarla birlikte düşünüldüğünde umut verici ama dikkatli yönlendirme gerektiren bir dönüşüm sürecine işaret etmektedir. Köy halkı turizmin, ekonomik canlanma, kültürel yeniden üretim ve sosyal farklılaşma gibi çok yönlü etkilerini tecrübe etmektedir. Ancak bu dönüşümün sürdürülebilirliği, halkın katılımını, kültürel mirasın korunmasını ve etik değerlerin gözetilmesini gerektirmektedir.

Ayazini'nin yakın gelecekte sadece tanınan bir turistik destinasyon değil, aynı zamanda yerel-küresel, geleneksel-modern, kamusal-özel dengelerinin başarıyla yönetildiği örnek bir kırsal kalkınma modeli hâline gelmesi mümkündür. Bu doğrultuda bu tez çalışması, yalnızca mevcut dönüşümleri analiz etmekle kalmayıp; gelecekteki planlama ve sosyal politika tasarımlarına ışık tutacak önemli bir zemin sunmayı amaçlamaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu tez çalışması, turizmin kırsal bir yerleşim olan Ayazini Köyü'nün sosyolojik yapısı üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir perspektiften incelemeyi amaçlamış karma yöntemin kullanıldığı bu saha araştırması toplumsal değişimin farklı düzeylerde nasıl tezahür ettiğini ortaya koymuştur. 100 katılımcıdan elde edilen anket verileri ile 10 katılımcı ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde, turizmin yalnızca ekonomik kalkınma değil; aynı zamanda kültürel, toplumsal, mekânsal ve sembolik düzeyde köklü bir dönüşüm sürecine zemin hazırladığı görülmüştür.

Araştırma bulguları, turizmin Ayazini Köyü'nde sosyal sermaye yapılarının yeniden inşa edilmesine neden olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bourdieu'nün (1986) “habitus” ve “sermaye” kavramları çerçevesinde değerlendirildiğinde, bireylerin turizmle birlikte yeni yaşam pratikleri benimsediği; ekonomik, kültürel ve sembolik sermaye edinme çabasıyla sosyal alandaki konumlarını yeniden tanımladığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, Durkheim'ın “organik dayanışma” modeli doğrultusunda, köydeki iş bölümünün çeşitlendiği ve dayanışma biçimlerinin farklılaştığı gözlemlenmiştir. Giderek artan iş çeşitliliği, bireyler arasında karşılıklı bağımlılık ilişkilerini güçlendirmiştir.

Kadınların bu dönüşüm sürecindeki rolü, Giddens'in yapılaşma kuramı ışığında ele alındığında daha da anlamlı hâle gelmektedir. Kadınlar, turizm sayesinde yalnızca ekonomik faaliyetlere katılmakla kalmamış, aynı zamanda toplumsal yapının dönüştürülmesinde etkili birer özne hâline gelmiştir. Ev pansiyonculuğu, el işi üretimi, yerel ürün satışı gibi alanlarda aktifleşen kadınlar, toplumsal cinsiyet normlarını yeniden üretmiş ve geleneksel rollerin ötesine geçmiştir. Bu dönüşüm, kırsal alandaki kadınların güçlenmesine dair önemli bir sosyolojik bulgu niteliğindedir.

Öte yandan, turizmin sınıfsal yapıda da belirgin değişimlere neden olduğu görülmüştür. Marx'ın altyapı-üstyapı ilişkisi bağlamında değerlendirildiğinde, ekonomik üretim biçimlerinin değişmesiyle birlikte sosyal roller, değer sistemleri ve sınıfsal konumlar yeniden şekillenmiştir. Tarım ve hayvancılıktan hizmet sektörü ve ticarete geçiş; bazı bireyler için yeni fırsatlar yaratırken, sosyal sermayeye erişimi olmayanlar açısından yeni kırılğanlıklar üretmiştir. Bu kırılğanlıklar, Luhmann'ın sistem kuramı

çerçevesinde, toplumsal alt sistemler arasındaki dengeyi değiştirmiş; özellikle ekonomik sistemin belirleyiciliği diğer sistemlerin önüne geçmiştir.

Mekânsal düzlemde ise, Relph'in (1976) "yer ile özdeşleşme" kavramı üzerinden değerlendirilen bulgular, Ayazini halkının mekânla kurduğu ilişkinin değiştiğini göstermektedir. Mekân yalnızca fiziksel bir yer olmaktan çıkmış; sembolik, tarihsel ve kültürel anlamlarla yüklü çok katmanlı bir aidiyet nesnesine dönüşmüştür. Ancak bu aidiyetin, turistler ve yatırımcılarla paylaşılan bir alan hâline gelmesi, yerel halkta zaman zaman çatışma ve dışlanmışlık duygularının da gelişmesine neden olmuştur.

Nitekim, köy halkı arasında dışarıdan gelen yatırımcılara karşı ikili bir tutum gözlemlenmiştir. Bazı yerli esnaflar, ekonomik kazançların paylaşılmasından rahatsızlık duyarken; diğer bir kesim, bu yeni aktörlerle iş birliğine yönelmiş, ortaklaşa bir gelecek inşa etme çabası içine girmiştir. Bu durum, toplumsal yapının yalnızca çatışmalarla değil, aynı zamanda yeni dayanışma örüntüleriyle de şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Görüşmelerde sıkça dile getirilen bir diğer mesele ise mekânsal dönüşümün yalnızca belirli bir caddeyle sınırlı kalmasıdır. Köy halkı, dönüşümün bütüncül olması, tüm mahallelere yayılması ve kamusal alanların da yeniden düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Aynı zamanda, ulaşım, tanıtım eksiklikleri ve tur şirketlerinin Ayazini'ni turizm güzergâhlarına dahil etmemesi, halkın en fazla şikâyet ettiği konular arasında yer almıştır.

Bu çalışma, alan yazında yer alan birçok benzer araştırmadan hem kuramsal temelleri hem de tekniksel yaklaşımı açısından önemli ölçüde ayırmaktadır. Literatürdeki örneklerin büyük kısmı; Kuşadası (Çetinkaya, 2020), Şirince (Özdemir, 2021), Akyaka (Arıkan, 2016), Ayvalık (Balık vd., 2018), Edremit (Birişçi, 2020), Giresun (Aydın, 2019), Safranbolu (Baş, 2017), Manavgat (Önaç, 2021), Eskişehir (Karakaya, 2017) turizmin ekonomik, çevresel veya yaşam kalitesine yönelik etkilerini konu almakta; halkın memnuniyet düzeyi, destek eğilimleri veya algısal yaklaşımları gibi ölçütleri temel almaktadır. Bu çalışmaların çoğunda, toplumsal yapının derinlikli dönüşümüne değil, daha çok betimleyici ve nicel ölçümlerle sınırlı kalan algı tespitlerine yer verilmiştir.

Oysa bu tez çalışmasında, Ayazini Köyü özelinde turizmin kırsal bir yerleşimde yarattığı kültürel, sınıfsal, mekânsal ve toplumsal dönüşümler çok boyutlu bir teknikle değerlendirilmiş; sadece katılımcıların turizme bakış açıları değil, aynı zamanda

toplumsal yapı, ilişkiler ağı, değer sistemleri ve kimlik biçimleri de kapsamlı biçimde analiz edilmiştir. Bu yönüyle, örneğin Şirince Köyü'nde yapılan araştırmada halkın turizme karşı genel anlamda olumlu yaklaşımı vurgulanırken (Özdemir, 2021), bu tezde, bu tutumların hangi sosyolojik dinamikler tarafından belirlendiği, hangi koşullarda değiştiği ya da nasıl yeniden üretildiği gibi daha derinlemesine sorulara odaklanılmıştır.

Ayrıca birçok literatür örneğinde festivaller veya gastronomi turizmi gibi tematik etkinliklere bağlı olarak yapılan analizler (örneğin: Birişçi, 2020; Balık vd., 2018; Karakaya, 2017), turizmin bölge halkına ekonomik katkısını, markalaşmaya etkisini ya da sosyal faydayı ölçmekle sınırlı kalmaktadır. Bu çalışmaların odak noktası çoğunlukla tanıtım, destinasyon değeri ya da imaj gibi unsurlar olurken, Ayazini üzerine yapılan bu tez, turizmin toplumun yapısal katmanlarını nasıl dönüştürdüğünü anlamayı hedeflemiştir.

Çalışmada özellikle Bourdieu'nün habitus ve sermaye (Bourdieu, 1986: 241), Durkheim'in dayanışma biçimleri (Durkheim, 2019: 134), Giddens'in yapılaşma kuramı (Giddens, 2005: 22), Marx'ın üretim ilişkileri (Marx, 2011: 34), Luhmann'ın sistem yaklaşımı (Luhmann, 2006: 68) ve Relph'in mekâna aidiyet (Relph, 1976: 59) kavramları çerçevesinde geliştirilen çözümlemeler, diğer araştırmalarda pek ele alınmamış olan sınıfsal farklılaşma, mekânsal dönüşümün eşitsiz doğası, kadınların öznelliği, çatışma ve uyum ilişkileri gibi konulara sosyolojik bir perspektif kazandırmaktadır. Bu bağlamda çalışma, yalnızca bir yerleşimin dönüşümünü değil, aynı zamanda kırsal kalkınma süreçlerinde turizmin nasıl bir yeniden yapılanma aracına dönüştüğünü teorik düzeyde de görünür kılmıştır.

Diğer araştırmalarda genellikle yerel halkın homojen bir topluluk gibi ele alındığı, farklı sosyo-ekonomik gruplar, cinsiyet temelli roller veya kuşak farklarının ayrıştırılmadığı görülmektedir. Oysa bu tezde, kadınların ekonomik ve sosyal hayattaki rol değişimi, gençlerin beklentileri, yaşlıların aidiyet algıları, gelir grupları arasındaki farklar ve mekânsal dışlanma gibi konular ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Bu yönüyle çalışma, literatürdeki genel yaklaşımlardan farklı olarak toplum içi farklılıkları ve gerilimleri görünür kılan özgün bir analiz perspektifi geliştirmiştir.

Yukarıda aktarılanlar doğrultusunda, bu çalışma literatürdeki benzer örneklerin katkılarını yadsımadan; bunların ötesine geçerek turizmin bir destinasyondaki etkisini sadece görünür sonuçlar üzerinden değil, aynı zamanda derin yapısal dinamikler,

sosyolojik ilişkiler ve kuramsal bağlamlar üzerinden incelemiş; böylece sosyal bilimler literatürüne yeni bir bakış açısı sunmuştur. Tezin bu çok katmanlı yaklaşımı, turizmin toplumsal etkilerini analiz etmek isteyen gelecekteki araştırmalar için güçlü bir zemin oluşturmakta; yalnızca “turizm kalkındırır mı?” sorusuna değil, “turizm neyi, nasıl ve kim için dönüştürür?” sorusuna da yanıt arayanlar için değerli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Genel olarak yapılan bütün bu değerlendirmelerin ışığında bu tez, yalnızca Ayazini Köyü’nde yaşanan dönüşümü belgelememiş; aynı zamanda turizmin kırsal toplumlar üzerindeki sosyolojik etkilerini kuramsal ve ampirik düzeyde analiz etmiştir. Elde edilen bulgular, kırsal kalkınma süreçlerinde turizmin yalnızca bir ekonomik araç değil; aynı zamanda kültürel yeniden yapılanma, toplumsal ilişkilerin dönüşümü ve sınıfsal dinamiklerin yeniden örgütlenmesi açısından da kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Ayazini Köyü örneği, Türkiye’nin diğer kırsal yerleşimlerine yönelik geliştirilecek turizm politikaları için model teşkil edecek niteliktedir. Gelecekte bu tür çalışmaların uzun vadeli ve karşılaştırmalı yaklaşımlarla sürdürülmesi, kırsal sosyolojinin zenginleşmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Afyonkarahisar Ticaret ve Sanayi Odası (2019). *Afyonkarahisar'da Hayvancılık*. Afyonkarahisar: ATSO Yayınları.
- Afyonkarahisar Valiliği. (2021). *Ayazini Köyü Turizm Master Planı*. Afyonkarahisar: Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Ahipaşaoğlu, H. S. (2006). *Turizmde Rehberlik* (2. baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akbaş, M. (2011). *Kırsal Turizm Bölgelerinde Festivallerin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri: Beypazarı Festivaline Yönelik Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Anadolu Ajansı (2022). *Ayazini köyünde sokak düzenlemeleri: Şemsiyeli ve gül süslemeli sokaklardan görünüm* [Fotoğraf]. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/3-bin-yillik-ayazini-koyu-sabun-nazar-ve-semsiye-sokaklariyla-canlandi/2591105>, Erişim: 15 Haziran 2025.
- Anadolu Ajansı (2024). *Frigya'da Hıdırellez Bahar Şenliği başladı* [Fotoğraf]. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/hidirellez-kutlamalari-basladi/>. Erişim: 15 Haziran 2025.
- Arabacıoğlu, F.P., ve Aydemir, I. (2007). Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı. *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 2(4), 204-212.
- Arıkan, R. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Arslan, D. A. (2010). Kırsal Türkiye'de Değişmeyen Tek Şey Yoksulluk: Ankara-Güdül Kavaközü Köyü. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 405-421.
- Aslan, Z. (2006). Kültürel Miras ve Turizm: Sürdürülebilirlik ve Katılım. *Tarih ve Toplum Yeni Yaklaşımlar*, 3(6), 101-121.
- Atabey, S. ve Yokaş, İ. (2015). Çandır Ekolojik Köy Projesi Örneği: Organik Tarım, Ekoturizm ve Çevresel Etki. *Muğla Journal of Science and Technology*, 1(2), 48-52.
- Avcıkurt, C. (2007). *Turizm Sosyolojisi: Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ayaz, N., Yeşiltaş, M. ve Türkmen, F. (2012). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kırsal Turizme Bakış Açısı ve Algıları Üzerine Bir Araştırma, *Kırklareli University Journal of Tourism Research*, 1(1), 103-112.
- Aydın, D. ve Doğan, O. (2021). Kırsal turizm kapsamında kadın girişimciliği: Safranbolu örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9(1), 456-473.
- Aydın, H. (2010). *Turizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkileri ve Kuşadası İlçesi Uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, Z. (2019). *Kırsal Turizm ve Yerel Kalkınma: Giresun Örneği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Balık, G., Önaç, A.K., Aktaş, E., ve Birişçi, T. (2018). Kuşadası Kent Markalaşması Sürecinde Kentsel Peyzaj Değerlerinin Rolü. *Kent Akademisi Dergisi*, 11(1), 93-106.
- Baş, E. (2017). Festivallerin Yerel Halk Üzerindeki Sosyo-Kültürel Etkileri: Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali Örneği, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(53), 1425-1436.
- Bauman, Z. (2014). *Parçalanmış Hayat: Postmodern Ahlak Denemeleri*. (Çev. İ. Türkmen). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baykara, T. (1988). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Berkes, N. (1973). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Birişçi, T. (2020). *Alternatif Turizm Kapsamında Festival Turizminin Yerel Halk Üzerindeki Etkisi: Edremit Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi.

- Birkan, İ. (2001). Sürdürülebilirlik Kavramı, Turizm Sektörü Açısından Sürdürülebilir Gelişimin Önemi ve Koşulları. *I. Ulusal Turizm İşletmeciliği Kongresi Bildiriler Kitabı*, 17-18 Kasım 2001, Kızılcahamam, Ankara, 212-226.
- Bourdieu, P. (1986). *Sermaye Biçimleri*. (Çev. A. Kutlu). İçinde J. Richardson (Ed.), Eğitim Sosyolojisi: Kuram ve Araştırmalar El Kitabı (s. 241–258). New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (2018). *Bir Pratik Teorisi İçin Taslak: Kabiliyet Üzerine Üç Etnoloji Çalışması*. (Çev. N. Ökten Gülsoy), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bozkurt, M. ve Öztürk, F. (2023). Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Rolü: Düzce ili örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(2), 327-342.
- Buğra, A. (2008). *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buhalis, D. (2000). Marketing The Competitive Destination Of The Future. *Tourism Management*, 21(1), 97–116.
- Butler, R. W. (1990). Alternative Tourism: Pious Hope Or Trojan Horse? *Journal of Travel Research*, 28(3), 40-45.
- Büyükoztürk, Ş. (2005). Anket Geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.
- Cansever, T. (1994). *Ev ve Şehir*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Castells, M. (2003). *Ağ Toplumu: İnfomasyon Çağının Yükselişi* (Çev. T. Yılmaz). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, M. (2014). *Kimliğin Gücü* (çev. E. Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çavuş, S. ve Tanrısevdi, A. (2003). Yerel Halkın Turizm Gelişimine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 51–66.
- Çetinkaya, M. Y. (2020). Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri: Muğla-Akyaka Örneği, *Uluslararası Turizm ve Otelcilik Dergisi*, 25(2), 101–116.
- Cohen, E. (1972). Toward a Sociology of International Tourism. *Social Research*, 39(1), 164–182.
- Coşkun, G. ve Giritlioğlu, İ. (2016). *Sürdürülebilir Turizm: Kavramsal Çerçeve ve Türkiye Uygulaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Coşkun, R., Altunışık, R. ve Yıldırım, E. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, 9. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Demir, E. (2020). Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri Üzerine Bir İnceleme. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 79–91.
- Demir, S. (2022). *Kırsal Alanda Sosyal ve Beşerî Sermaye Oluşumunun Tarımsal İstihdamın Sürdürülebilirliğine Etkisi: Konya Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Demirci, M. (2020). *Bölgesel Kalkınma Çerçevesinde Termal Turizm Faaliyetlerinin Yerel Halk Üzerindeki Etkileri: Mudurnu Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, Ş. ve Atabay, H. (2022). Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri ve Kadın Ortaklar Etkileşimi (Bursa Örneği), *Gaziosmanpaşa Journal of Agricultural Development*, 11(2), 219–235.
- Durkheim, E. (2014). *İntihar: Sosyolojik Bir İnceleme* (Çev. H. Güzeldere). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Durkheim, E. (2019). *Toplumsal İş bölümü* (Çev. Ö. Ozankaya). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Ecevit, Y. (2007). *Toplumsal Cinsiyet ve Edebiyat*. Ankara: Ayraç Yayınevi.

- Ekiz, E. (2015). *Jeopark Potansiyeli Açısından Ayazini Köyü*, (Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Eren, D. (2022). *Gastronomi Turizminin Yerel Halk Üzerindeki Algısı Ve Sürdürülebilirliği: Giresun İli Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Giddens, A. (2005). *Toplumun Kuruluşu: Yapılaşma Kuramına Giriş* (Çev. H. Özel,). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gökçe, B. (1991). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 4(2), 203–215.
- Gökdeniz, G. (2012). *Turizm Sosyolojisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Göksel, A. (2015). *Turizm ve Kültürel Etkileşim*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gül, A., Cesur, B., ve Bostan, Ç. (2019b). Kültürel Turizm Kapsamında Yerel Kimlik Oluşturma Yöntem Yaklaşımı. *Avrasya Bilimler Akademisi Avrasya Eğitim ve Literatür Dergisi*, (Özel Sayı), 461-476.
- Gül, A., Pekgöz, M., ve Akın, T. (2019a). Isparta-İslamköy Özelinde Kültürel Miras Değerleri ve Geleceği. *Avrasya Bilimler Akademisi Avrasya Eğitim ve Literatür Dergisi*, (Özel Sayı), 388-404.
- Gül, F. (2018). *Kırsal Turizm Faaliyetlerinin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güllüpnar, F. (2019). *Kırsal Turizm Faaliyetlerinin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi.
- Gülüm, E. (2023). Yaratıcı Turizm ve Halk Kültürü: Yeni Nesil Deneyim Arayışları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 45–67.
- Gürsoy, B., ve Karagülle, A. O. (2023). *Kırsal Turizm ve Sürdürülebilirlik: Frigya Örneği*. Afyonkarahisar: AKÜ Yayınları.
- Gürüz, D. ve Altuntaş, V. (2016). Turist ve Yerliler Arasındaki Etkileşim: *Sosyolojik Bir Değerlendirme*, 4(4), 75–90.
- Hall, C.M., & Page, S.J. (2014). *The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space* (4th ed.). London/New York: Routledge.
- İçlek, G., Gül, A., & Metin, K. (2017). Ayazın Örenyeri'nin Eko turizm açısından değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(Özel Sayı), 145-159.
- İçlek, G., Gül, A., ve Turker, B. (2021). *Ayazini Örenyeri Kültürel Miras Değerlerinin GZFT Analizi ile Değerlendirilmesi. MTCN21 Daha İyi Bir Dünya İçin Turizm*. University of South Florida M3 Center Publishing, 194.
- İhlas Haber Ajansı (İHA). (2021, 31 Temmuz). Ayazini Köyü Frigya Kaya Yerleşimlerinde Yüzey Temizliği ve Restorasyon Çalışması [Fotoğraf].
- İhsaniye Kaymakamlığı. (2022). *Ayazini Köyü Tanıtım Rehberi*. Afyonkarahisar: İhsaniye İlçe Yazı İşleri Müdürlüğü.
- İşık, H. (2018). Turistik Destinasyonlarda Yerel Halk Ve Turist Gözünden Taşıma Kapasitesinin Değerlendirilmesi: Eskişehir örneği, *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 75–91.
- İşık, N. (2021). *Turizmin Kırsal Alandaki Toplumsal Etkileri: Ayvalı Köyü Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kar, B. Ç., Dereli, M., ve Yaldız, E. (2024). Anıtsal taş yapılarda meydana gelen bozulmalar: Afyonkarahisar Gedik Ahmet Paşa (İmaret) Cami örneği. *PLANARCH – Design and Planning Research*, 8(1), 113-126.
- Karaca, E. (2013). *Alternatif Turizm Kapsamında Festival Turizminin Yerel Halk Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Edremit Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Karakaya, A. (2017). *Turizm ve Toplumsal Değişim: Kırsal Alanlarda Yeni Dinamikler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karaoğlu, S. (2022). Türkiye'de Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Bakış Açısını Ortaya Koyan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Turizm Akademik Dergisi*, 9(2), 45–60.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaygalak, S. (2012). Mardin'de Turizm Gelişimi ile Otantiklik Olgusu Arasındaki İlişkinin Sosyolojik Açısından Değerlendirilmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(2), 237–253.
- Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik Turizm ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 11–29.
- Kervankıran, İ. (2011). *Afyonkarahisar İlinin Başlıca Doğal, Tarihî ve Kültürel Kaynaklarının Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Kervankıran, İ. (2014). Beypazarı/Ankara Örneğinde Turizmin Ekonomik, Toplumsal ve Çevresel Etkilerine Yerel Halkın Yaklaşımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 133-153.
- Kıray, M. B. (1998). *Toplumsal Yapı ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Kızılırmak, İ. (2019). Kadınların Kırsal Turizm Faaliyetlerine Katılımı: Safranbolu Yörük Köyü örneği. *Sosyoekonomi Dergisi*, 27(42), 161–178.
- Kızılırmak, S. (2019). Kırsal Turizm Ve Kadın Emeği: Yeni Roller ve Dönüşen Kimlikler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(2), 169–190.
- Koç, F. (2019). Yerel Halkın Ekoturizm Algısı: Giresun İli Örneği, *Uluslararası Ekoturizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 33–49.
- Kongar, E. (2009). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Korkmaz, M. (2020). *Etkinlik Turizmi Kapsamında Festivaller Ve Antalya Altın Portakal Film Festivali'nin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri* (Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kozak, M., Kozak, N., ve Kozak, E. (2014). *Turizm Pazarlaması: Stratejik Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Küçükaltan, D. (1997). Trakya Ekonomisi İçin Bir Bölgesel Kalkınma Modeli: Kırsal Turizm. 7. *Ulusal Bölge Bilimi Bölge Planlama Kongresi Bildiriler Kitabı*, 20-22 Ekim 1997, İzmir, Pro-Ofset Matbaacılık, 212.
- Küçükaltan, E. (2019). *Kırsal Turizm ve Bölgesel Kalkınma İlişkisi: Türkiye Örneği*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2022). *Ayazini Frig Vadisi Tanıtım Broşürü*. Ankara: Tanıtma Genel Müdürlüğü.
- Kurt, A. (2020). *Kimlik, Kültür ve Festivaller: Kırsalda Turizmin Dönüştürücü Gücü*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Lefebvre, H. (2023). *Mekânın Üretimi* (Çev. I. Ergüden). Ankara: Sel Yayıncılık.
- Lenski, G. E. (1966). *Power and Privilege: A Theory of Social Stratification*. New York: McGraw-Hill.
- Luhmann, N. (2006). *Sosyal Sistemler: Genel Bir Kuramın Taslağı* (Çev. Ö. Erbay vd., s. 187). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- MacCannell, D. (2013). *The Tourist: A New Theory Of The Leisure Class*. Berkeley: University of California Press.
- Mannheim, K. (2018). *Bilgi Sosyolojisi*. (Çev. M. Yalçınkaya). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

- Mardin, Ş. (1974). *Türkiye'de Toplum ve Siyaset*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (1991). *Türk Modernleşmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Marx, K. & Engels, F. (2018). *Komünist Manifesto*. (Çev. S. Belli). Yordam Kitap.
- Marx, K. (2021a). *Kapital: Cilt I* (Çev. M. Selik). Yordam Kitap.
- Marx, K. (2021b). *Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı* (Çev. A. Ekinci). Yordam Kitap.
- Merriam, S.B. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (Çev. S. Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Olçay Uçkan, B. Y., Evcim, S., Bursalıgökçen, M. ve Öztatkin, G. (2010). Frigya (Phrygia) Bölgesi Kaya Kiliseleri. *Frigya Bölgesi Kaya Kiliseleri Derlemesi*, s. 45.
- Önaç, A.K., Balık, G., Aktaş, E., ve Birişçi, T. (2018). *Kuşadası Kent Markalaşması Sürecinde Kentsel Peyzaj Değerlerinin Rolü*. Kuşadası peyzaj değerleri (Ed. A.K. Önaç, T. Birişçi). TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Yayınları, 194-204.
- Osmanoğlu, İ. (2019). Sürdürülebilir Planlama ve Kültürel Miras İlişkisi: Teorik bir Değerlendirme Çerçevesi. *ASOS Sosyal Bilimler Dergisi*, 97, 364-380.
- Özdemir, E. (2021). *Kırsal Turizm Bağlamında Şirince Köyü'nün Sosyo-Kültürel Dönüşümü* (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, M. A. ve Kaymak, H. (2024). İhsaniye (Afyonkarahisar) İlçesi Jeomorfosit ve Kültürel Sitler Envanteri. *Jeomorfolojik Araştırmalar Dergisi*, 12, 54-91.
- Öztürk, S., Işınkaralar, Ö., ve Yılmaz, D. (2019). *Cittaslow Hareketi ve Toplumsal Farkındalık: Gerze Sinop Örneği*. Academic Sciences on Social and Education Sciences. Gece Akademi Yayınevi, 1-14.
- Öztürk, S., Işınkaralar, Ö., ve Yılmaz, D. (2021). Restorasyon Çalışmaları Sonrası Yerel Halkın Algı ve Tutumları (Kayseri Kalesi örneği). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26(45), 183-194.
- Parsons, T (2001) *Sosyal Sistem*, (Çev. H. Türker), Remzi Kitabevi.
- Pike, S. (2020). *Destination Marketing: Essentials* (3. baskı). London: Routledge.
- Planarch (2019). Anıtsal Taş Yapılarda Meydana Gelen Bozulmalar: Afyonkarahisar Gedik Ahmet Paşa İmareti Camii Örneği.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Putnam, R. D., Leonardi, R., & Nanetti, R. Y. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: Pion Limited.
- Rızaoğlu, B. (2004). *Turizm ve Toplumsallaşma* (3. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Şahin, S. (2018). *Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi, Memnuniyeti Ve Turizme Desteği Üzerindeki Etkileri: Manavgat Örneği* (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Said, E. W. (2000). *Kültür ve Emperyalizm* (Çev. N. Aytür). İstanbul: Hil Yayın.
- Sharpley, R. (2002). Rural Tourism And The Challenge Of Tourism Diversification: The Case Of Cyprus. *Tourism Management*, 23(3), 233-244.
- Silver, I. (1993). Marketing authenticity in Third World countries. *Annals of Tourism Research*, 20(2), 302-318.
- Simmel, G. (2005). *Çatışma ve Toplum*. (Çev. D. Çoban). İstanbul: Der Yayınları.)
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018). *Afyonkarahisar İli Kültürel Miras Alanları Envanteri*. Ankara: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2018). *Frig Vadisi Turizm Gelişim Projesi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2022). *Ayazini Destinasyon Yönetimi Planı*. Ankara: Tanıtma Genel Müdürlüğü.

- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı (2024). *Tarımsal Yatırım Rehberi – Afyonkarahisar*. Ankara: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Yayınları.
- Tatar, S., Özdemir, M. A. ve Şen, M. (2020). Dağlık Frigya’da (Afyonkarahisar–İhsaniye) Ekolojik/Kültürel Analiz. *Future Visions*, 2(1), 23–31.
- TGA. (2022). *Ayazini Köyü Tanıtım Kampanyası*. Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı Yayınları.
- Timothy, D. J. & Boyd, S. W. (2003). *Heritage Tourism*. London: Pearson Education.
- Tönnies, F. (2022) *Topluluk ve Toplum*, (Çev. O. Karabulut), Say Yayınları.
- Toskay, T. (1978). *Turizm, Turizm Olayına Yaklaşım*. İstanbul: Kalem Yayınları Matbaası.
- Tosun, C. (2001). Challenges of Sustainable Tourism Development In The Developing World: The Case Of Turkey. *Tourism Management*, 22(3), 289–303.
- TÜİK. (2025). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA). (2022). *Frig Yolu ve Ayazini Dijital Tanıtım Faaliyetleri Raporu*. Ankara: TGA Yayını.
- Türkmen, A. (2019). Ayvalık Uluslararası Zeytin Hasat Günleri'nin Destinasyon Markalaşmasına Etkisi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(42), 123–138.
- TÜTAV. (2025). Ayazini Köyü: Tarihi Zenginliği ve Roma–Bizans Dönemi Kaya Yapıları. *TÜTAV Dergisi*, Nisan 2025, s. 22.
- UNWTO (2002). *Tourism and Poverty Alleviation*. Madrid: World Tourism Organization.
- UNWTO (2018). *Tourism and Culture Synergies*. Madrid: United Nations World Tourism Organization.
- Urry, J. (1990). *The Tourist Gaze: Leisure and Travel in Contemporary Societies*. London: Sage.
- Uysal, M. (2018). *Festival Turizmi ve Kentsel Kimlik*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Weber, M (2020) *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*, (Çev. Z. Gündoğan), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Weber, M. (2023). *Sosyoloji Yazıları* (Çev. O. Tuna). Say Yayınları.
- Yılmaz, B. (2021). Destinasyon Markalaşmasında Festival Turizminin Rolü: Alaçatı Ot Festivali Üzerine Bir Çalışma, *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 55–68.

EKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
EK 1: Araştırmada Kullanılan Anket Formu	131
EK 2: Araştırmada Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soru Formu	136
EK 3: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu	138
EK 4: Etik Kurul İzni	140

EK 1: Araştırmada Kullanılan Anket Formu

TURİZMİN AYAZİNİ KÖYÜ'NDEKİ SOSYOLOJİK ETKİLERİ ANKETİ

AÇIKLAMA: Bu anket, Ayazini Köyü'nde turizmin sosyal, ekonomik ve kültürel etkilerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Anket verileri bilimsel araştırma kapsamında kullanılacak olup, kimlik bilgileriniz gizli tutulacaktır. Lütfen soruları dikkatlice cevaplayınız.

1. Cinsiyetiniz nedir?

☐ Kadın

☐ Erkek

2. Yaş aralığınız nedir?

☐ 18-25

☐ 26-35

☐ 36-50

☐ 51 ve üzeri

3. Eğitim durumunuz nedir?

☐ Okuryazar değilim

☐ İlkokul

☐ Ortaokul

☐ Lise

☐ Lisans ve üzeri

4. Mesleğiniz nedir?

☐ Çiftçi

☐ Hayvancılık

☐ Esnaf

☐ Turizm sektörü çalışanı

- ☐ Kamu çalışanı
- ☐ İşsiz
- ☐ Diğer: _____
5. Ayazini Köyü'nde ne kadar süredir yaşıyorsunuz?
- ☐ Doğduğumdan beri
- ☐ 20 yıldan fazla
- ☐ 10-20 yıl arası
- ☐ 5-10 yıl arası
- ☐ 1-5 yıl arası
- ☐ 1 yıldan az
6. Turizm, köydeki komşuluk ilişkilerini nasıl etkiledi?
- ☐ Güçlendirdi
- ☐ Zayıflattı
- ☐ Hiçbir etkisi olmadı
- ☐ Kararsızım
7. Turizm, köy halkı arasındaki yardımlaşmayı artırdı.
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Katılmıyorum
8. Turizm, geleneksel aile yapısında değişikliklere neden oldu.
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Katılmıyorum
9. Turizm, köyde sosyal sınıf farklılıklarını artırdı.
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Katılmıyorum

10. Turizm, günlük yaşam ritmini dönüştürdü.
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Katılmıyorum
11. Turizm, kadınların sosyal hayata katılımını artırdı.
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Katılmıyorum
12. Turizm, köyden dışarıya göçü artırdı.
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Katılmıyorum
13. Turizmle birlikte köyde düzenlenen kültürel etkinliklerde bir artış oldu mu?
- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Kısmen
14. Turizm, eğitim oranlarını ve eğitime bakış açısını nasıl etkiledi?
- ☐ Eğitimin önemi arttı, daha fazla kişi eğitim almaya yöneldi
- ☐ Eğitime bakış açısı değişmedi
- ☐ Eğitim yerine ekonomik kazanç ön plana çıktı
- ☐ Kararsızım
15. Turizm, aile içi iş bölümü dinamiklerini nasıl etkiledi?
- ☐ Aile bireylerinin iş paylaşımı arttı
- ☐ Geleneksel roller değişti
- ☐ Hiçbir değişiklik olmadı
- ☐ Kararsızım

16. Turizm, bölge halkının ticarete atılma oranında bir değişim oldu mu?

☐ Evet, ticaretle uğraşan kişi sayısı arttı

☐ Hayır, ticaretle uğraşanların sayısı aynı kaldı

☐ Kararsızım

17. Turizmin, bölge halkının sosyal hayatına etkisini nasıl görüyorsunuz?

☐ Olumlu

☐ Olumsuz

☐ Kararsızım

18. Geçim kaynağınız turizm öncesinde neydi?

☐ Tarım

☐ Hayvancılık

☐ Küçük esnafılık

☐ Diğer: _____

19. Şu anki ana geçim kaynağınız nedir?

☐ Turizm

☐ Tarım

☐ Hayvancılık

☐ Kamu sektörü

☐ Diğer: _____

20. Turizm, gelir eşitsizliğine neden oldu mu?

☐ Hiç neden olmadı

☐ Büyük ölçüde neden oldu

☐ Kararsızım

21. Bölgedeki mekânsal değişikliklerden memnun musunuz?

☐ Memnunum

☐ Memnun değillim

☐ Kararsızım

22. Turizm bölge halkı için çok faydalı oldu.

☐ Katılıyorum

☐ Katılmıyorum

☐ Kararsızım

Teşekkür ederiz!

EK 2: Araştırmada Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soru Formu

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1. Turizmin köyünüzdeki toplumsal ilişkileri nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? Aile yapısı, komşuluk ilişkileri veya sosyal dayanışma açısından bir değişim yaşandı mı?
2. Turizmin, geleneksel yaşam biçiminiz ve kültürel değerleriniz üzerindeki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Gelenek ve göreneklerinizde bir değişim oldu mu?
3. Köyde turizmin gelişmesi, kadınların veya gençlerin toplumsal hayata katılımını nasıl etkiledi?
4. Turizmin köyde sosyal sınıflar arasındaki ilişkileri değiştirdiğini düşünüyor musunuz? Gelir farklılıkları arttı mı veya yeni sosyal statüler ortaya çıktı mı?
5. Turizm faaliyetleri nedeniyle köyde göç hareketliliğinde bir değişiklik oldu mu? Köyden göç edenler arttı mı, yoksa tersine köye göç edenler çoğaldı mı?
6. Turizmin köydeki gençler üzerindeki etkisi nedir? Gençlerin gelecek planları, eğitim tercihleri veya meslek seçimleri turizmden nasıl etkileniyor?
7. Turizmin, köydeki toplumsal norm ve değerler üzerinde uzun vadede nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?
8. Köyde turizmin gelişmesiyle birlikte, geleneksel geçim kaynaklarınızda bir değişim oldu mu? Tarım ve hayvancılık yerine turizm sektörüne yönelenler arttı mı?
9. Turizmle birlikte köyde daha fazla kültürel etkinlik veya sosyal faaliyet düzenlenmeye başladı mı? Bunlar yerel halk tarafından nasıl karşılandı?
10. Köy halkının turizme bakış açısı zamanla nasıl değişti? İlk baştaki görüşler ile şu anki tutumlar arasında fark var mı?
11. Turizm, köyde yerel liderlik yapısını veya karar alma süreçlerini etkiledi mi? Yeni lider figürleri ortaya çıktı mı?
12. Turizm, aile içi ilişkiler ve iş bölümü açısından nasıl bir değişime yol açtı? Kadınlar veya çocuklar açısından farklı bir rol dağılımı oluştu mu?
13. Köyde turizmin uzun vadede hangi alanlarda daha büyük bir değişim yaratacağını düşünüyorsunuz?

Buna olumlu ya da olumsuz örnekler verebilir misiniz?

14. Turizmin köyde sosyal bütünleşme veya çatışma yaratma potansiyeli var mı? Yeni gelenler ile yerel halk arasında bir uyum sorunu yaşandı mı?
15. Sizce turizmin köy halkına daha faydalı olabilmesi için ne tür sosyal veya ekonomik önlemler alınmalıdır?
16. Bölgedeki mekânsal değişimleri nasıl buluyorsunuz?

EK 3: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Form Güncelleme Tarihi: 20.11.2024

Afyon Kocatepe Üniversitesi
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi aşağıda künyesi belirtilen araştırmaya davet ediyoruz.

Araştırmanın Başlığı: Turizmin Bölge Halkının Sosyolojik Yapısı Üzerine Etkileri: Ayazini Köyü (Afyonkarahisar Örneği)

Araştırmanın Yürütücüsü/Sorumlusu veya Danışmanının Adı Soyadı: Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ

Diğer Araştırmacıların veya Öğrencinin/Öğrencilerin Ad(lar)ı Soyad(lar)ı: Atike Nur KALE

Araştırmada sizden tahminen ayırmanız istenen tahmini süre: anket için 5, derinlemesine görüşme için 10 dakikadır.

Araştırmaya sizinle birlikte katılacak tahmini kişi sayısı: 110 kişi

Bu araştırmanın amacı; bölgedeki değişimin farkında olan bir sosyolog olarak, bu değişimin temel dinamiğinde yatan dışarıdan görünmeyen sebepleri ve sonuçlarını yapılacak olan derinlemesine görüşmeler ve anketlerle gün yüzüne çıkarmaktır. Çünkü her toplumsal değişim özünde, yeni toplumsal dinamikler oluşturur ve bu toplumsal dinamikler o toplumda gerçekleşecek yeniliklere zemin hazırlar. Bölgeye gelen turist sayısı her geçen gün artmakta, bununla doğru orantılı olarak da değişim dinamiği devam etmektedir. Bu değişimin yönünü tespit etmek temel amaçtır.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece iznimize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için "ortak katılımcı havuzuna" aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya [] posta adresi ve [] numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Kişi ve kurumları aşağılayan, rencide eden veya hakaret içeren cevaplar değerlendirilmeye alınmayacaktır. Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcılar İçin: (başvuru aşamasında boş bırakılmalıdır)

Katılımcının ²:

Adı-Soyadı (İsteğe Bağlı):

İmzası (İsteğe Bağlı):

Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin: (başvuru aşamasında boş bırakılmalıdır)

Veli veya Vasisinin

Adı Soyadı (İsteğe Bağlı):

İmzası (İsteğe Bağlı):

Araştırmacının: (başvuru aşamasında boş bırakılmalıdır)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmanın amacı Ayazini Bölgesindeki toplumsal değişimi incelemek ve değişimin yönünü tespit etmektir. Araştırmayı anket, derinlemesine görüşme ve gözlem yöntemiyle gerçekleştireceğim. Araştırma 100 anket, 10 derinlemesine görüşme şeklinde uygulanacak olup, tahmini araştırma süresi kişi başi anket çalışması için 5 dakika derinlemesine görüşme için 10 dakikadır.

EK 4: Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.04.2025-355234

T.C. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARLARI	
TOPLANTI SAYISI:04	KARAR TARİHİ: 16.04.2025
KARAR 2025/152	
Üniversitemiz Fen Edebiyat Fakültesi öğretim elemanı Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ tarafından yürütülen (Diğer Araştırmacılar: Atike Nur KALE), "Turizmin Bölge Halkının Sosyolojik Yapısı Üzerine Etkileri: Ayazini Köyü (Afyonkarahisar Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında yapılan başvuruda yer alan veri toplama araçlarının, etik açıdan sakıncalı olmadığına, katılanların oy birliği ile karar verildi.	
ASLI GİBİDİR	
Prof. Dr. Mustafa GÜLER Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanı	

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak Doğrulaması: <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5381&eD=BSN63HRD67&eS=355234> adresinden yapılabilir.